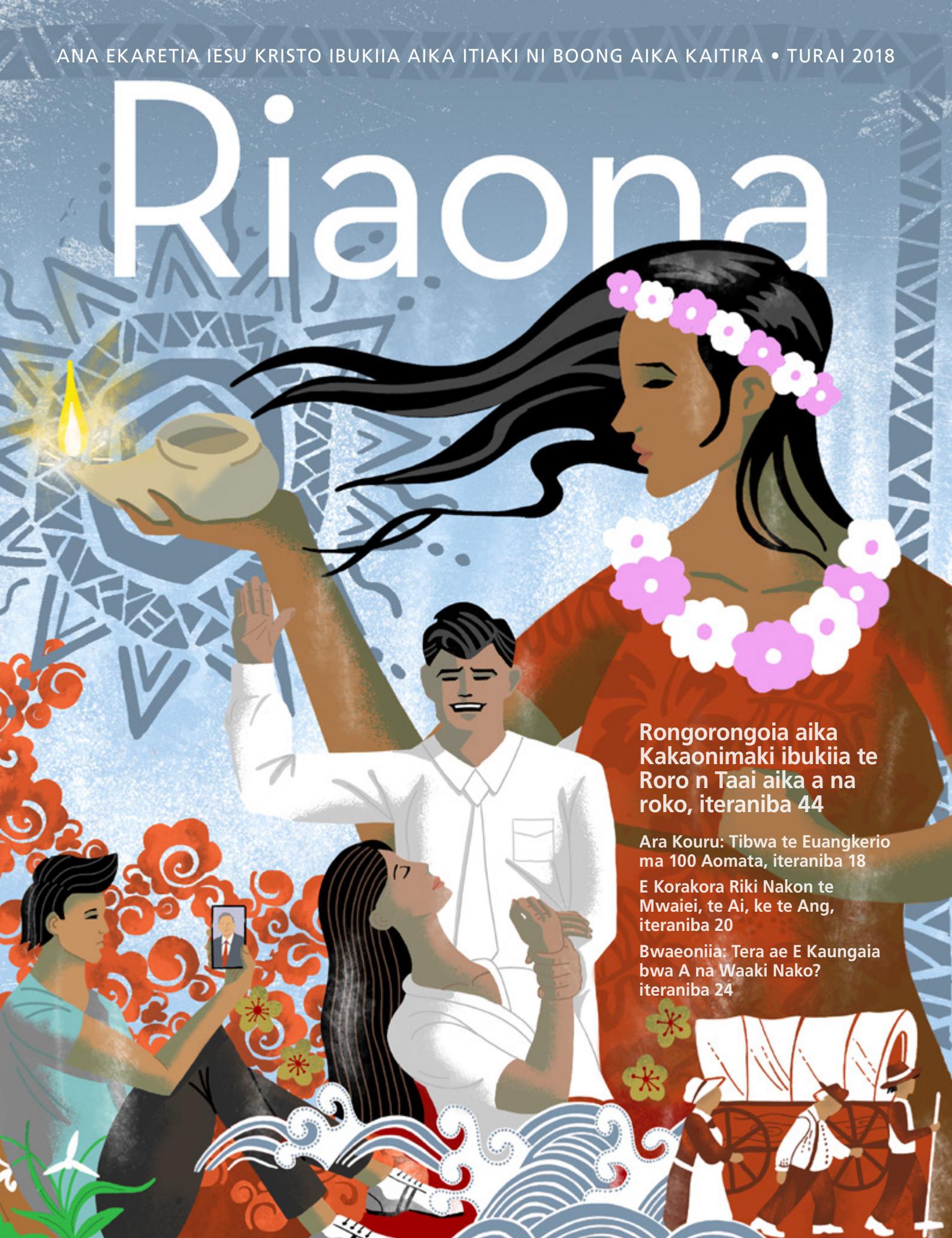

Riaona

Rongorongoia aika
Kakaonimaki ibukiia te
Roro n Taai aika a na
roko, iteraniba 44

Ara Kouru: Tibwa te Euangkerio
ma 100 Aomata, iteraniba 18

E Korakora Riki Nakon te
Mwaiei, te Ai, ke te Ang,
iteraniba 20

Bwaeoniia: Tera ae E Kaungaia
bwa A na Waaki Nako?
iteraniba 24

“TI... KAOTA TE KAKAITAU
IBUKIIA BWAEONIIA AIKA ITIAKI
NI BOONG AIKA KAITIRA NI
KABUTA TE AONAABA AKE A
TIA NI KAOTAMWAAKA –AO
AKE A KAOTAMWAAKA—
KAWAIN TE EUANGKERIO
IBUKIIA TABEMAN BWA A
NA TOUA MWIINA.”

UNIMWAANE RONALD A. RASBAND

Man te “Onimaki nakon te Waaki Nako,” iteraniba 24.

TE RONGORONGO AE ONOTI N TE BEEBA NI KAONGORA

12 Aika Itiaki: Karakinan te Ekaretia—Mwakoro 5: A Bane ni Bua

Imwiin moanakin rairan bwaatua ma ana ibuobuoki Martin Harris, Iotebwa e kaitara mai mwiin bwaai aika a riki ngke e anganako maninkoroboki mai nanon baina.

IAON TINANIKUNA

Kamataata n te tamnei ioun David Green.

18 Ti Kanga ni Kanakoraoa Tibwauakin te Euangkerio
Iroun Never Chikunguwo
Ngkai ti katei ara kouru ma te kakaonimaki ni kairiia tabeman nakon Kristo, ti na kakabwaiaaki ma taian kakai.

20 Tina Aki Kabwaka n Namakin
Iroun Unimwaane Jorge F. Zeballos
N te aonaaba ike e teimatoa iai te karongoaa, ti riai ni kakauongo nakon te bwanaa ae rau, man maraara n ataa ana kantaninga te Tama.

24 Te Onimaki ni Waaki Nako
Iroun Unimwaane
Ronald A. Rasband
Ara bakatibu aika bwaeoniia a kaoti kaangaanga aika moan te korakora ngkai a kataia ni ikotaki i Tion.

30 Kateimotoan te Onimaki Riki Ngkana ko Tionako
Iroun Ryan W. Saltzgiver
N aki ongea ae akea ana kateitei te ekaretia ke te uoote, Aomata aika Itiaki aikai a beku korakora ni katea te Ekaretia i abαι.

36 Ana Boki Moomon e Biti Maiu
Naake a rairaki a kaotia bwa e kanga ana Boki Moomon ni buokiiia ni butimwaea te euangkerio.

TAABO NI MWAKURI

4 Bannan te Onimaki: Victor Barbinyagra

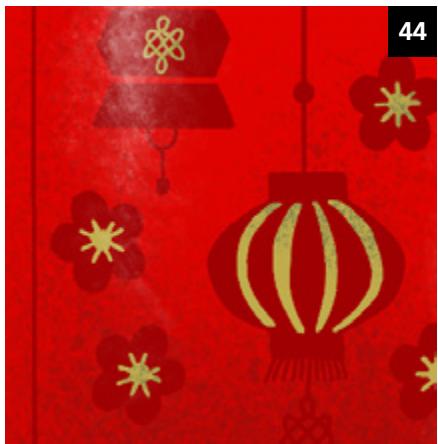
6 Reirei n Ibuobuoki: Karoko
Ibuobuoki inanon te Nanoanga

10 N te Tabo n Taetae: Kinaakim
Bwa Antai Ngkoe—ao Arom are
Ko Teimatoa Inanon n Tainako
Iroun Sheri L. Dew

40 Bwanaaia Aika Itiaki ni
Boong Aika Kaitira

80 Ni Karokoa Ti A Manga
Kaitiboaki: Ana Boki Moomon
e Karekea ae Mwaiti
Iroun Beretitenti Ezra Taft Benson

KAIRAKE N IKAWAI

44

44 Mwanangaia Teniman Bwaeonii n Taai Aikai

Iroun Sarah Keenan

N aron ae e riki ibukiia bwaeonii ake ngkoa, kaainakin te Ekaretia ni boong aikai e irekereke ma te ninikoria ao te angakarea.

48 Namakinan te Aki Reitaki ma te Maiu n Tamnei? Kataia Karaurau

Iroun Charlotte Larcabal

I namakinna buwa biribiriua ae rang baitii, e katabetabea maiu ni kararoaaai mairoun te Atua.

59

KAIRAKE

50 Kaitara ma Titiraki aika a Kaangaanga: 3 Reirei Aika a Kona n Ibuobuoki

Tabekan titiraki bon te kawai ae korakora ni kakorakora am koaua, ao n rairaki nakon te Uea ibukin taian kaeka e na kariaia te Tamnei bwa e na buokiko.

54 Ngke e Matoatoa te Beku

Iroun Lyka T. Valdez

Ni beku ibukin tibu te unimwaane e bon aki kakukurei—ni karokoaa are I bita anuau.

56 7 Kawai n Anga te Maroro

Iroun Sarah Hanson

N taetae n tain te taromarui e kona ni kakamaaku! Ma ko kona ni kamanenai buoka aikai ni katauraoi ao n anga am taetae.

58 Katauraoa Maium: Tera ae Ti Karaopia inanon te Tembora?

60 Rinanoan te Nanokawaki n te Taabati

Iroun Alyssa Nielsen

I reiakinna Arou ni moanna ni babareka rokon te bong ae te Tabati n oneamwiin maakakina.

62 Boutita: Buraekete

63 Te Kabanea n Taeka: Ko Kona n Tau Nakon te Tembora

Iroun Unimwaane Quentin L. Cook

ATAEI

68

64 Mwanangan Isabelle

Iroun Jessica Larsen

E na bae n ananau te mwananga, ma ana utu Isabelle a ataia bwa e materaoi te nako n te tembora.

66 Tibuu aika Raoiroi

Iroun Jenna Koford

E nakonanon Andrew ibukin ana kiraati ni Kairaia Kaaro ni Bongin te Reirei.

68 N Tokin te Tai te Utu ae Akea Tokina

Iroun Jane McBride

E tangira te namakin are e karekea Mia n ana auti raoraona ae Zoey.

70 Kaota Am Ota: Te Rao ao te Mitinare

72 Abotoro a Kakoaua Iroun Kristo

Iroun Unimwaane Gary E. Stevenson

73 Te Kirabu ibukin Warekan ana Boki Moomon: Ereman 5:12

74 Ara Iteraniba

75 Te Kaati ibukin te Boto n te O Tetemantti

76 Karakinan Booki aika Tabu: Aana ao Tamuera

Iroun Kim Webb Reid

79 Te Iteraniba ae e na Karanaki: I Kona ni Ibuokanbwai ma Tabeman

TURAI 2018 UAOIRUM 21 NAMBWA 4

RIAONA 14798 859

Ana Maekatiin ibukin te Aonaaba Ana Ekaretiu lesu Kristo ibukia Aika Itaki ni Boong Aika Kaitira ae koreaki n te taetae ni Kiribati

Te Moan Beretitentii: Russell M. Nelson, Dallin H. Oaks, Henry B. Eyring

Te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman:

M. Russell Ballard, Jeffrey R. Holland, Dieter F. Uchtdorf, David A. Bednar, Quentin L. Cook, D. Todd Christofferson, Neil L. Andersen, Ronald A. Rasband, Gary E. Stevenson, Dale G. Renlund, Gerrit W. Gong, Ulisses Soares

Etetia: Hugo E. Martinez

Tia Ibuobuoki n Eteta: Randall K. Bennett, Carol F. McConkie
Taan Ibuobuoki: Brian K. Ashton, Bonnie H. Cordon, LeGrand R. Curtis Jr., Edward Dube, Sharon Eubank, Donald L. Hallstrom, Douglas D. Holmes, Erich W. Kopischke

Manatia n Tarekita: Richard I. Heaton

Tarekita n Ware: Allan R. Lovborg

Manatia ni Bitiniti: Garff Cannon

Manatia n Eteta: Adam C. Olson

Kauoman ni Manatia n Eteta: Ryan Carr

Kauoman n Tia Ibuobuoki ni Boreeti: Francisca Olson
Koroboki ao te **Tiim n Tiribure:** Marysya Dennis, David Dickson, David A. Edwards, Matthew D. Flitton, Lori Fuller, Garrett H. Garff, LaRene Porter Gaunt, Jon Ryan Jensen, Charlotte Larcabal, Michael R. Morris, Eric B. Murdock, Sally Johnson Odekirik, Joshua J. Perkey, Jan Pinborough, Richard M. Romney, Mindy Selu, Chakell Wardleigh, Marissa Widdison

Manatia n Tarekita ni Korobanna: J. Scott Knudsen

Tarekita ni Korobanna: Todd R. Peterson

Tiim ni Korobanna: Jeanette Andrews, Fay P. Andrus, Mandie Bentley, C. Kimball Bott, Thomas Child, David Green, Colleen Hinckley, Eric P. Johnsen, Susan Lofgren, Scott M. Mooy, Emily Cheiko Remington, Mark W. Robison, Brad Teare, K. Nicole Walkenhorst

Intellectual Property Coordinator: Collette Nebeker Aune

Manatia ni Karaobwai: Jane Ann Peters

Tiim ni Karaobwai: Ira Glen Adair, Julie Burdett, Thomas G. Cronin, Bryan W. Gygi, Ginny J. Nilson, Derek Richardson

Imwaain te Marooro: Joshua Dennis, Ammon Harris

Tarekita ni Boreeti: Steven T. Lewis

Tarekita n Tibwatibwa: Troy R. Barker

Ibukin kabwakamwane ao boon taian Maekatiin i tinanikun Amerika ao Kanata, taraa te kabanea ni iteraniba n ana tabo te rongorongo ke kawara ana tabo n tibwatibwa am Ekaretiu i aon abam. Ma tiaki ti ngai ma ibukin titiraki ni kaeti ma Boont te Maekatiin i aon Kiribati, kawara, tareboon ke koroboki nakon Biromina Toromon Tareboon (Tarawa) (686) 21-602 Baekiti (Fax): (686) 22-462, Atureeti: P.O. Box 278 Bikenebeu, Tarawa, Kiribati. Te mwane ae e na kakabwakaaki ibukin boon te maekatiin bon 50 te tianti n (teuanu te kaobi).

Kanakoi bwaii aika a na boretiaki ao titiraki nakon aonrain n te [liahona.lids.org](#); ni meirina nakon te *Liahona*, Rm. 2420, 50 E. North Temple St., Salt Lake City, UT 84150-0024, USA; ke i-meeri nakon: liahona@ldschurch.org.

Te *Riaona* (nanon te taeka aei n ana Boki Moomon te "kambwati" ke te "tia kaota te kawai") e boretiaki te Maeketiin n te Aonaaba n te taetae n Aitian, Aitiranika, Angkare, Armenja, Arohanja, Arokaera, Bili, Birhan, Bislama, Booran, Botukare, Buranti, Engiran, Etitonia, Greek, Intonita, Itare, Kamboria, Kiribati, Korea, Korotian, Kuebuanu, Malagasy, Matiari, Mongolian, Naetaraen, Nouuei, Rativia, Rituana, Roumania, Rutia, Swahili, Taati, Taiti, Takaroko, Tamoa, Tenimwake, Tiabaan, Taina, Tiaman, Tibeen, Tieko, Tirowenia (Slovenia), Tiwiten, Tonga, Ukuemeia, Urdu, ao Vietemaem. (A kakaokoro tain talaan taetae nako.)

© 2018 man Intellectual Reserve Inc., A kawakinaki inaomata ni Kabane Ana Ekaretiu lesu Kristo ibukia aika Itaki ni Boong aika Kaitira. E boretiaki te U.S.A.

Te Kariaia ibukin anaan te Rongorongo: Man ae kamataktaki ikai, bwa anne e kaewei bwaii man te *Riaona* ibukin kabonganana irouna, ma man aki karekemwane iai (ni ikotaki ma wewete n te Ekaretiu). Te kariaiaaki e kona n anaki. Tamnei ibukin Bwaii n reirei aki kona ni kaobiaki ngkana iai totokou aika taotaki ni banni ni koromatnei. Titiraki ibukin te kariaia a riai ni kanakoakai nakon te Intellectual Office, 50 E. North Temple St., FL 13, Salt Lake City, UT 84150, USA; email: cor-intellectualproperty@ldschurch.org.

For Readers in the United States and Canada: July 2018 Vol. 21 No. 4 (USPS 311-480) LIAHONA Kiribati, (ISSN 1096-5130), is published four times a year (January, April, May, July, October and November) by The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 50 East North Temple, Salt Lake City, UT 84150. USA subscription price is \$4.00 per year; Canada, \$4.80 plus applicable taxes. Periodicals Postage Paid at Salt Lake City, Utah. Sixty days' notice required for change of address. Include address label from a recent issue; old and new address *must* be included. Send USA and Canadian subscriptions to Salt Lake Distribution Center at address below. Subscription help line: 1-800-537-5971. Credit card orders (Visa, MasterCard, American Express) may be taken by phone. (Canada Poste Information: Publication Agreement #40017431)

POSTMASTER: Send all UAA to CFS (see DMM 507.1.5.2). NONPOSTAL AND MILITARY FACILITIES: Send address changes to Distribution Services, Church Magazines, P.O. Box 26368, Salt Lake City, UT 84126-0368, USA.

A MWAITI RIKI N TE AONRAAIN

Wareki karaki ao kanakoa am karaki nakon liahona.lids.org

Kakaai rongorongo aika kakaongora,
aika tauraoi n tibwaaki (n te Ingiriti,
Portuguese, ao n Spanish) n te
facebook.com/liahona

Kanakoa am iango nakon
liahona@ldschurch.org

TAMNEI IROUN GETTY IMAGES

Kabwakamwane n te store.lids.org
Ke nakon te tienta n tibwatibwa, titirakinia
taan kairiiri n te uoote, ke tarebonia
1-800-537-5971 (U.S. ao Canada)

ATUUN RONGORONGO N TE BEEBA NI KAONGORA AEI

Nambwa a tei ibukin te moan iteraniba n te beeба ni kaongora.

Ana Boki Moomon, 12,
36, 73, 80

Anga karea, 44, 64

Bongin te Taabati, 56, 60

Bwabetito, 74

Bwaeonii, 24, 30, 44

Iesu Kristo, 60, 72

Iotebwia Timiti, 12

Kakaonimaki, 30, 75

**Kamatebwaiian booki
aika a tabu, 48, 50**

Koaua, 50

**Mwakuri n Ibuobuoki,
6, 54**

**Mwakuri ni mitinare,
18, 70**

Onimakina, 10

Rairaki, 18, 36, 42, 44

Rairannano, 63

**Rongorongan te
Ekaretiu, 12**

**Tamara are i Karawa,
20, 48**

Tataro, 20, 48, 50, 76

Te Kaaitara, 24, 43

Te Katotooo, 40, 41, 70

Te Kukurei, 4

**Tembora, 58, 62, 63,
64, 74**

Te Onimaki, 30, 40, 43

**Te Tamnei ae Raoiroi,
20, 68**

Te Tangira ae Kororaoi, 6

Te Utu, 62, 64, 66, 68

Tibwauuaia, 79

Waki n iraorao, 68, 70, 75

Victor e rimoan ana tai ni bungiaki teniua te namwakaina imwaina. N tokina, e korakora rootakina n aki toamau ao e aki kona n nakonako ni karokoa itiua ana ririki. E ngae ngke e kaitarai kakaewenako, e a tia Victor n rinea bwa te aomata ae kukukurei. E karekea te kukurei n roko irouia tabeman ao ni kaota te tangira nakoia.

LESLIE NILSSON, TE TIA KOROTAMNEI

Victor Barbinyagra

Kharkiv, Ukraine

Iai au kaangaanga, n ai aroia tabeman. Aki bubura riki ke n uarereke riki, ao e ngae ngke ti aki kona ni katoki, I ataia bwa ti kona ni mwakuri ara kaangaanga ao ti kona ni waaki nako ma te koaua.

Ibukin te Ekaretia, I ataia bwa ko kona ni kukurei n aki taabe ma am kaangaanga, ibukina bwa ana baire te Atua bon te baire ni kakukurei. I kakoaua bwa te kukurei bon te bwai ae baireia ibukina ao e aki baireaki man koaua mai itinaniku.

Te kukurei e roko man karekean te onimaki, te katan ioun te Atua, ao maiuakinan te euangkerio. Aio are e buokiira ni karekea te kantaninga ae eti ao ni kabonganai bwaai ake iai ioura bwa tina kata-maroai arora.

KAKAEA RIKI

Taraa riki rongorongan ana mwananga Victor n ana onimaki n liahona.lds.org.

Nakon "Babaire ni Kamaiu" n lds.org/topics ni kakaea bwa e kanga te babaire ni kamaiu ni buokiira ni karekea te kukurei.

Reirei n Ibuobuoki KAROKO IBUOBUOKI INANON TE NANOANGA

*Ngkai ko iriira ana katoto n nanoanga te Tia Kamaiu, ko na
kunea bwa ko kona ni karaoa ae kaokoro inanon mauia tabeman.*

Te nanoanga bon ataakin rawawataia tabeman n raonaki ma te nano ni kabebetea ke ni katokia. Te berita ae tabu n iriira te Tia Kamaiu bon te berita n nanoanga “ni katoka i aomi rawawataia raomi” (Motiaeia 18:8). Te mwioko n tararuaia tabeman bon te tai ni buokiia tabeman n aron ae e karaopia te Uea: ma te “nanoanga, ni karaoa te bitaki” (Iuta 1:22). E tua te Uea, “Kaota te atataiaomata ao te nanoanga temanna nakon tarina” (Tekaria 7:9).

Ana Nanoanga te Tia Kamaiu

Te nanoanga bon te korakora ae nene n ana mwakuri te Tia Kamaiu (taraa sidebar: “Te Tia Kamaiu ae Nanoanga”). Ana nanoanga ibukiia Ana aomata e karaopia bwa E na karoko irouia naake irarikina n taai aika aki kona ni warekaki. Ataakin kainnanoia ma nanoia tabeman, E kona ni kakabwaiia ao n reireiniia ni kawai ake a kakawaki irouia. Nanon te Tia Kamaiu n tabekirarake riaon

rawawatara e kairia nakon ana mwakuri n nanoanga: Ana Mwakuri ni Kamaiu ibukin aia bure ao korakaia aomata.

Ana konabwai ni kaekai kainnanoia aomata bon te bwai ae ti kona ni keiakinna ngkai ti beku. Ngkai ti maiuakina te raoiroi ao ni kakauongo nakon ana wirikiriki te Tamnei, a kairaki nanora bwa ti na karoko n ibuobuoki ni kawai aika a uaana.

Ara Berita aika Tabu n Nanoanga

Tamara are i Karawa e tangiriia nati-na bwa a na nanoanga (taraa 1 Korinto 12:25–27). N kan riki bwa reirei aika koaua, ti riai ni kaota te nanoanga nakoia tabeman, ai moararariki naake ake a kainnano (R&B 52:40).

Katokaan aran Iesu Kristo iaora rinan- non ara berita n te bwabetito, ti kakoaua bwa ti tauraoi ni kamwakura te nanoanga. Beretitenti Henry B. Eyring, te Kauoman ni Kauntira n te Moan Beretitentii, e taku bwa

Reirei n ibuobuoki a baireaki ni buokiira n reireiniira n tabeakiniira
i bon imarenara—n aki tibwaaki kanga te rongorongo. Ngkai ti ataia
naake ti beku ibukiiia, e na kairiira te Tamnei ae Raapiro i nataia tera te
rongorongo are a kainnanoia n reitia ma ara tararua ao ara nanoanga.

ana bwaintituaraoi te Tamnei ae Raoiroi e buokiira ni karaoria: "Ngkami kaain te berita n ana Ekaretia Iesu Kristo. . . .

"Anne bukina ngkai iai am namakin ni kan buoka te aomata ae korakai ni waaki nako are e mena iaan te rawawata ao te kaangaanga. Ko berita bwa ko na buoka te Uea ni kabebetei rawawataia bwa a na mweengaraoi. Ko anganaki te mwaaka ni buokia ni kabebetei rawawata aikanne ngke ko karekea ana bwaintituaraoi te Tamnei ae Raoiroi."¹

N aron te katoto, te aine ae kaain Russia iai aia kaangaanga ana utu are a tuukia n

roroko n taromauri e riaon teuana te ririki. Te aine temanna n te mwaanga e roko n ibuobuoki ma te nanonaga ni katoa Tabati n tareboon ao n tuangnga neiei taekan taian maroro, reirei, te nako ni mitinare, ataei aika bungiaki, ao tabeua rongorongan te mwaanga. Ngke e a toki aia kaangaanga ana utu te aine ae titiku n ana auti, e namakinna ae kanga e teimatoa n riki bwa kaain te mwaanga ibukin kakaongoraeakina ni katoa wiiki n te tareboon iroun raoraona. ■

BWAAI AIKA A NA TARAAKI

1. Henry B. Eyring, "Te Tia Karaunano," *Riaona*, Meei 2015, 18.

TE TIA KAMAIU AE NANOANGA

Iangoia ni kamatebwai tabeua mai buakon koroboki aika tabu n nooria bwa e kanga ana nanoanga lesu Kristo ni kaunga bwa e na kamaiuia, kakabwaaia, ao n reireinia naake a mena irarikina n Ana tai ni mwakuri: Mataio 9:35–38; 14:14; 18:27, 33; 20:30–34; Mareko 1:40–42; 5:19; 6:30–42; 9:22; Ruka 7:13; 10:33; 15:20.

Aua Kaotiango ibukin Karikirakean te Nanoanga

Ngkai e rikirake te nanoanga angii te tai imwiin are ti rinanon oin kataakira, iai tabeua bwaai aika ti kona ni karaoi n te bong aei ni karikirakea te nanoanga. Iangoi kawai ake ko kona ni maiuakin reirei aika aua aikai.

KINAAKIM BWA ANTAI NGKOE—AO AROM ARE KO TEIMATOA INANONA

Iroun Sheri L. Dew

Te karinan aei e kanikinaea maiua aine aika a bane nanoia n aia rongorongo, e rineaki man te boki *N te Tabo n Taetae: 185 Years of Discourses by Latter-day Saint Women* (2017).

Eaki maan n nako, natin tarina te aine ae 16 ana ririki Megan ao uoman raraona a roko bwa a na matu. Ngke ti maroro n te tairiki anne, temanna mai ibuakoia e titirakinai bwa tera aekakin te rikirake n te tabo n aroka n taai ake rimoa. . . . I tuanga Megan ma raraona bwa n “taai akekei,” I a rang ni mamamaa ao e rangin ni kammaraki ao bon akea onimakinau ibon irou.

“Ko kanga n tokanikai man te namakin anne?” E titiraki Megan. I kuri n anga te kaeka ae rangin ni uarereke nakon te titiraki anne ngke I tei, n namakinan ae ataeinnaine aikai a tau-raoi ni karekea te kabwarabwara ae mwaiti riki. Ngaia are I tuangiia bwa bukina ngkai e a toki mamaana bon ana mwakuri te tamnei: Bon akea ni karokoa I a moann n ota n aron ana namakin te Uea ibukiu bwa au namakin ibon ibukiu ao maiu e a karaurau

ni bitaki. Imwiina a titiraki titiraki aika mwaiti: I kanga n *ata* aron ana namakin te Uea? Ao a na kanga ni kunea aron Ana namakin ibukiia?

Inanon tabeua te aoa, kabonganakin koroboki aika a tabu, ti maroroakinna bwa e kanga arom n ongeaba ni bwanaan te Tamnei, n taekan ingaiangan nanon te Uea ni kaoti atatai ake a kaman kawakinaki inanon tamneira, aron ingaingan te Uea a bon kaotaki inanon tamneira ni kaineti ma antai ngaira ao tera ara mition, ao ibukin te bitaki inanon maiura are e riki ngkana ti ataa te rongorongo anne.

. . . Akea te bwai ae riai riki ibukin tokanikaira ao kukureira ikai nakon reiakinan te kakauongo nakon bwanaan te Tamnei. Bon te Tamnei are e kaotia nakoiria kinaakira—are tiaki ti antai ngaira ma arora are ti teimatoa inanona n tainako. Ao anne are

RONGORONGON TITITA DEW

Sheri Linn Dew e bungiaki i Ulysses, Kansas, USA, n 1953.

Neiei bon te kabanea n ikawai irouia ake niiman, ao n te tai are e bane iai ana kanimau ni koraki, e a kabuta te turakita n ana onaroka ni kurein aia utu. Ni katoa Taabati tinan tamana Maudie Dew e bae n anaia ni moantai ibukin te taromauri, are e boo n te auti ae kabooki. Ana taenakoi bukunimoko ao kaen ni biia ni katauraoa te ruu ibukin te taromauri. Irakin te mwaanga ae uarereke nanona bwa e na mwaiti te taetae ao te reirei are e na karaoi. E a riki bwa te tia katanga te biano n te mwaanga ngke te ataeinnaine ao e beku n ana Beretitenti te Moanrinan n te mwaanga ngke 16 ana ririki.

Imwiin karekean ana tikurii iaon te history n te Brigham Young luniwetiri n 1978, e a kareke ana mwakuri bwa te eteta ma Bookcraft. E kaina Deseret Book inanon 1988, e riki bwa te tia ibuobuoki ni kauoman ni beretitenti n 2000.

Ai 35 ana ririki ngke e kaina te baba n tararua ibukin te Bootaki n Aine n ana tai ni beretitentii Barbara W. Winder. Ai tibwa 43 ana ririki ngke e riki bwa ana Kauoman ni Kauntira Mary Ellen W. Smoot n ana Beretitentii ni Kabuta te Bootaki n Aine inanon 1997.

Titita Dew e kaungaia aine bwa a na ota ni kakaawakiia n tain ana maroro n te maungatabu ibukiia aine BYU n 2001 (Katamaroakin kanikina n te koroboki).

ngkana ti ataia, maiura e a karekea te kantaringa ae kamimi bwa ti aki kona ni manga riki n arora are mai imwaina.

. . . Tamneira a rang n tangiriiia n uringa te koaua bwa antai ngaira, ibukina bwa te kawai are ti nooriira iai, kinaakira, e rooti bwaai ni kabane ake ti karaoi. . . . E roota te kawai are ti maiuakina inanon maiura. Ngaia are, n te bong aei, I kaoiko bwa ko na iangoia n te kawai ae e boou, tiaki tii antai ngkoe ma antai are kona kateimatoa inanom.

. . . Ko kona n iangoia bwa te Atua, are e kinaira raoi, e katikuira bwa tina roko n te tai aei, ngkana e a rangin

ni mwaiti te bwai ae kararaoma ao te kaitara e korakora riki nakon are mai imwaina? Ngkana E na kainnanoia aine ake a na buokia ni kaikawaia ao ni kaira te roro ae rineaki n te otawinan ae kaonaki n te tamnei? Ko kona n iangoia bwa E rineira ibukina E ataia bwa ti aki kona ni maaku ni katea Tion?

. . . Karineaki man korakora. Ninikoria ao n nanomatoa. Kakaonimaki ao n aki mamaaku. Anne are antai ngkoe, ao anne ae koa tia n riki iai n tainako. N ataia bwa te koaua anne e kona ni bita maium, ibukina bwa te ataaei aei e

anganiko te mweengaraoi are e aki kona ni katotongaki n aro nako.

. . . Ngkana ko ota raoi iai bwa *ko rineaki* ao e katukaku ibukin ngkai, ao ngkana ko maiuakina te mition anne, ko na kukurei riki nakon kukureim mai imwaina.

. . . Te Atua bon Tamara, ao Ana Rikitemanna bon te Kristo. Ti na kimwareirei n tei n ninikoria imatan te Tia Kamaiu ao ni beku ibukina ma te ungannano ao te korakora n Ana tawana. Ao ti na aki maku ni katea Tion ana bwai Atuara—ibukina bwa ti ataia bwa antai ngkaira ao are ti teimatoa inanona. ■

MWAKORO 5

A Bane ni Bua

Aio mwakoro 5 man karakinan rongorongan te Ekaretia ae boou te kaua-ni waoriam ae atuunaki Aika Itiaki: Rongorongan ana Ekaretia Iesu Kristo ni Boong Aika Kaitira. Te boki e na tauraoi inanon 14 taetae ni boretiaki, ni mwakoron Rongorongan te Ekaretia n ana Tabo n Tangoboki te Euangkerio app, ao n te aonraain n saints.lds.org. Mwakoro ake imwiina a na boretiaki inanon kaongora ake imwiina ni karokoa e otinako waoriam 1 rimwi n te ririki aei. Mwakoro akanne a na tauraoi n taetae aika 47 n ana Tabo n Tangoboki te Euangkerio app ao n saints.lds.org.

Imwiin are ngke e a tia n uotii bwaatua koora Iotebwa nakon mweengana, taan kakae kaubwai a kataia ni iraea inanon wiiki aika a bat. Ni kamanoi raoi reekooti, e riai bwa e na kamwainga man te tabo teuana nakon teuana, ni karabai bwaatua iaan timantin te tabo ni kaura ai, iaan timantin ana titooa tamana, ao inanon nnen te kurein aika a uatao. E aki kamotirawa kawakinana.

Kaain rarikina a kan noora te reekooti ao a tiku n te auti ni bubutia bwa e na kaotia nakoia. N tainako e rawa Iotebwa, riki ngkana iai ae e kan kabwaka mwane bwa e na nooria. E nanomatoa ni kaawakini bwatua, n onimakina ana berita te Uea bwa ngkana e karaoia ni kabanea a na konaa, a na bon mano.¹

Bwaai ni katabetabe aikai a tuukia man kamatebwai bwaatua aikai ao n reiakina riki taekan Urim ao te Tammim. E ataia bwa taan rairairi ngaiia aika a na buokia n rairi bwaatua, ma e tuai man kakabonganai atiibu ni wareki taetaen rimoa. E ingainga ni kan waakina te mwakuri, ma e aki matata irouna bw e na kanga ni karaoia.²

Ngke e kamatebwai taian bwaatua, temanna te tia ababa mai Palmyra ae arana Martin Harris e rang bwaka nanona n ana mwakuri anne. Martin kaanga bon roron taman Iotebwa ao n tabetai e kabooa Iotebwa bwa e na buokia n abana. Martin e a tia n ongo taekan bwaatua aika koora ma e karoko ana iango iai ni karokoa are e kaoia tinan Iotebwa bwa e na kawara natina.³

E nako ni mwakuri Iotebwa ngke e roko Martin, ngaia are e titirakina Emma ao kaain ana utu ake tabeman taekan te bwaatua. Ngke e roko ni mweengana Iotebwa, Martin e taua baina ao e bubuti te kabwarabwara riki iaona. Iotebwa e tua-nngna taekan bwaatua ake koora ao ana kaetieti Moronai bwa e na rairaki ao e na boretiaki koroboki ake iaona.

“Ngkana ana mwakuri te riaboro,” e taku Martin, “Akea te bwai ae N na karaoia iai.” Ma ngkana ana mwakuri te Uea, e tangiria bwa e na buoka Iotebwa bwa e na tataekin-na nakon te aonaaba.

Iotebwa e kariaia Martin bwa e na tabeka te bwaatua are e rokanaki inanon te bwaoki. Martin e ataia bwa iai te bwai ae e tinebu ikekei, ma e aki anaaki nanona ae te boota ni bwaatua ake koora. “Ko riai n aki kabureai ngkai I aki butimwaea am taeka,” e tuanga Iotebwa.

Ngke e roko n ana auti Martin imwiin te nukanibong, e kawakawa nako aon ana kainiwene ao e tataro, ni berita nakon te Atua bwa e na anga ana bwai ni kabane ngkana e kona n ataia bwa Iotebwa e karaoa te mwakuri ae tabu.

Ngke e tataro, Martin e namakina te bwanaa ae maraara, ae bebete ae taetae inanona. E a ataia ngkanne bwa bwaatua bon mairoun te Atua—ao e ataia bwa e riai ni buoka Iotebwa n tibwai rongorongo akana inanona.⁴

Ni banen te ririki 1827, e a ataia Emma bwa e a bikou-kou ao e koroboki nakoia ana karo. E a kan koro teuana te ririki imwiin marena ma Iotebwa, ao tamana ma tinana a bon aki naba kukurei. Ma ana utu Hales a kariaia bwa a na oki taanga ataei nako Harmony bwa e aonga Emma ni kona ni bung irarikiia ana utu.

E ngae ngke e raroanako ma ana karo ao tarina ao mwaanena, e korakora nanon Iotebwa ni kan nako. Aomata ake i New York a teimatoa ni kataia n iraea te

bwaatua, ao te mwaing nakon te tabo ae boou e na kona ni karekea te rau ao te inaomata are e kainnanoia ni karaoa-an ana mwakuri te Uea. Ma te kananokawaki, e a taarau ao ai akea ana mwane ni karaoa te mwaing.⁵

Ma ana kantaninga ni kan baronga ana mwane, Iotebwa e nakon te taun ni kabwarai tabeua ana taarau. Ngke e mena n te titoa ni karaoa ana bwakamwane, e nakoina Martin Harris. “Aio, Ten Timiti, nimabwi te taara,” e taku. “I anganiko bwa ko na karaoa ana mwakuri te Uea.”

E raraoma Iotebwa ni butimwaea te mwane ao e berita bwa e na kabooa mwiina, ma e taku Martin bwa e na aki raraoma iai. Te mwane bon te bwaintangira, ao e weteia ni kabane ake n te ruu bwa a na kakoaua bwa e anga n aki tangira boon mwiina.⁶

N te tai ae waekoa imwiina, Iotebwa e kabwarai ana taarau ao e kanoa ana waekon. Ngaia ma Emma a nako Harmony ma bwaatua koora ake a kara-baaki inanon taian bukibuki ni biin.⁷

A roko te taanga ni mweengaia ana utu Hales ae mwawawa tao bon teuana te wiiki imwiina.⁸ E tuai maan, taman Emma e kairoro bwa e na noori bwaatua koora, ma e tii kona ni kaota te bwaoki are e kawakinii iai Iotebwa. Ma te aki raunnano, Isaac e tabeka te bwaoki are e rokanaki n noora rawawatana, ma e tiku n aki nanoraoi. E taku bwa Iotebwa e aki kona ni kawakini inanon te auti tii ngkana e kaota nakoina te bwai are i nanona.⁹

E aki rang beebeite te rairairi, ngkai e mena irarikiia taman Emma, ma Iotebwa e karaoa ana kabanea n tam-roa. Man ana ibuobuoki Emma, e korei kaobiin koroboki aika a kamimi aika a mwaiti man te bwaatua nakon te beebwa.¹⁰ Imwiina, inanon tabeua te wiiki, e kataia n rairii ma te Urim ao Tamim. Karaoaan aei e tangiria bwa e na karaoa ae mwaiti riki nakon tii tabeakinan rairakiia. E riai n nanorinano ao ni kamwakura ana onimaki ngkai e kamate-bwai koroboki akekei.¹¹

Tabeua te namwakaina imwiina, e roko Martin i Harmony. E taku bwa e namakina ana wewete te Uea bwa e na mwananga mai New York n reitaki ma taan rabakau iaon tataen rimoa. E kantaningaia bwa a kona n rairi koroboki akekei.¹²

Iotebwa e kaewei koroboki riki tabeua man te bwaatua, e korei mwiin ana rairairi, ao e angan Martin te beebwa. Ngaia ma Emma a mamataku ngkai raoraoia a kawariia taan rabakau i mainiku n reitaki ma taan rabakau aika kinaaki.¹³

Ngke e roko Martin i New York, e nako n noora Charles Anthon, te burebeetia n te taetae n Ratin ao Erene n te Columbia Kaoretia. Burobeetia Anthon bon te ataeinimwaane—tao tebwi ma nimaua iaan Martin—ao e rang kinaaki ibukin boretian te encyclopedia n Erene ao te katei n I-Rom. E a tia naba ni waaki n rikoi karakinaia Inria ake kaain Amerika.¹⁴

Anthon bon te tia rabakau ae matoatoa ae unuun ni kawarana, ma e butimwaea Martin ao e kamatebwai taian koroboki ao rairairi ake e katauraoi Iotebwa.¹⁵ E ngae ngke te burebeetia e aki ataa te taetae n Aikubita, e a tia ni wareki kamate-bwai tabeua iaon te taetae ao e ataia bwa aekakira. N noorakin taian koroboki, e noori tabeua aika titebo ma taetae n Aikubita ao e tuanga Martin bwa e eti te rairairi.

Martin e kaoti riki tabeua taeka, ao e tuo Anthon. E taku bwa iai inanon taetaen rimoa aika a rang mwaiti ao e angan Martin te beebwa ni bwaati ni kakoauaan etina. E tuatua naba bwa e na kaoti koroboki akanne nakon temanna te tia rabakau temanna ae arana Samuel Mitchill, are e angareirei ngkao i Columbia.¹⁶

“E rang ataibwai naba iaon taetae aikai,” e taku Anthon, “ao akea au nanououa bwa e kona n anganiko karauan nanom.”¹⁷

Martin e karina te tietebiketi n ana buua, ma ngke e nang nako, Anthon e weteia ni kaokia. E kan ataia bwa e kanga n reke irouna bwaatua ake koora.

“Ana anera te Atua,” e taku Martin, “ae e kaotia nakoina.” E kakoaua bwa rairakin bwaatua aikai e na bita te aonaaba ao e na kamaia man te kamaunaaki. Ao ngkai e a tia ni karekea te kakoaua, e tangiria ni kabonakoa abana ao n anga te mwane bwa e na boretiaki rairakina.

“Anganai bwa N na noora te tietebiketi anne,” e taku Anthon.

Martin e karina baina n ana buua ao e anganna. Anthon e raeraea man taku bwa akea te bwai ae e aranaki bwa te anera ni ibuobuoki. Ngkana e tangiria Iotebwa bwa e na rairaki bwaatua akanne, e na uotii nako Columbia bwa a na rairia taan rabakau.

Martin e kabwarabwara bwa mwakoron bwaatua akanne a kabaeaki ao Iotebwa e aki kariaiakaki bwa e na kaotia nakon temanna.

"I aki kona ni wareka te boki ae kainaki," e taku Anthon. E kauringa Martin bwa e bae ni kekeweia Iotebwa. "Taratara raoi irouia taan kamangao," e taku.¹⁸

Martin e kiitana Burobeetia Anthon ao e nakon Samuel Mitchill. E butimwaea raoi Martin, e ongora n ana karaki, ao n noori koroboki ma rairaiia. E aki kona n oota raoi iai, ma e taku bwa e uringa aia koroboki kain Aikubita are aia koroboki te reeti n aomata ae a bua.¹⁹

Martin e kiitana te kaawa n te tai ae uarereke imwiina ao e oki nako Harmony, ni kakoaua riki nakon are mai imwaaina bwa Iotebwa iai irouna bwaatua aika koora ao te mwaaka n rairii. E kaongoa Iotebwa taekan ana intawiu ma te bureeetia ao bukina ngkai tabeman mwaane aika bane aroia n te reirei i Amerika a aki kona n raira te boki, Iotebwa e riai ni karaoia.

"I aki kona," e taku Iotebwa, e tei nangin te beku, "bwa I aki reiakinaki." Ma e ataia bwa te Uea e a tia ni katauraoa te tia raitaeka bwa e aonga ni kona n rairi bwaatua.²⁰

Martin e iranna. E baireia bwa e na oki nako Palmyra, ni baireia raoi ana bitineti, ao ni manga oki n te tai ae e wae-koia n riki bwa ana tia koroboki Iotebwa n te rairairi.²¹

N Eberi 1828, Emma ao Iotebwa a maeka ni mweengaia irarikin te karaanga are Susquehanna, n aki raroa man mweengaia ana karo.²² Ngkai e marurung man bikoukouna, Emma n tabetai e riki bwa ana tia koroboki Iotebwa imwiin are e waaki n rairii reekooti. N te bong teuana, ngke e rairairi, Iotebwa e waekoa ni mainarake. "Emma, iai oon Ierutarem ni katobibi?" e titiraki.

"Eng," e taku, kauringa kabwarabwaraana n te Baibara.

"O," Iotebwa e taku ma okin nanona, "I maaku bwa I taku bwa I a tia ni mwamwanaaki."²³

Emma e mimiakinna bwa buuna e aki ataa rongorongan rimoa ao koroboki aika a tabu ao e aki tokitoki te rairairi. Iotebwa e kaangaanga ae e na korea te reta ae barongaaki. Ma imwiin te aoa teuana ma teuana e tekateka ni kaan irarikina ngkai e wareka te reekooti n akea te ibuobuoki man booki tabeua ke koroboki. E atia bwa tii te Atua ae e kona ni kaunga bwa e na rairairi n aron ae e karaoia.²⁴

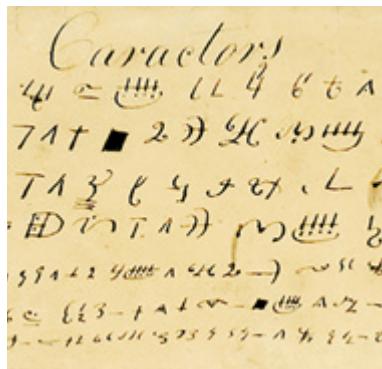
N te tai aei, Martin e a oki mai Palmyra ao e a manga karaoa tabena, n angan Emma ana tai ni motirawa imwaain bungina.²⁵ Ma e aki beebeete reken te motirawa. Buun Martin, Lucy, e kanene bwa e na airi ma ngaia nako Harmony, ao ngaiia ni kauoman iai anuaia ae korakora.²⁶ Lucy e aki onimakina nanon Martin ni boutoka Iotebwa n te mwane ao e un ngkai e nako New York City n aki kairia. Ngke e tuangnga bwa e na nako Harmony n ibuobuoki n te rairairi, e iri, bwa e kan noori bwaatua.

Lucy e a bua ana kakauongo, ao ngkana e aki kona n oota n te bwai are a taekinna aomata, n tabetai e iangoia bwa a winnantiia. Iai naba anuana n aki karinea inaomataia aomata. Imwiina ngke e rawa ni kaota te bwaatua nakoina Iotebwa, e moana ana kakae inanon te auti, ni kiberii inanon aia ati te utu, kabwate, ao ni nnen bwaai. Iotebwa e uarereke ana tai ma e karabai bwaatua n te buakonikai.²⁷

Lucy e waekoa ni kiitana te auti ao n tiku irouia kain rarikiia. Emma e manga okiria ana ati ao ana kabwate teuana riki te tai, ma n te tai aei ao Lucy e tataekina Iotebwa nakoia kaain rarikiia bwa Iotebwa e nako n ana ana mwane Martin. Imwiin tabeua te wiiki ni karaoa te kakeru, e okira mweengana Lucy nako Palmyra.

Ma te rau are e manga reke irounai, Iotebwa ao Martin a baitii n rairairi. Iotebwa e a rikirake inanon nakoana mai karawa ae te tia mamata ao te tia kaoitioti. Taraakin te tia raitaeka ke teuana te atiibu ni mamata, e a kona n rairairi ngkana e mena i matana ke n niiraki n ana kunnikai Emma iaon te taibora.²⁸

Rinanon Eberi, Meei, ao ni moan Tuun, Emma e ongora nakon tangin bwanaan Iotebwa n taekina kanoan te reekooti.²⁹ E taetae ni karaurau ma ni matata, n toki imarenan tai n tataninga te bwai are e na taekinna Martin n taekina "koreaki" imwiin taorimwiian are e taekinna

Katotoon katein bwaatua man ana Boki Moomon.

Iotebwa.³⁰ Emma e riki naba bwa te tia karaoi katoto ao e mimi n aron mwiin uruanakin te mwakuri ao tokitokina, Iotebwa n tainako e reitinako man te tabo are e toki iai n akea te kauring.³¹

Imwiina e a roko ana tai ni bung Emma. Bwariko ni beebwa ake a korobokiaki a rikirake ni matenten, ao Martin e a katikaki nanona bwa ngkana e kona n angan buuna bwa e na wareka te raitaeka, e na noora kakaawakina ao n aki manga kamangaoa aia mwakuri.³² E kantiningaia naba bwa Lucy e na rang kukurei n aron are e a tia ni kabanea iai ana tai ao ana mwane ni buoka uotan ana taeka te Atua.

N te bong teuana, Martin e bubutia Iotebwa ibukin ana kariaia bwa e na uotii koroboki nako Palmyra inanon tabeua te wiiki.³³ N uringan aron Lucy Harris are e a tia ni karaoia ngke e roko n te auti, Iotebwa e raraoma n te iango anne. Ma e tangiria ni kan kakukureia Martin, are e a tia ni kakoaua ngkai a rang mwaiti aika a nanououa n ana taeka.³⁴

N aki koaua n te bwai ae e na karaoia, Iotebwa e tataro ibukin kairakina, ao te Uea e tuangnga bwa e na aki kariaia Martin bwa e na uotii.³⁵ Ma Martin e kakoaua bwa ngkana e kaoti nakon kainabana e na bae ni bitii bwaai, ao e bubutia riki Iotebwa bwa e na bubuti riki. E karaoia Iotebwa, ma te kaeka e aki bitaki. Martin e kairoroa bwa e na bubuti riki te kateniua n tai, e ngae n anne, n te tai aei te Atua e kariaia bwa a na karaoa are a tangiria.

Iotebwa e tuanga Martin bwa e a kona n uotii iteraniba akekei ibukin uoua te wiiki ngkana e berita bwa e na kawakin n rokani ao n tii kaotia nakoia kaain ana utu ake e taku. Martin e berita ao e oki nako Palmyra, ma koroboki inanon baina.³⁶

Imwiin nakon Martin, e kaoti Moronaa n nakon Iotebwa ao e anai bwaai n raitaeka mai irouna.³⁷

Te bong are e nako iai Martin, Emma e a mamaraki ao e a bungia natina te mwaane. Te tee e aki marurung ao e aoraki ao e aki maan maiuna. E bane korakoran Emma n te bwai are e rinanona ao e taonaki n te nanokaawaki, ao inanon te tai anne e taraa n ae e na mate naba. Iotebwa e raonna n tainako, n aki kikitana rarikina n te tai ae maan.³⁸

Imwiin uoua te wiiki, e tabe n oki marurungin Emma, ao e oki ana iango nakon Martin ma tain koroboki. “I aki kona n rau,” e tuanga Iotebwa, “bwa I aki kona n rau ao N na bon aki rau ni karokoa I ataa te bwai ae e karaoia Harris ma ngaoa.”

E butiia Iotebwa bwa e na kakaea Martin, ma e aki kan kitanna Iotebwa. “Kawaekoa tinau,” e taku, “ao e na raonai ngkai akea ngkoe.”³⁹

Iotebwa e anaa te kaa ae katikaki irouia aoti ao e nako meang. E amwarake ao e matu teutana inanon mwananga, n raraoma ngkana e a tia n aki kakukureia te Uea ngkai e aki ongo ngke E tuangnga bwa e na aki kariaia Martin bwa e na uotii koroboki.⁴⁰

E a oti taai ngke e roko ni mweengaia ana karo i

Manchester. Te utu are te Smith a katauraoa te kaingabong ao a wewete ni kaoa Martin bwa e na raoniia. Ngke e boo waniua, a tauraoi amwarake iaon te taibora ma e aki roko Martin. Iotebwa ma ana utu a moanna n aki rau ngke a tataningaia.

N tokina, imwiin te maan ae raka iaon aua te aoa, e a kaoti Martin mai kiraroa, n rianna ni karaurau ni kaineta te auti, ma matana e baraaki n taraa aontano.⁴¹

N te mataroa e motirawa, n tekateka iaon te oo, e buuta bwarana ni katoka iaon matana. Imwiina e rinnako n tekateka n amwarake ma ni kainabwaabu.

Te utu a matakua ioun Martin ngke e tabeka ana bwain amarake, ao n tauraoi n amwarake, ma e a manga katikui. “E a bua tamneiu!” e tang, ni koomakii baina iaon borana. “E a bua tamneiu.”

E kibarake Iotebwa. “Martin, ko kabuai koroboki?”

“Eng,” e taku Martin. “A bua, ao I aki ataia bwa a mena ia.”

“O, Atuau, Atuau,” E tang Iotebwa, ni kooni ana timoi. “A bane ni bua!”

E waaki n ririaki iaon te timanti. E aki ataia bwa tera ae e a karaoia. “Nako oki,” e tuanga Martin. “Kakaea riki.”

“Ai akea uaana,” e tang Martin. “I a tia ni kakaea n tabo nako inanon te auti. I raeuai kainiwene ao uninga, ao I ataia bwa ai bon akeai ikekei.”

“E riai bwa N na okira kainnabau ma te rongorongo aei?” Iotebwa e maaku bwa e na mate iai ngkana e ongo. “Ao tera arou n tei imatan te Uea?”

Mweengan Iotebwa ma Emma Smith i Harmony, Pennsylvania.

Tinana e kataia ni karaua nanona. E taku bwa tao te Uea e kona ni kabwara ana bure ngkana e raira nanona ma te nanorinano. Ma Iotebwa e a tang n te tai aei, n un bon irouna ngkai e aki ongotaeka iroun te Uea n te moantai. E aki reke amwarakena ni karokoa ae bong. E tiku ngke e a bong ao e nako n te moaningabong are imwiina n nako Harmony.⁴²

Ngke e taraiā Lucy ngke e nako, e rawawata nanona. Taraan ae bwaai ni kabane ake a onimakini n aia utu—bwaai ni kabane ake e a tia n uota te kakukurei nakoia inanon tabeua te ririki n nako—a bane ni birinako n te tai ae uarereke.⁴³ ■

Te rinan ae a tia aroia iaon booki aika a kona n nooraki e tauraoi n taetae n lmatang n saints.lds.org.

Te taeka ae Atuu reirei ni bwaai aika a na taraaki e kaoti rakan rongorongo n te aonraaini n saints.lds.org.

BWAAI AIKA A NA TARAAKI

1. Joseph Smith—History 1:59; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 8, in *JSP*, H1:236–38 (draft 2); Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [1]–[2]; Knight, Reminiscences, 3.
2. Knight, Reminiscences, 3–4; Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [1]–[3]; Joseph Smith History, circa Summer 1832, 1, in *JSP*, H1:11.
3. “Mormonism—No. II,” *Tiffany’s Monthly*, Aokati. 1859, 167–68; Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [3]–[4]; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 8, in *JSP*, H1:238 (draft 2). **Atuuna:** Taan Kakoaua n Ana Boki Moomon
4. “Mormonism—No. II,” *Tiffany’s Monthly*, Aokati 1859, 168–70.
5. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 8–9, in *JSP*, H1:238 (draft 2); Knight, Reminiscences, 3; “Mormonism—No. II,” *Tiffany’s Monthly*, Aokati 1859, 170.
6. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [6]; Lucy Mack Smith, History, 1845, 121.
7. “Mormonism—No. II,” *Tiffany’s Monthly*, Aokati 1859, 170.
8. “Mormonism—No. II,” *Tiffany’s Monthly*, Aokati 1859, 170; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:240 (draft 2).
9. Isaac Hale, Affidavit, Mar. 20, 1834, in “Mormonism,” *Susquehanna Register, and Northern Pennsylvanian*, Meei 1, 1834, [1].
10. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:240 (draft 2); Knight, Reminiscences, 3.
11. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [3]; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:240 (draft 2); “Reta mairoun Unimwaane W. H. Kelley,” *Saints’ Herald*, Meei 1, 1882, 68; tara naba Reirei ao Berita aika Tabu 9:7–8 (Kaotioti, Eberi 1829–D, at josephsmithpapers.org).
12. Joseph Smith History, circa Summer 1832, 5, in *JSP*, H1:15; Knight, Reminiscences, 3. **Atuuna:** Rairan Ana Boki Moomon
13. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:238–40 (draft 2); Joseph Smith History, circa Summer 1832, 5, in *JSP*, H1:15.
14. MacKay, “Git Them Translated,” 98–100.
15. Bennett, “Read This I Pray Thee,” 192.
16. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:240 (draft 2); Bennett, Journal, Aug. 8, 1831, in Arrington, “James Gordon Bennett’s 1831 Ribooti iaon ‘The Mormonites,’” 355.
17. [James Gordon Bennett], “Mormon Religion—Clerical Ambition—Western New York—the Mormonites Gone to Ohio,” *Morning Courier and New-York Enquirer*, Tebetembwa 1, 1831, [2].
18. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:240–42 (draft 2); Jennings, “Charles Anthon,” 171–87; Bennett, “Read This I Pray Thee,” 178–216.
19. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:244 (draft 2); Bennett, Journal, Aug. 8, 1831, in Arrington, “James Gordon Bennett’s 1831 Report on ‘The Mormonites,’” 355; Knight, Reminiscences, 4. **Topic:** Martin Harris’s Consultations with Scholars
20. Joseph Smith History, circa Summer 1832, 5, in *JSP*, H1:15; Isaiah 29:11–12; 2 Nephi 27:15–19.
21. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [8]; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:244; Joseph Smith III, “Kabanean ana Kakoaua Titita Emma,” *Saints’ Herald*, Okitobwa 1, 1879, 289–90.
22. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:244 (draft 2); Isaac Hale, Affidavit, Mar. 20, 1834, in “Mormonism,” *Susquehanna Register, and Northern Pennsylvanian*, May 1, 1834, [1]; Agreement with Isaac Hale, Eberi 6, 1829, in *JSP*, D1:28–34.
23. Briggs, “Kawaran Nauvo n 1856,” 454; taraa naba Edmund C. Briggs to Joseph Smith, June 4, 1884, *Saints’ Herald*, June 21, 1884, 396.
24. Joseph Smith III, “Kabanean ana Kakoaua Titita Emma,” *Saints’ Herald*, Oct. 1, 1879, 289–90; Briggs, “Kawaran Nauvoo n 1856,” 454.
25. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:244 (draft 2); Isaac Hale, Affidavit, Maati 20, 1834, in “Mormonism,” *Susquehanna Register, and Northern Pennsylvanian*, Meei 1, 1834, [1].
26. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [8].
27. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [3]–[5], [8]–[9].
28. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [9]–[10]; Joseph Smith III, “Kabanean ana Kakoaua Titita Emma,” *Saints’ Herald*, Okitobwa 1, 1879, 289–90.
29. Inannon te rongorongo ae uringaki, Emma Smith e taekinna bwa e mwakuri n te ruu are e mwakkuri iai Iotebwa ao Oliver Cowdery ngke a katia te rairairi n te 1829, ao e mena naba ikekei ngke e rairairi Iotebwa ao Martin n 1828. (Joseph Smith III, “Kabanean ana Kakoaua Titita Emma,” *Saints’ Herald*, Okitobwa 1, 1879, 290.)
30. William Pilkington, Affidavit, Cache County, UT, Apr. 3, 1934, in William Pilkington, Autobiography and Statements, Tabo n Tangoboki n Rongorongo te Ekaretia; “Temanna irouia Taan Kakoaua ake Teniman,” *Deseret News*, Ritembwa 28, 1881, 10.
31. Briggs, “Kawaran Nauvoo 1856,” 454; Joseph Smith III, “Kabanean ana Kakoaua Titita Emma,” *Saints’ Herald*, Okitobwa 1, 1879, 289–90.
32. Taraa Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [10]; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:244; Joseph Smith History, circa Summer 1832, 5, in *JSP*, H1:15; Knight, Reminiscences, 5; and Historical Introduction to Preface to the Book of Mormon, circa Aokati 1829, in *JSP*, D1:92–93.
33. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9, in *JSP*, H1:244 (draft 2); Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [10].
34. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 6, [10]–[11]; book 7, [1].
35. Joseph Smith History, circa Summer 1832, 5, in *JSP*, H1:15.
36. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9–10, in *JSP*, H1:244–46 (draft 2); Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 7, [1]; Knight, Reminiscences, 5.
37. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 9–10, in *JSP*, H1:244–46 (draft 2).
38. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 7, [1]–[2]. **Atuuna:** Joseph and Emma Hale Smith Family
39. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 7, [1]–[2].
40. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 7, [2]–[4].
41. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 7, [5].
42. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 7, [5]–[7]. **Atuuna:** Lost Manuscript of the Book of Mormon
43. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 7, [7]. **Atuuna:** Lucy Mack Smith

TINA KANGA NI KANAKORAOA Tibwauakin te Euangkerio

Ngkai ti a tibwa rairaki, kainabau ao ngai ti aki ataia raoi bwa ti na kanga ni mitinare. Ma ti katea te kouru bwa ti na tibwauaia ma aomata aika 100.

Iroun Never Chikunguwo

Te Aetuwaitia n Rongorongan te Ekaretia, Zimbabwe

Kainabau, Everjoyce, ao Ngai ti roko man te taun ae uarereke ae Mutare, n tian Zimbabwe mainiku. E aki maan imwiin are ti bwabetitoaki ao ni kamatoaaki, a ingainga nanora ni kani karaoa te mwakuri ni mitinare. Ti warekia bwa “e a mainaina n tawa ngkai te nne n aroka nakon te taiaki” (R&B 33:7), ao e ngae ngke ti aki rangin n ataia bwa ti na kanga ni mitinare, ti baireia ti kainnanoia ni “karina i buakona [ara] biti ni koro wiita, ao taia [ma] marungira, ara iango, ao korakorara ni kabane.”

Kaain ngaira te Mwaanga ae Dangamvura ae tibwa kateaki ae tei n teuana kaawan Mutare. N te tai anne, n te 1991, ao mwaitii kaain te mwaanga bon 25. N te tai ae waekoa ti weteaki bwa ti na riki bwa mitinare n te mwaanga. Ti reiakina ae mwaiti mairouia taanga ni mitinare aika a maan aika a mwakuri n ara aono. Teuana te iango ae a karaopia bwa ti na katei ara kouru.

Ti tangiria n tibwaua te euangkerio ma aomata ni kabane, ngaia ae ti katea te kouru n tibwauaia ma 100 aomata ni moan te ririki are ti riki iai bwa mitinaren te mwaanga. Tao ti aki rangin ni mwatai, ma e taraa ni koaua nakoira. Ti kakoaua te Uea bwa e na buokiira.

Never ao Everjoyce Chikunguwo

Man anenean anene n taromauri n te Ekaretia, ti kunea bwa iai ara tarena n te katangitang ae tiaki ataia mai imwiina. Ti iangoia bwa ti na kabongana ara tarena, ngaia ae ti a moanna te anene ibukin—ao ma—aomata aika a kaota nanoia n te euangkerio ngkana ti na reireiniia. E raoniira te Tamnei ngke ti anenei anene aika mimitong, ao E kairoroi nanoia naake ti reireiniia. Iai naba ana kairoro te euangkerio ae kaokaki inanon nanon naoia. Ti kaungaia aomata ni kabane bwa ana kaaina ara kuaea n te mwaanga, ao a mwaiti aika a kaaina te kuaea, e ngae ngke ngaiia kaain Aika Itiaki ni Boong

Aika Kaitira ke tiaki. Ngke a mwaiti riki aomata aika reiakina taekan te euangkerio, a mwaiti aika a bwabetitoaki.

Ngke ti reitanako ara mwakuri ni mitinare, ti reitina-ko n aki mamamatam ao n tatato ibukiia utu ake a kaina te Ekaretia. Ti namakinna bwa tabeman inanon te komiunitii a kakoauai aia katooto aika raraoi utu aikai. Ti karekei kakao aika mwaiti riki bwa ti na reireiniia utu, ao taan kan reireinaki a onrake ma aika a tauraoi n riki bwa membwa.

Mai imwiin reiakinan ao maiuakinan te euangkerio, taanga aika tibwa bwabetitoaki a riki ni kaan riki ao n tangira riki. A kona kaaro ni katokii karaoon katei ake aki boraoi ma katein te euangkerio. A katoka kabonganakin

te arekooro ao te bakee. A reireiniai natia reirei aika eti. A mwaiti aika a tia ni kabanei aia tai iaon bwain te aonaaba n taai aika nako ae a kona ngkai ni butimwaei wewete n te Ekaretia. A riki bwa kakabwaia nakon aia mwaanga *ao* aia komiunitii. Ana kairoro te Uea e uota te bitaki ae moan te korakora nakon maiuia.

E ngae ngke e korakora te tiritiri ae riki i Mutare n te tai anne, e aki katoka rikiraken te Ekaretia. E taraa n ae ngke e rikirake te kakaitara, e rikirake naba mwaitiia aomata aika a tangiria n reirei taekan te Ekaretia. Te katooto, ngke a roko tautian te aba mwaane ni karabai ubuia bwa ana ukoukora te Ekaretia ibukin karaoan bwaai aika kairua, a ringaki

nanoia n te Tamnei. A mwaiti aika bwabetitoaki imwiina ao ni katabuaki nakon te nakoanibonga.

Ma ana ibuobuoki te Uea, ti a kona n tibwaua iai te euangkerio ma aika mwaiti riki nakon ara moan kouru. Bukina bwa iai nanora ni kakaai kawai aika tina kona ni karoko iai nakoia tabeman, ti kona ni kakoaua te bitaki n nano ae korakora ni maiuia aika mwaiti n ara komiuniti ni kabane. ■

Ana bwai te Eteta ae na taraaki: Waekoan rikiraken te Dangamvura Mwaanga e na waekoa ni katea te umwantabu. Aia mwakuri mitinare e waaki nako nakon taabo riki tabeua, ao n te 1995, e karikaki Mutare bwa te mwakoro ma waniua ana iunite.

Unimwaane
Jorge F. Zeballos
Man te Ittingau

Tina Aki Kabwaka n Namakinna

*Iai te korakora ae maaka riki nakon te mwaiei, ang aika korakora,
ke te ai ae uramwaaka. Ma e maaraara ma ni bebete, ao ti riai n rang
kakauongo ngkan ti tangiria bwa e na kairiira.*

N Beberuare 27, 2010 n 3:34 n te moaningabong, te mwaiei ae korakorana 8.8 n te tikeera e ioa aon Chile, ni karika te nakonnano, ao te raraoma irouia mirion aomata.

Tabeua boong imwiina, I katabeaki bwa N na tara te maungatabu n te titeiki n te tabo ae kaan nakon nuukan te mwaiei ae korakora aei. I iangoia ngkana te mwaiei ao te nakonnano imwiina e na reitinako e na kona n roota mwaitin te roko n te maungatabu. I mimi ngke te roko ni katoai tetere n te maungatabu e a rang korakora riki ni kabotaua-ki nakon te maungatabu are mai imwaina.

E taraa n ae, te mwaiei e kauringia kain te titeiki, bwa ti te tai ae uarereke, ibukin kakaawakin kanian te Atua, karinean te Tabati, ao irakin bootaki. Tabeua te wiiki imwiina I tarebonia te titeiki beretitenti. I titiraki ngkana kaean te Taromauri e teimatoa ni mwaiti. E kaeka bwa mwaitin ao korakoran te maaku imwiin te mwaiei e bwaka, ao aron naba te roko n taromauri.

Aroaro aikai a rimwiaki n te bwai ae riki are e urubeka te World Trade Tienta i New York, USA, inanon Tebetembwa 2001. Ngaa ma ngaa aomata ake a bitaki maiuia nakon te aro ni kakaea te rau n aia iango ao ni karaunano are a rang kainnanoia. Ma ngke e waaki nako te tai, te kakae aei e tabe n uarereke ao bwa a okira aroia are a tataneiai iai. Bon tiaki mwaiei, buaka, ke buakan kanoan bong ao kabuanibwai, ke tao aomata ke aia

mwakuri aomata, are e karikirakea te onimaki, te koaua, ao te bitaki ae reitinako.

Eria ao te Bwanaa, ae Maaraara mani Bebete

N ana bong te burabeti are Eria, Aaba e uea iaon Iteraera. Aaba e mare ma Itebera, te Ueanaine mai Biritia. E moan karokoa nakoia Iteraera aroia kain Biritia, n iktaki ma taromaurian boua aika kaaraki. Imwiina ngke e kaewenakoa ao e kona ana ibonga Baara are e kabaeaki n ana boowi te Uea are Aaba, Itebera e kataia n ana maiun te burabeti ao e birinako nakon te rereua. (Taraa 1 Uea 18:4, 13, 19, 21–40; 19:1–4.)

Imwiina ngke e tia ni kamwarakeaki iroun te anera n te rereua, Eria e rianna 40 te bong ao 40 te ngaina nakon Maungan Oreba (tarraa 1 Uea 19:5–8). Inanon te rereua, e roko ana taeka te Uea nakon Eria. E tuangaki bwa e na otinako man te nangananga are e matu iai n te bong. Ngke e tei iaon te maunga imatan te Uea e kare “te ang ae moan te korakora”, e bon rang korakora n te aro are e a urui atibu ao maunga, “ma e aki mena te Uea inanon te ang.” Imwiina e roko te mwaiei, “ma e aki mena te Uea i nanoni maeiein te aba.” Imwiina e roko te ai, “ma e aki mena te Uea inanon te ai” (1 Uea 19:11–12). E ngae ngke e korakora te ang, te mwai-ei, ao te ai, akea bwanaan te Uea ni kaoti nakon te burabeti.

Imwiin kaotin korakoran aon te aba aikai, “te bwana ae maaraara ma ni beebeete” e roko nakon Eria, ao e ongo iai

(taraa 1 Uea 19:12–13). Bwanaan te Uea ae e bebete e tuangnga bwa antai ae na katabua bwa uean Syria are imwiina, antai are e na katabua bwa uean Iteraera are imwiina, ao are e riai ni katabua Eritai bwa te burabeti are e na onea mwiina.

Kakaean te Bwana

Te bwanan naba are e roko nakon Eria—te bwana are e tuangnga te bwai ae e na karaoa n te tai ni kaangaanga inanon maiuna ao n reirei—e teimatoa n tauraoi nakoia natin nako te Atua are e rang tangiria ni karaoa ana kantninga te Tama. Ma ibuakon bwanaa aika a mwaiti, bwanaa n te aonaaba e kaoira bwa tina mwananga nakon te roo ao kawai aika kamangaongao, enga te tabo are tina kunea iai te bwana ae maaraara, mani beebeete are e na tuangiira te bwai ae tina karaoa, are tina taekinna, ao are e tangiriia bwa tina iai te Atua?

Ana reirei nakoira Nibwaai “Kakukurei ngkami n ana taeka Kristo; bwa taraia, a na tuangko ana taeka Kristo bwaai aika ko riai ni karaoi” (2 Nibwaai 32:3).

Ao tina kunea ia ana taeka Kristo bwa ti aonga ni kona ni kakukureira iai? Ti kona ni kakaea ni koroboki aika a tabu, riki ana Boki Moomon, are e koreaki ao e kawakinaki n arona ae itiaki ibukira, aia bwai te roro aei. Ti karinei naba aia taeka burabeti aika ngkai, ake a tuagiira nanon te Tama ae Akea Tokina ao ara Tia Kamaiu Iesu Kristo n te bong aei.

Aia taeka burabeti aika a maiu a kairiira ngkana ti kaitara ma kakaewenako aika boou ao aika a kangaanga. N taai aikai, ibukin te katooto, ngkai a teimatoa ni kaoti kamangaongao n te aonaaba ao aia rabakau a kataia ni bita te iango n te mare ao te utu, aia taeka burabeti e a tia ni matoa, ni kakorakoraaki, ao ni kabwarabwaraki ma te tangira kakaawakin aron te utu ae tabu, ni kaotia bwa “te mare imarenan te mwaane ao te aine e katabuaki iroun te Atua ao te utu e bon boboto iaon ana baine te Tia Karikibwai ibukin kawaia Natina ae akea tokina.”¹

Burabeti ao abotoro ni boong aikai a tia naba ni katurutura kakaawakin te bong ae te Taabati n te mweenga ao

n te Ekaretia ao karekean te kamaiuaki irouia ara bakatibu rinanon rongorongan te utu ao mwakuri n te tempora. Ni katoa maungatabu ni kabuta, a katauraoi rakan kairiiri n te maiu n tamnei ibukin te Ekaretia.

Te Tamnei ae Raoiroi E na Kairiko

E reitia n reirei Nibwaai, “ngkana ko rin n te kawai aio, ma ni karekean te Tamnei ae Raoiroi, ao e na kaoti nakoim bwaai ni kabane aika ko riai ni karaoi.” (2 Nibwaai 32:5). Ngaia are, karekean manga te kairoro ni kakaawakin ukoukoran ana taeka Kristo, ngkai Nibwaai e tuangiira ni kaineti ma te reitaki ae kaineti, are bon iroura ti riai ni kairia ma te Tamnei ae Raoiroi, te membwa n taian Atua te kateniman.

Nibwaai e ata raoi te bwai ae e taekinna. Tabeuia 30 ke 40 te ririki mai imwaina, ngke ana utu a bon tiku n te rereua ao e kabaa te kaibuke are e na uotia nakon te aba ni berita, Nibwaai e boaia tarina ake a ikawai ibukin karaohan te bure, riki imwiin ongoraean ana taeka te anera.

Nibwaai e taku nakoia, “Kam waekoa ni karaoa te buakaka ma ni waeremwe n uringa te Uea ae Atuami.

Kam a tia n noora te anera, ao e taetae nakoimi; eng, kam a tia n ongo bwanaana n taai tabetai; ao e a tia n taetae nakoimi n te bwanaa ae maaraara ma ni beebeete, ma kam aki namakinna, ao kam aki namakin ana taeka; mangaia ae e taetae nakoimi n aiaron rebwetauan te baa, are e karika rurun te aonaaba n aiaron ae e nang bwenuauaki.”
(1 Nibwaai 17:45).

Tina Aki Katoka Namakinana

Ana reitaki te Tua ma Natina e roko n tainako rinanon te Tamnei ae Raoiroi, are n angin te tai e reitkai ma ngai-ra n te bwana are e rin n ara iango ao i nanora, “te bwana ae maraara n rau, are e wirikiriki n ninianako bwaai ni kabane” (R&B 85:6). Ti riai ni kakauongo nakon te bwanaa ae beebeete ao n aki tataninga ni karokoa e na taetae temanna nakoira ma te bwanaa ae rebwetaua n aron te baa! Uringa, Eria n reiakina bwanna te Uea anne e aki mena n te ang, mwaiei, ke te ai. Te Uea e taetae nakoina rinanon te Tamnei ae Raoiroi, te bwana ae beebeete man maraara.

“Bwaanaan te Tamnei ae Raoiroi e roko bwa te *namakin* nakon te bwanaa,” e taku Beretitenti Boyd K. Packer (1924–2015), Beretitenti n te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman. “Ko na ataia, ngkai I a tia n ataia, ni ‘kakauongo’ nakon te bwana anne are *namakinaki* nakon ongo. . . .

“. . . Bon bwanaan te tamnei are e roko n te iango ngkai te iango ke te namakin e rin inanom.”²

Ti *namakin* taeka mairoun te Tamnei ae Raoiroi, nakon riki are ti *ongo* n taningara, n ara iango ao inanora. Tina aki kabwaka n namakini wirikiriki akanne! Tina kauki ara iango ao nanora ni karekei aia taeka burabeti. Tina kariaia te Tamnei ae Raoiroi bwa e na reitinako n reireiniira rinanon te bwanaa ae beebeete, n rau. N reireiniia Ana Reirei taekan te Tamnei ae Raoiroi, are e na kanakoa nakoia imwiin Nakona, te Tia Kamaiu e tuangiia, “Ao te Tia Ibuobuoki, are te Tamnei ae Raoiroi, are e kanakoamaia te Tama n arau, e na reireingkami bwaai ni kabane, ao E na kaururing inanomi bwaai ni kabane ake I atongi nakomi” (Ioane 14:26).

N tatabemaniia nako membwa aika a kakaonimaki n Ana Ekaretia Iesu Kristo Ibukiia Aika Itiaki ni Boong aika Kaitira iai inaomataia ao kakabwaiakiia ni karekeia oin kairakiia, kaungaakiia, aia kaotioti mai karawa rinanon te Tamnei ae Raoiroi.

Beretitenti Thomas S. Monson (1927–2018) e taku: “Kona kairaki man te bwanaa anne ae beebeete man maraara. Uringga bwa te mwaane ae iai kariaiakana e na katokaa baina iaon atuum, n te tai are ko kamatoa-ki iai ao ni kangai, ‘E a reke iroum te Tamnei ae Raoiroi.’ Kauka nanomi, ae bon tamneimi, nakon tangin te bwanaa ane e onoti are e kaotioti te koaua. N aron ae berita iai te burabeti ae Itaia, “A na ongo te taeka taningam . . . , ni kangai, Aio te kawai, kam na nakonako i nanona.” [Itaia 30:21].”³ ■

BWAII AIKA A NA TARAAKI

1. “Te Utu: Te Katanoata Nakon te Aonaaba,” *Liahona*, Meei 2017, 145.
2. Boyd K. Packer, “Counsel to Youth,” *Liahona*, Nobembwa 2011, 17–18.
3. Thomas S. Monson, “Believe, Obey, and Endure,” *Liahona*, Meei 2012, 129.

TE ONIMAKI

NI WAAKI NAKO

*E irianaki ma te kakoaua ibukin te Uea Iesu Kristo, membwa n te kambwana ae
Willie handcart a waaki nako ni kaitarai kaangaanga ao te baki.*

Iroun Unimwaane
Ronald A.
Rasband

Man te Kooram
n Abotoro n te
Tengaun ma
Uoman

Te karaki are I kan tibwauaia e moanaki n rongorongan aban Engiran n te kaawa ae kiriin aona, ike e bungiaki iai John Bennett Hawkins i Gloucester n 1825. E bwabetitoaki n riki bwa te membwa n te Ekaretia n 1849 ao n nako Amerika n te ririki naba anne n raonaki irouwia Aomata aika Itiaki iaon te kaibuke ae *Henry Ware*. E roko i Utah n Aokati 1852 ao ngaia temanna mai buakoia bwaeoniia ae blacksmiths ni boong ake ngkoa n tain te kamaeka i Utah.

Ana kabae n taai ake a na roko, Sarah Elizabeth Moulton, e roko mai kaawan Engiran. Irchester bon te kaawa ae uarereke irarikin River Nene, tao 65 miles (105 kiromiita) i meangin Ronton ao titebo kawaina i mainikun Birmingham. E bungiaki Sarah Elizabeth ikekei i 1837 irouwia Thomas Moulton ao Esther Marsh. E mate tinan Sarah Elizabeth ngke ai tibwa ouua ana ririki ni maiu, ao n 1840 e mare tamana ma Sarah Denton.

N Tuun 1837, Unimwaane Heber C. Kimball (1801–68) man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman ao tabeman taan kairiiri n te Ekaretia a mena i Engiran bwa a karaoa aia mwakuri ni mitinare. Ibuakon mwaitiia aika a rairaki ake a reireinaki irouwia mitinare aikai bon te utu are e angan te utu ae Moulton kato-toon te rongorongo *Te Bwanaa ni Kauring*, iroun Unimwaane Parley P. Pratt (1807–57) man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman. Inanon warekana, Thomas ma Sarah a rairaki ao ni bwabetitoaki n Ritembwa 29, 1841. N te tai anne, iai kaain aia utu ae uoman ataei—Sarah Elizabeth, aua ana ririki; ao Mary Ann, itiu ana namakaina.

E korakora tamnein te ikoikotaki inanoia ake a rairaki iaon Europe. Nanoia ae korakora bon te mwaing nako Amerika, ike a na bae ni mena irarikiia Aomata aika Itiaki aika rang mwaiti. N aroia te korakina aika mwaiti, te utu ae Moultons e aki batu n tau aia mwane ni kakoroa bukin te nano aio. Ma aia iango ni kan karaoia e rang korakora, ao a moanna ni kawakimwane inanon te bwatoro ni uaanikai.

Te Mwane ni Kamwaing ae Teimatoa

N 1849, Beretitenti Brigham Young (1801–77) e katea te Mwane ni Kamwaing ae Teimatoa ni buokia membwa bwa a na mano raoi ni kawaia nako Amerika. Te moan ni mwananga ma te mwane ni buoka aei e karaoaki man te waekon ae te turein, ma buokan te bao ni mwamwananga aio e bon rangin waeremwe ao ni bobuaka. E ngae ngke a buokaki n te Mwane ni Kamwaing ae Teimatoa, bon ti tabeman aika a kona ni mwananga. A kakae taan kairiiri n te Ekaretia ni kamanenaakin te aenikaa ao a ataia bwa e na kawae-koia te mwananga ao n aki bobuaka.

Man te tai anne te utu ae Moulton itiman mwaitiia natia, ma man aia kawakinmwane inanon te bwatoro ni uanikai, buokaia

Angamaing: Boong-aikai Gloucester, Engiran, te tabo ae aki maekanaki

Scotts Bluff National Monument i western Nebraska, USA

man te Mwane ni Kamwaing ae Teimatoa, ao boobeten te bao ni mwamwananga, kanoan miia ni kamwaing nako e a koro bukina. Ibukin te utu ae ruaman mwaitina, e anaa te karaurau raoi ni babaire ibukin te mwananga. Ni kawakina riki te mwane ae mwaiti ibukin te boobwai ni bwaaai ake a kainnanoi, a maiu ni katautau iaon te burawa aae kaniia teuanan te ririki.

Ngkai e nang kaoti aia atai ni mwananga, e raraoma Thomas ni mwananga ibukina ngkai e bikoukou buuna. Ma bon te aine ae onimaki Sarah Moulton ao e aki kona n taenikai. Imwaain ae a kitana Engiran, temanna te mitinare ae e angan Sarah te kakabwaia are e berita nakoina bwa ngkana e nako Utah, e na mano mwanangaia n akea naba temanna ae e na bua mairouia ana utu—bon te berita ni kakabwaia ae tau nakon te utu ae nang koro 10 kaaina!

Te utu, are e ieie man Liverpool, Engiran n 1856 iaon te kaibuke *Thornton*, e butimwaeaki te merimeri te mwaane teniua te bong inanon te mwananga. Te *kaibuke ae Thornton* e tiaatanaki bwa e na nikiiria 764 Aomata aika Itiaki mai Danish, Swedish, ao Imatang. A mena iaan ana kaetieti te mitinare ae arana James Grey Willie.

Onoua te wiiki imwiina te *Thornton* e rororake nako nanon te Uaabu i New York. Ngkanne a toka iaon te turein te utu ae Moulton ni mwanangaia ae ananau nako maeomainiku. A roko ni Kawaan Iowa, Iowa, n Tuun 1856, are aia tabo ni moa ni mwananga te kambwana n aenikaa. Tenibong te bong imwaain rokoia, ana kambwana n aenikaa Kaaben Edward Bunker a butinako man Kaawan Iowa, n uoti aenikaa aika mwaiti aika tauraoi.

Aenika aika Kamarakiatuu

Tao uoua te wiiki imwiina, te kambwana ae Willie e raonaki iroun teuana aia kambwana Aomata aika Itiaki,

iaan ana kaetieti Edward Martin. Taan tei ibukin te Ekaretia ni Kaawan Iowa, ngkai a korakai ni katauraoi ibukin te mwaiti ae aki kantaningaaki aika a tibwa roko. Ana riai ni karaoi 250 taian aenikaa imwaain ae a na kona n reitanako mwanangaia Aomata aika Itiaki aikai.

Ni kabane mwaane ake a marurung rabwataia a kamwakuraki ni karaoi aenikaa, ngkai aine a karaoi 12 umwanrianna ibukin te mwananga. Angiina aomata aika karao aenikaa aikai aika a konabwai a aki nim ma oin aia kantininga ma a karaoi aenikaa aikai n te tiaaiti ae kakaokoro ma te korakora, are e na kaota mwakuia. Ibukin te kainnano, mwaitin aenikaa aika kainnanoaki a riai ni karaoaki man te kai ae kiriin, ao n tabeua katoto, ni kamanenai kunnikai man kunin te man ao te tiin ibukin taian wiira. Aenikaa n tatabeua a uoti naba amwarake bwa mwaitin aia bwai angiina Aomata aika Itiaki.

N angin te tai 400 nakon 500 te rawawata (180 nakon 230 te kiro) te burawa, bwai ni matu, bwai ni kuuka, ao kunnikai a katokaaki iaon taian aenikaa. Ti 17 te rawawata (8 te kiro) kaako iaon te aenikaa e kariaiakaki ma kakate-manna te aomata.

Thomas Moulton ma ana utu ae 10 kaaina a kabaeki bwa a na toka n te kambwana ae te kaaua n aenikaa, iaan riki ana kaetieti Kaaben Willie. Kaaina e riaon 400 Aomata aika Itiaki, ma e riaon riki mwaitia aomata aika a kara ae tataneiai iai te aba. Te ribooti ae karaoaki n Tebetembwa n te ririki anne e korea te mwaiti ae 404 aomata, 6 taian wae-kon, 87 aenikaa, 6 mwakoro ni kai ae a kabaeki ma taian kao mwaane, 32 te kao, a 5 te muure.”¹

Te utu ae Moulton e kariaiakaki n teuana te aenikaa ae iai autina ao teuana ae tangaina n akea autina. Thomas ma buuna a katikitika te aenikaa ae iai autina. Te merimeri ae boou ae Charles ao mwaanena Lizzie (Sophia Elizabeth) a

toka iaon te aenikaa aei. Lottie (Charlotte) a kona ni buti ngkana e bwateterikaaki. James Heber ae waniua ana ririki ni maiu e nakonako maibuki ma te roobu ae kabaea ma nuukana bwa e na aki tio ibukiu. Te aenikaa ae tinebu ae katikitikaki irouia ataeinaine aika uoman—Sarah Elizabeth (19) ao Mary Ann (15)—ao irouia taari mwaane William (12) ao Joseph (10).

N Turai 1856 te utu ae Moulton a kaboo ma Kaawan Iowa ao ni moana mwanangaia ae 1, 300 te maaire (2, 090 kiromiita) nako maeao. Imwiin mwanangaia ae 26 te bong, a roko i Winter Quarters (Florence), Nebraska. N aron ae taneiai iai te aba, a kabanei tabeua te bong ikekei, ni bonobonoti taian aenikaa ao ni katokai bwaai ngkai akea kaawa aika bubura imarenan Winter Quarters ao Salt Lake City.

E bon rangin oimwii te tai imwaain tauraoin te kambwana ae Willie ni kitana Winter Quarters bwa e na booaki te kauntira ni baireia ngkana a na nako ke a na teimatoa ntiku. Tabeman a kaman tia n roko n te kawai ni kakorakoraia ni kauringiia ni kaitaraaki ma kaangaangan te mwanga n te tai ae e a rang rimwi. Ma Kaaben Willie ao angina riki kaain te kambwana a namakinna bwa a riai ni waaki nako ibukina bwa akea aia tabo ni maeka ni kabanea te winta i Florence.

Kerikaakin te Tianaki

Ma aki taun taian tianaki, kaain te kambwana ae Willie a manga moan waakina riki mwanangaia n Aokati 18, n iangoia bwa a kona ni kamwaitii aia bwai i Fort Laramie (meangin te bong aei i Laramie, Wyoming). Imatan te kauring are a tia ni karekeea, a katoka te raka n rarawata ae 100 (45 kirokuraem) te baeki ni burawaa iaon tatabeua te aenikaa ao n onimaki bwa a na kaitibo ma buokaia taian waekon ake a kamwanangaaki mai Salt Lake City. E ngae n

anne, turaiwa n taian waekon aika katauraoaki, a taku bwa ai tiaki ngaiia taan roko ni maeka n iruwa inanon kawaia, a oki nako Salt Lake City ni banen Tebetembwa, imwaain ae e roko te kambwana ae Willie irouia.

I Florence, te utu ae Moulton a kunea bwa bon te iango ae tamaroa bwa a na katikui aia bwaoki imwiia bwa uotaia are a na katikitikia ni mwaitin aia utu ae 10 e bon rang koro n tinebu. Ma ngkanne, a katikui aia bwai n te uaabu i Liverpool, te bwaoki ni kunnikai iaon te kaibuke, te bwaoki ni kuunikai ae in matana i New York City, ao te bwaoki ni bwai ae angjin kanoana bon aia bwai ni Kaawan Iowa. E ngae inanon kawaia, a kakaei aanga ake na kabebetei iai uotaia.

E bon kaangaanga ibukiiia naake a kukurei ni kamweengaraoin te maiu n iangoa korakaia te utu ae Moulton ni katoa bong ao tabeman mwaane ao aine aika kakateke man kambwana n aenikaa akanne. Ti kona n iangoa tiburerekai baai ma wae, marakin te mwatireti, te bareka ao te tano, te kun ae kuokuonako iaan te riringa, te nango ao te manninara, te nanai ni kao, ao ni kaitibo ma Inria? Ti kona n iangoa touan nanon te karaanga ao kaangaangan te tano ao atiibu aika maranran ngkai a kataia ni kawaeko ni karokoi taian aenikaa ke te ran ae iabuti man nano? Ti kona n oota n te mamaara are e kaoti man aki taun te nuai n amwarake?

N tain mwanangaia, natia te utu ae Moulton a nako n te tawaana ma tinaia ni karekei wiita bwa a na kamwaita riki kanaia are e a kan bane. N te kantaninga teuana te utu ae maiu iaon teaina te kariki ae te wiita ao teuana te aboro ibukiiia kaka teniman kaaina.

Ngke e nang airoo n Tebetembwa 12 kurubu ni mitinare man te British Mition a roko n te kaembwa. A kairaki iroun Unimwaane Franklin D. Richards (1821–99) man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman, te tibu mwa-mwanu iroun kainnabau. Ngke a noora te kaangaanga n te

Te Karaanga ae Sweetwater irarikin Martin's Cove, Wyoming, USA

kambwana n aenikaa Unimwaane Richards ao ake tabeman, a berita bwa a na kawaekoia nakon Salt Lake Valley ao ni kaoka te buoka n te tai ae waekoa.

N Tebetembwa 30 te kambwana ae Willie a roko i Fort Laramie, Wyoming, 400 te maaire (645 kiromiita) mainukun Salt Lake City.

Ni moan Okitobwa, e kaoti te winta, ao e a mwaiti te kaangaanga ngkai e kataia te kambwana ni waaki nako. A nang moanna ni bane aia tianaki are e a kairoroaki Kaaben Willie bwa e na kauarerekea te bwauna nakon 15 te aonti (425 te kuraem) te buraawa ibukiia mwaane, 13 te aonti ibukiia aine, 9 te aonti ibukiia ataei, 5 te aonti ibukiia ataei aika uarereke. N te tai ae waekoa a nang kaitara ma te ang ae baibati ao te tinoo ae kawaeremwe. Ni moaningabongin Okitobwa 20 te tinoo bon 4 te incti (10 tientemiita) nanona, ao umwanrianna ao autin taian waekon a urubeke man tinebuna. Niman membwa man te kambwana ao tabeman maan aika a buoki ni katikii bwaai a mate n te mwaitoro ao n te baki te tairiki imwaain te angibuaka, ao niman riki membwa a mate tenibong te bong imwiina. Kamwarakeaia aine, ataei, ao ake a aoraki moa, angiina mwaane aika korakora a kairoroaki bwa a na nako n akea te bwai ae a kanna.

Kurubu ni Katoki Kainnano a Mwananga

Uoua te maaire (3 te kiromiita) inanoaan Rocky Ridge iaon te Karanga ae Sweetwater, a kaembwa kaain te kambwana ao n tataninga inanon te mate ni baki, te mariri, ao te karawawataki ni kakatoka te angibuaka.

Ngke a kan roko i Salt Lake City ana kurubu Franklin D. Richards, a waekoa n ribooti nakon Beretitenti Young ni kakamaakun aia kaangaanga taan mwaing. Aomata aika Itiaki ake a maeka n te kamwanono akea riki

kantaningaakin rokoia taan mwaing ni karokoa te ririki are imwiina, ao rongorongan aia kaangaanga ae butanako irouia aomata aika mwaiti.

Uabong te bong imwiina, Okitobwa 6, 1856, e booaki te maungatabu ni kabuta n te Tabaenako are Ngkao. Man te tabo n taetae, Beretitenti Young e karaoa te wewete ibukia mwaane, te amwarake, ao aia tianaki ni katokai iaon te muure-ke waekon ake a kookaki n te aoti bwa a na nako te bong are imwiina n anga aia ibuobuoki.²

John Bennett Hawkins e mena n te Tabaenako are Ngkao n te bong anne ao e kaeka te wewete bwa e na ibuobuoki. Boni ngaia temanna mai buakoia tebubua aomata aika kurubu ni katoki kainnano ake a mwananga mai Salt Lake City. N tairikin n Okitobwa 21 taan kamaiu n taian waekon n tokin te tai a roko i Willie Kaembwa. A kamauraki ma te kimwareirei ao te kakaitau mairouia naake a tiku ni maiu aika takaiia ni mariri ao ni bora ni baki. Aio ana moan kaitibo John Bennett Hawkins ao Sarah Elizabeth Moulton, are e a riki bwa tibutoru.

N Okitobwa 22 tabeman taan kamaiuaki a waaki nako ni buokiia tabeman kambwana n aenikaa, ngkai William H. Kimball, nikiran taian waekon, a moana okiia nako Salt Lake City ae tararuaki n ana kambwana Willie.

Naake a rangin mamaara ni kookii aia aenikaa a katokai aia bwai iaon taian waekon ao nakonako irarikiia. Naake aikoa kona n nakonako a toka iaon taian waekon. Ngke a roko i Rocky Ridge, a bwakaraki ni buakan te tinoo ae moan te korakora. Ngkai a korakai n rierake nako rarikin ridge, a niroaiia n taian burangketi ao rabuna aika korooti ni kamanoria bwa a na aki mate ni mariri. Tao 40 man te kambwana ae a kaman tia ni mate.³

Kanoan te bong e kamwaitoro are angiina Aomata aika Itiaki a korakai n raewaewa baia ma waeia, ubuia

ngkai a rinanon ridge. Temanna te aine e a mataki man buraokin te tinoo.

Ti kona n iangoa te utu ae Moulton, ma waniman natiaa aika a nanokawaki, ni katikitiki ao ni kokookii uaai aia aenikaa ngkai a korakai rinanon te tinoo ae matenten. Teuana te aenikaa ae kokookaki iroun Thomas ma buuna ao aia kaako aika moan baan te kakawaki—Lottie, Lizzie, ao te merimeri ae Charles—ma te ataei ae uarereke James Heber e nakonako ao e kuri ni bwaka ao ni katikaki n te roobu ae kabaeaki iaon bebeena. Are teuana e kookaki ao ni katikaki iroun Sarah Elizabeth ao ataei ake teniman. Te aine ae e a kara, ae akoi, e noora korakain te ataei James Heber, e taua baina ngkai e nakonako mai ibukin te aenikaa. Te mwakuri n akoi aei e kamanoa baina te angatai, ma baina te angamaing, e a rootaki n, te mwaitoro. Ngke a roko i Salt Lake City tabeua tabonibaina ni baina arei a koreaki.

NI moantaain te bwakantaa n Nobembwa, taian waekon aika kaaina aomata aika korakai a toki imoan aobitin te kateitei te kabwianibwai, n te tabo are e mena iai te Josehp Smith Memorial Building ngkai e tei i Salt Lake City. Angiina a roko ma buraokin waeia ma baia. Onongaun ma ruaman a mate inanon te mwananga. Ma te berita nakon te utu ae Moulton inanon te kakabwaia anne i Engiran e a tia ni korobukina. Thomas ma Sarah Denton Moulton e bua natiaa.

Man te Kamaiu nakon te Kareketangira

E kamauraki te kambwana irouia tebubua aomata mai Salt Lake City ma te ingainga n nano ni kakantaningai rokoia ao n tauraoi n ibuobuoki ma aia tararua. Te karabwarabwara ma te kakaitau nakon temanna mai buakoia aika ninikoria are e a tia ni buoka te utu ae Moulton man te

mate are e a waekoa n onikia nakon te kareketangira ma te tangira ibukin Sarah Elizabeth.

N Ritembwa 5, 1856, ribuakon katekeraoi aika kakukurei mairouia aika tangiraki, Sarah Elizabeth e mareaki ma John Bennett Hawkins, te tia kamaiua. A kabaeaki ibukin te tai aei ao n aki toki n Turai n te ririki are imwiina n te Auti ni Kabaebae. A karaoa mweengaia i Salt Lake City ao a kakabwaiaki ma teniman natiaa mwaane ao itiman aine. Temanna mai buakoia naati aine akanne, Esther Emily, e mare ma tibu te unimwaane ae Charles Rasband n 1891.

N 24 n Turai, ti bukamarua aia Bong Bwaeoniia, ao ti kaota ara kakaitau ibukiia mwaiitia bwaeoniia ake a anga aia bwai ni kabane ibukin katean Salt Lake Valley ao mwaitin riki kaawa i maeao te United States. Ti kaota naba ara kakaitau ibukiia bwaeoniia aika Itiaki ni kabuta te aonaaba ake a tia ni kaotaa—ao a bon kaotaa—kawain te euangkerio ibukiia tabeman ake a na iriiria.

Tera ae Kateimatoa Mwanangaia? Tera ae Kaungaia bwa A na Waaki Nako? Te kaeka bon te kakoaua ibukin te Uea Iesu Kristo. Ngkai Ngai te tibutoru te mwaane mai buakoia bwaeoniia, I reita au kakoaua bwa e aki matebuaka korakaia. Te bwai are a namakinna, I bon namakinna. Te bwai are a ataia, I ataia ao I kaota rongorongona. ■

Man te rongorongo are e kanakoaki n otintaai n aia Bong Bwaeoniia n te Tabaenako i Salt Lake City n Turai 24, 2007.

BWAII AIKA A NA TARAAKI

1. Te ribooti iroun F.D. Richards ao Daniel Spencer, "Smith, Marilyn Austin, *Tooro aika Kakaonimaki—maiun James Gray Willie ao Elizabeth Ann Pettit*, 95–120," history.lds.org.
2. Taraa Brigham Young, "Remarks," *Deseret News*, Oktobwa 15, 1856, 252; taraa naba LeRoy R. Hafen ao Ann W. Hafen, *Aenikaa nakon Tion* (1981), 120–21.
3. Mai buakoia aikai, a mate 19 imwaain rokon te kambwana i Fort Laramie, n raonaki ma 7 ake a mate n te mwananga inanon marawa 4 a mate ni Kaawan Iowa. Tabeman riki 19 a mate imarenan Fort Laramie ao moan waakin te tiawwa, n angiin boong ake a kaira aron rokoia taan kamaiu.

KATEIMATOAN TE

Onimaki

NGKANA

Ko Tionako

*Ngkana te buaka, te aoraki, ke
kaangaanga riki tabeua a katikuia
kaain te Ekaretia aikai n ti ngaia
n abaia, aio aroia n teimatoa n
onimaki.*

Iroun Ryan W. Saltzgiver

Ana Tabo Ni Mwakuri te Ekaretia n Rongorongan te Ekaretia

Angiia Aika itiaki ni Boong Aika Kaitira a taromauri inanon uoote ao mwaa-nga, ike a kona ni “botaki, n aki mamamatam man tataro, man taetae imarenaia ni kaineti ma maiuraoin tamneia” (Moronaai 6:5). Ma Moronaai, te burabeti are e koroi taeka aikanne, e karaoi tabeua ana kabanea ni mwakuri ngke e tiku n ti ngaia bwa ana reirei Iesu imwiin tiringakiia ana aomata.

Ni kabutaa rongorongan te Ekaretia, a mwaiti Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira aika a tia ni kawakina te onimaki bon iro-ua ngke kaangaanga a katikuia n ti ngaia. Tabeman, n aron Moronaai, a tia ni katikui aia bong bwa taan kakoaua ao katooto ibukiia rooro ake imwiina. Tabeman a tia ni maeka n noora te bong ngkana a mang kona n tibwaua aia onimaki.

**A Kabanei Ririki Aika Mwaiti Ibukin te
Bong Aei**

Františka Brodilová e aki kona ni kaman noora te katabeaki ae na karaoia n rongorongan te Ekaretia ngke e karebwerebwe

te mitinare n ana mataroa i Vienna n 1913. Teuana te ririki imwiin rairakina, te Moan Buaka n te Aonaaba e roota Ana Embwaea Austro-Hungarian, a okiri mweengaia mitinare, ao a mwaiti membwa aika mwaane aika a weteaki nakon te mwakuri n ibuobuki n te tanga ni buaka, ni katikua Františka ao tabeman aine ni bootaki irouia.

Bon te reitaki ae korakora ma Františka ae ana karaoia ma kain te Ekaretia inanon ririki aika mwaiti. Imwiin te buaka, kainaban Františka, e anganaki nakoana n ana tautaeka Czechoslovakia ae boou. Imwiin are a mwaing nako Prague, Františka ti ngaia te membwa n te Ekaretia n te aba. Fronto e mate tabeua te namwakaina imwiina, ao e tiku Františka ma uoman natina aine aika kairake—Frances ao Jane—n tararuaaki.

N tikuna n tingaia, Františka e reireiniia natina aine te euangkerio. “I ikawai rake n te Ekaretia,” e taekinna Frances. “Te ekaretia bon mweengara!”¹ E koro reta naba Františka nakoia mataniwi n te

Ekaretia n tuatua bwa ana kanakoaki mitinare nako

E kaina te Ekaretia Františka Brodlová n te 1913—teuana te ririki imwain ae waaki te Moan ni Buaka n te Aonaaba—ao n akea ana reitaki ma kaain te Ekaretia ake tabeman ni karokoa 1929.

E mena ikekei Františka ngke
Unimwaane John A. Widtsoe (a uaia
ni mena n te karinan are i nuuka)
e katabua te Czechoslovakia ibukin
tataekinan te euangkerio n te 1929.

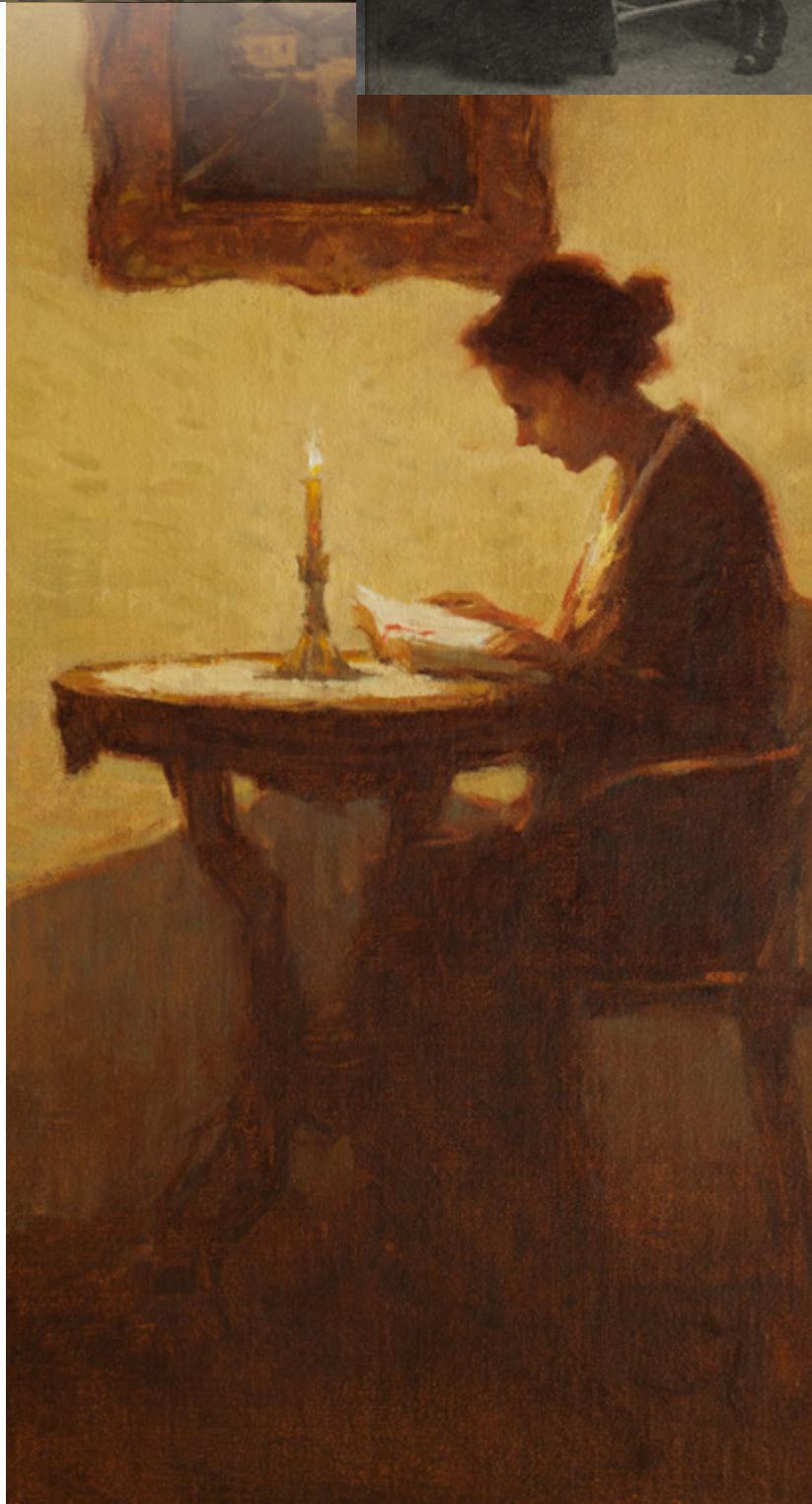
Czechoslovakia. Mataniwi n te Ekaretia a rawa iai buki-na bwa kabanean mitinare i Prague, tabeua 40 te ririki n nako, a tia ni kabureaki ibukin tataekinan te euangkerio ao ni kanakoaki man te aba. N aki tabe ma te tautaeka ae boou, mataniwi n te Ekaretia a maaku bwa e uarereke te bitaki.

N aki tabe ma te kaangaanga anne, e teimatoa Františka ni koroi reeta ao n tataro ibukin te mition bwa e na kateaki. N te 1928, imwiin are e a tia Františka n tiku n tingaia inanon ririki aika mwaiti, 83-aná ririki Thomas Biesinger—te mitinare naba are e a tia n tataekina te euangkerio i Prague mai imwaina—e oki. E taraa n ae maroaia kaain te utu e a toki. E aki maan imwiina, ibukin, kerikakin marurungin Unimwaane Biesinger e iangoia bwa e na kitana te aba.

E aki kukurei Františka ma e iangoia bwa e na teimatoa ni koroi reeta nakoia membwa ao mataniwi n te Ekaretia itinaniku. E kaniwanganaki botumwaakana: n Turai 24, 1929, Unimwaane John A. Widtsoe (1872–1952) man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman e roko i Prague ma kurubu ni mitinare. N te tairiki anne, Františka ao te kurubu a tamwarakea te katabuki irarikin Karlštejn Castle, ike e katabua Czechoslovakia Unimwaane Widtsoe ibukin tataekinan te euangkerio ao ni bairea aron katean te mition iaan te tua. “Tabeman aomata aika a namakina te kimwareirei ae ti rinanona,” Františka imwiina e koroia. “Ti a [tia] n tataro ibukin ririki aika mwaiti ibukin te bong aei.”²

Ibukin ae kaniia onoua namwakaina, te mwaanga e bootaki ni mweengen Františka. N te tai ae waekoa ao Františka e buoklia natina aine n rairan Ana Boki Moomn nakon te Ribwaburiki n Czech.

N aron Františka, a mwaiti Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira ae a tia n teimatoa n tiku n ti ngaia. Mwaane ao aine aikai a mena ibuakoia ake a moan n tibwaua te euangkerio ao ni kawenea aan te Ekaretia inanon abaia, are e a karekea aia tai tabeman imwiina n tibwauaia n aia iraorao Aika Itiaki.

*Imwiin maten kainabana,
e kaikawaia natina aine ake
uoman Františka n ti ngaia.*

*Naron Františka, a
mwaiti Aika Itiaki
ni Boong Aika
Kaitira ae a tia n
teimatoa n tiku n
ti ngaia. Mwaane
ao aine aikai a
karikirakea uran aia
onimaki, tibwaua
te euangkerio, ao ni
katea te Ekaretia n
oin mwengaia.*

*Ngkai te tia tararua ni mitinare,
Fujiya Nara (n ana kunnikai ae roro)
e ana te tabe ibukin kateimatoakin te
reitaki ma membwa imwiin kainakin
te Japan Mition n 1924.*

Teimatoan Ana Bwaintituaraoi te Onimaki ni Koaua

Ngke e kainaki ana Mition Tiaban n te 1924, a mwaiti membwa aika a namakina te bua ao te kakeaaki. Waaki ni kairiiri ibukiia e kania 160 membwa i Tiaban e riki bwa taben Fujiya Nara, te mitinare n tararua n te aba, mwakurina ma te kawai e karekea ana tai ni kawariia membwa aika a maenako. Ngkana e aki kona ni kawariia, e kateimatoa te reitaki Fujiya man boretiakin te maekatin ae atunaki *Shuro (Baan te Baam)* are e a tibwaua iai rongorongan te euangkerio ao e kaungaia nikiria Aika Itiaki rinanon ririki aika kaangaanga ake imwiina.

Imwiin kamwakuran Fujiya e kamwaingnga nako Manchuria ao onean mwiina n tabena bwa te tia tararua ni mitinare e mate n te 1937, te reitaki ma membwa i Tiaban e waekoa ni bua. “Engae ngke akea te reitaki ma Salt Lake City,” e taku Fujiya, “. . . iai te kantaninga bwa e na manga kaukaki te Ekaretia [ikai].”³

N tain te Kauoua ni Buaka n te Aonaaba, e oki Fujiya nako Tokyo, ike e kabwarabwara nakoia kaain rari-kina ao ni bairei bootaki n Reirei n Tabati ni katoa wii-ki. Imwiin te buaka, e kunea te kaeiti Fujiya ae katukaki iroun Edward L. Clissold—kaain Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira n te taanga ni buaka mai Amerika—ini kaoia

kaain te Ekaretia n te aba bwa a na reitaki ma ngaia. E waekoa Fujiya ni kawara Edward n ana ruu n te outero. Ngke e ira aia bootaki Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira Edward i Tokyo, e rangni ni kubanako n noriia e kania 100 aomata n roko.

“Rinanona ni kabane,” e taku Fujiya imwiina, “te kabanea n tamaroa ni bwaintangira, ao te bwaintangira ae reitinako, bon atakin ao kamoamoan te onimaki ae koaua— are nanona atakin te Tama are i Karawa, Iesu Kristo ao te Tamnei ae Raoiroi.”⁴

Katean te Ekaretia i Hawai

Jonathan H. Napela bon te tia moti ae rangin ni karineaki n tte aba i Maui imwain ae ngaia ma kainabana, Kiti, a bwabetitoaki n 1851. Imwiin are e tuangaki Jonathan bwa e na bubai man ana mwakuri n tia moti ibukin kainakin te Ekaretia, e kabanea korakorana ni karikirakea te Ekaretia ibuakoia taan taetae mai Hawai. Jonathan e reireina te mitinare George Q. Cannon n te taetae, e ibuobuoki n raira Ana Boki Moomon, ao ni karaoa te moan burokuraem ibukin reireinakiia mitinare n taetae mai i abatera.

Mwiin aei, e raka iaon 3,000 aika kaain Hawai ae a kaina te Ekaretia inanon teniua te ririki. “E rangin ni mataata nakoira bwa aio ana ekaretia te Atua,” e koroia Jonathan. “A mwaiti iaon te aba aei ae a tia ni karekea te onimaki ae matoatoa iroun te Atua, rinanon Iesu Kristo te Uea, bwa ti na bae ni karekea te Tamnei ae Raoiroi.”⁵

N te 1872, Kiti Napela e moanna n reke irouna te aoraki ae te rebera

Atai: Temanna mai ibuakoia aika a moan n rairaki i Hawaii, Jonathan Napela e ibuobuki n raira Ana Boki Moomon nakon te taetae n Hawaii. Inano: Wilhelm Friedrichs (te kauoman man te maing) ao Emil Hoppe (i nuuka, te rain mai ibuki) e ira te moan ni bwabetito i Argentina.

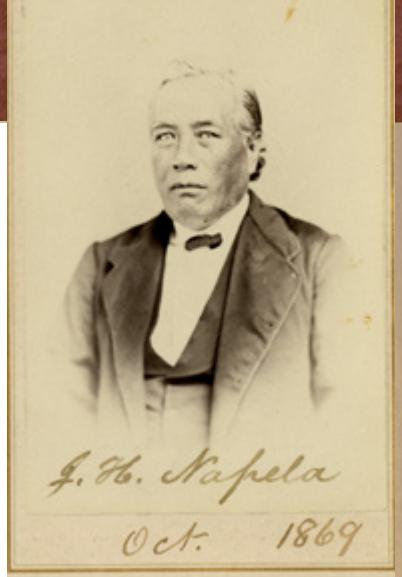
ao e kainnanoaki bwa e na mwaing nakon te korone n rebera iaon Moloka'i. Irarikin are e na tiku ibuakoia Aika Itiaki, Jonathan e kabaea te korone bwa e na karinaki naba. "N nikiran te tai ae uarereke," e kororeta nakon te baba ni kamarurung, "I tangiria ni mena ikai ma kainabau."⁶ E kairakaki te bubuti, ao Jonathan e riki bwa te beretitenti n te mwaanga i Moloka'i. E reitaki ni mwakuri Jonathan ma te katekiti n te Katorika, te Tama Damien, n ibuobuoki nakoia naake a ituaki ma te aoraki. N te tai ae aki maan ao e mate Jonathan n te rebera are e reke irouna n te aba.

"I Kimwareirei n Riki Bwa Tabonibain te Atua"

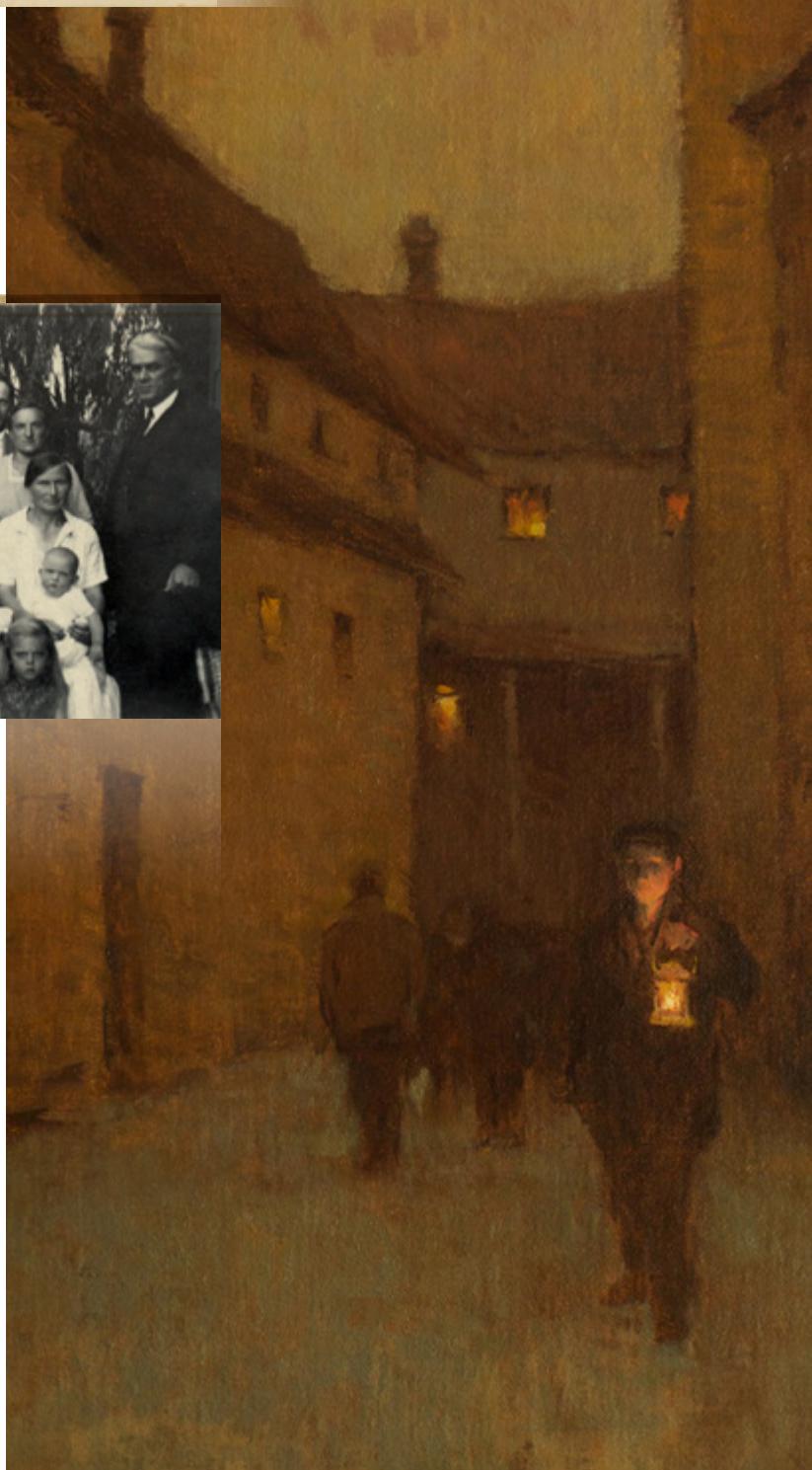
Ana utu Friedrichs ao Hoppe bon ti ngaia Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira ngke a mwaing mai Tiaman ni moan 1920. Wilhelm Friedrichs ao Emil Hoppe a kataia n tibwaua te euangkerio n abaia ae boou, n tibwati-bwai booki aika uarereke ao ni kaoia tabeman bwa ana irii aia bootaki. "Iai au onimaki ae tabwanin iroun te Tama are i Karawa ae e na kanakoia raoraou aika tangiraki aika ana butimwaea te euangkerio," e koroia Wilhelm, "bukina bwa I kimwareirei n riki bwa tabonibain te Atua."⁷

E ngae n anne, ao iai kakaewenako aika kakawaki. A maenako utu ni maeka n ae raroa ao ana mwanaga uoua te aoa ni bane ni kaitibo. Bukina bwa Emil te rikan ao Wilhelm te tia reirei n te Nakoanibonga ae te Aaron, aki kona ni karaoi otenanti n aron te toa ke n anga kakabwaia n te nakoanibonga.

N te 1924, Hildegarde Hoppe e bungia natina te aine, are e mate uoua te namwakaina imwina. Ngke e tang, E titiraki Hildegarde bwa e na kanga ni karinaki aran te ataei n ana rekooti te Ekaretia. Ibuvin aei, e moana ana kororeta Wilhelm

TAMNEIN JONATHAN NAPELA ANA MWAMWANNANO TE RAIURARI N RONGORONGON TE EKARETIA AO TE AKAWITI

*Rokoia ni
kawenea aan
te Ekaretia e
kariaia tabeman
n tibwaia imwiina
man aia iraorao
Aika Itiaki.*

Ibukin Rongorongo riki
Tabeua iaon bwwai aikai
ao aia onimaki Aika
Itiaki tabeman ni kabuta
te aonaaba, nakon
Rongorongan Aaba n te
tiekiton n Rongorongan
te Ekaretia n ana Raiburari
te Euangkerio app ke n te
history.lds.org.

*Ngke Phillippe ao Annelies Assard
(maing) a kaitibo ma Lucien ao
Agathe Affoué in Côte d'Ivoire,
taanga aika uoman aikai a ataa
ae tiaki ti ngaia inanon te Ekaretia
ikekei.*

ma mataniwi n te Ekaretia i Salt Lake City.

Teuana ma te iterana te ririki imwiina, Unimwaane Melvin J. Ballard (1873–1939) man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman e kanakoaki ma mitinare ake tabeman ni kaitaraa rikiraken mwaitiaa aika rairaki i Buenos Aires. Ngke a roko n Ritembwa 1925, Unimwaane Ballard e bwabetitoia tabeman aika rairaki ao ni barongaa te mwaanga. N ni Bongin te Kiritimati, Unimwaane Ballard e katabua Amerika Meang ibukin te mwakuri ni mitinare ao ni baronga te moan ni mition iaon te kaontenanti.

Uotakin te Euangkerio nakoia Ana Aomata

Phillipe ao Annelies Assard a tia ni katea te maiu ae kamwengaraoi ngke a karebwerebwe mitinare iaon aia mataroa i Köln, Germany, n 1980. A waekoa ni kaina te euangkerio ao n namakin “kakabwaia aika aki reke aroia.” E waekoa Phillippe n namakina te nano ae

korakora n oki nakon abana ae Côte d'Ivoire n tibwaua te euangkerio ae kaokaki. “Ngaia ae n te 1986, imwiin tataro ao aki mamamatam aika mwaitiaa ma kainabau,” e taekinna riki Phillippe, “I iangoia n oki nako Ivory Coast n anga te bwai ae I a tia ni karekea, ni kanakoraoi aia kaangaanga au utu ao au aomata.”⁸

Imwain kitankin Tiaman, e reitaki Phillippe ma mataniwiin te Ekaretia. E ngae ngke ake a ana iunite te Ekaretia i Côte d'Ivoire, iai naba membwa ikekei ake a tia ni kaina te Ekaretia ngke a mena n aaba ake tabeua. Anganaki ana utu Assards taian ara ao ibukin te ririki are imwiina a reitinako ni koroboki imarenaia. Ma te karaurau, ana utu Assards a manga karina te onimaki inanoia tabeman ao n anganaki te kariakaki ni karaokin bootaki n te Tabati ni mwengaia. A rimwiaki ma uoote ao mwaanga, ao n te 1997 e baireaki katean te moan n titeiki i Côte d'Ivoire. ■

BWAAI AIKA A NA TARAAKI

1. Frances McOmber, in Ruth McOmber Pratt, “Františka Vesela Brodilova,” te boki ae tuai boretiaki (2009), 18.
2. Františka Brodilová, in Pratt, “Františka Vesela Brodilova,” 25.
3. Fujiya Nara, in Lee Benson, “Japanese Member Survives Adversity,” *Church News*, Beberuare 17, 1979, 7.
4. Fujiya Nara, in Benson, “Japanese Member Survives Adversity,” 7.
5. Jonathan Napela, in “Foreign Correspondence: Sandwich Islands—Minutes of Conference, Makawao, April 1st, 1852,” *Deseret News*, Nobembwa 27, 1852, 4.
6. Jonathan Napela, in Fred E. Woods, “A Most Influential Mormon Islander: Jonathan Hawaii Napela,” *The Hawaiian Journal of History*, waorium, 42 (2008), 148.
7. Ana reta, Wilhelm Friedrichs, bonginaki Maati 5, 1924, Te Reitaki ma Argentine Mition, Te Raiburari n Rongorongan te Ekaretia.
8. Robert L. Mercer, “Pioneers in Ivory Coast,” *Liahona*, Maati 1999, 19.

Ana Boki Moomon E Bitii Maiu

*Taan rairaki aikai a karikirakea te onimaki
rinanon warekan ana Boki Moomon.*

Ana Boki Moomon bon te bwaintangira ni karekeira ni uotiira, natin te Atua, nakon ataakin ana euangkerio Iesu Kristo ae koaua. Enrique Serpa Bustamante, te membwa mai Lima, Peru, ana iango e taku bwa ana Boki Moomon kanga aia reta kaaro: “Tamara are i Karawa e korei ‘reeta’ rinanoia burabeti, a anga aia reirei, karaunano, ao kairara ibukin tamaroara ao kakabwaiakira n taai nako. E wanawana ngke ti a katauraoi nanora bwa ti na atai Ana kakabwaiia ao Ana euangkerio.”

Aikai aia kakoaua tabeman taan rairaki ni katobibia te aonaaba iaon taekan ana Boki Moomon are e oota nako nakoia ngke a reiakina taekan te Ekaretia.

Teuana Kakoauan Taekan Iesu Kristo

Inoora kaobiin ana Boki Moomon n ana auti ai natiu i Ibadan, Nigeria. Ngkai te tia wareware ae mamaite nanou iai, I rang reberake ni kan ataia bukin tera ngke e taekinaki n te boki bwa “kakoauan taekan Iesu Kristo,” ngaia are I anaa te boki ao ni warekia.

Atuun te boki “kakoauan taekan Iesu Kristo” e kauka au iango nakon te koaua ae bon te Tia Kamaiu ibukin te aonaaba nakon are ti te Tia Kamaiu ibukiia Iteraera, are bon tabeaiangau ae korakora n te tai anne. E kawariia Nibwaite ao ni katea Ana tua ao ana otenanti ibukoia aomata akanne ake a tangirai bwa N na ataa riki rongorongan Ana mwakuri.

Atuun te boki anne e kairai n reiakina riki rongorongan te Ekaretia. I namakina te Tamnei ngkai I ongo n tiaian reirei ake a koreaki inanon ana Boki Moomon, n

aron tataroakinan te koaua i bon ibukiu (taraa Moronaai 10:4). Ngkai I ataia bwa e maiu te Tia Kamaiu ao e tangiriira ngaira ni kabane.

Ezekiel Akeh, Idaho, USA

1 Nibwaai 8—Uanikai “e riaon Bwaai Nako Ake I a Tia ni Katoong mai Imwaina”

Nte 1 Nibwaai 8:11–12, E kabwarabwara Riaai uaan te kai ni kamaiu bwa “karewerewen uaana e riaon karawen bwaai nako ake I a tia ni katoong mai imwaina. . . . E onrake tamneiu ma te kimwareirei ae moan te batii.” Ngke I warekii kiibu aikai, e korakora au namakin bwa te uanikai aio e bon rangin kakawaki, ao I tangiria naba ni kan karekea.

E korakora au nanoanga ibukin Riaai. I iangoia bwa tera arou ngke arona bwa Ngai Riaai ao iai te uanikai aio, e na bae n titebo au namakin ma ngaia ao n rangin tangiriia au utu bwa a na kanna naba. E koaua te namakin aei ibukiu ibukina bwa au karo bon tiaki membwa n te Ekaretia; ngaia are e ngae ngke I wareki kiibu aikai ngkai, a taraa n taekina te bwai ae mena inanou.

I ataia bwa te uaanikai aio e kakawaki, e ngae imwaain ae I ataia bwa e tei ibukin ana tangira ma Ana euangkerio te Atua. Imwiina, n te tai are I oota n nanon te uaanikai, I iangoa aron koauana are e kabwarabwraaki inanon booki aika tabu.

Booki aika tabu bon rekooti aika koaua man booki aika tabu ao a mena inanon ana taeka te Atua.
Eun Jin Yeom, Gyeonggi, Korea Maiaki

Iakobwa 5:74—te Nano ni Kan Beku ibukin te Atua

Ngke I reiakina taekan te Ekaretia, I wareka Iakobwa 5:74. E tiku inanou man te tai are I wareware iai. Boni Ngai kaain te aro teuana ae I kakaonimaki inanon maiu ae bwanin ao iai nanou n taainako ni kan beku ibukin te Atua. I kantaninga naba nakon te bong teuana N na kamatebwaia te rabakau ao taekan te aro bwa I aonga ni beku Ibukina. I bwaati te ukeuke ni karinrin ni kamatebwaian te rabakau.

Ma N na bon aki kona ni mwaninga ngke I moan wareware n te boki ae tabu arei. I uringnga bwa bon te tairiki are imwiin are I moan ira ana bootaki n taromauri te Ekaretia ibukiia Aika Itiaki. N tain teuana te kamotirawa imarenan taian kiraati, I noora iaon te rababau are teke ieta te kaotioti are e karekea Beretitenti Thomas S. Monson ni kaineti ma kauarerekean te tirihi ni mitinare.

Ngke I wareka Iakobwa 5:74 n te tairiki anne, I ataia bwa I a tia ni beku ibukin te Atua. Ao e ngae n anne n

tatarakiia mitinare—uoman ataeinimwaane ake titebo rorou ma ngaiia—a anga maiuia Ibukina, I ataia bwa anne ae I kona naba ni karaoia. Te tairiki are imwaain ana bootaki n taromauri te Ekaretia, I baireia bwa N na bwabetitoaki. Te tairiki are imwiin te bootaki n taromauri, I baireia bwa N na nako ni mitinare. Ngkai I a okira mweengau ma te karineaki imwiin au beku ibukiia aomata aika tamara man te Philippines Cebu East Mition.

Josef Gutierrez, Batangas, Biribin

Ana Boki Enoti—Kabwaraakin Buure

Ngke I moan wareka ana Boki Moomon, I aki ataia bwa N na waakinna maia. I korakai ma te kabwara-bure, ai moararariki bon kabwaraakin au bure ao n ataia ngkana I tau ni kabwaraaki au bure. Temanna te mitinare te aine e tuangai bwa N na karekea te kaeka inanon booki aika tabu ao ngkana I aki ataia bwa N na waakinna maia, I riai n tataraokinna ao booki aika tabu ake I kain-nanoi a na mena ikekei. I baireia bwa N na raraibaea ao ni wareware te tabo are I toki iai—ana boki Enoti, kiibu 4–6. I ataa ana Boki Moomon bwa e koaua n tai naba anne imwiin warekana.

Jennifer Andresk., California, USA

Motiaeae 27—Te Tai ni Bitaki

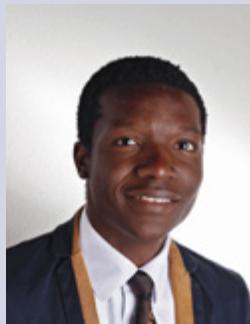
Ngke I moan wareka ana Boki Moomon, mwakoron ana Boki Moomon are I rangin tangiria riki e mena ni Motiaeae ngke natin Aramwa te mwaane ngke e ekana-ko te Ekaretia ao ni kataia ni kamaunaa. Ma iai te bitaki ae korakora inanona—e namakina te Tamnei ae Raoiroi ao e bitaki nakon ae te tia kakoaua. I rangin tangira anne ibukina bwa te tai ni bitaki a riai n anganaki aoma-ta ni kabane.

Maria Gracia Henrique Gonzalez, Maule, Chile

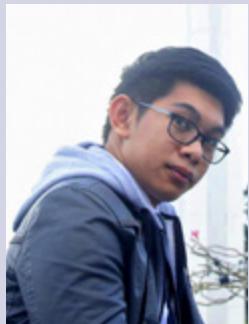
Motiaeae 27:28–29—Kukurei ao Kaboomwi

Ngkai te membwa ae boou, I namakina te kukurei man Motiaeae 27:28–29. Boni Ngai—ao I bon teimatoa—n rangin kakaitau ngkai iai ana nanoanga te Uea ibukiui ao ni kabooai man te maiu ae bure. Imwaain au bwabetito,

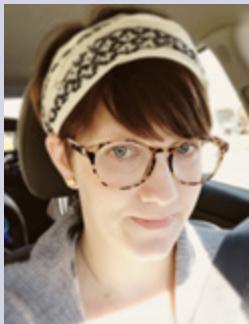

Ezekiel Akeh

Josef Gutierrez

Jennifer Andreski

Marie-Chantal Hogue

Venu Bhaskar Nakka

I taku bwa I a rang kukurei, ma akea te bwai ae kona ni kabootauaki ma te kukurei are I namakinna n te tai are I butimwaea iai te euangkerio ae e a tia ni kaokaki. I bon tuai man onimakina ao ni koaua bwa e na tauraoi kanoan taai aika a na roko.

Imwiin butimwaeana kakao Aramwa n “nakomai ao ni bwabetitoaki nakon te rairannano, bwa kam aonga naba n riki bwa taan kana uaan te kai ni kamaiu” (Aramwa 5:62), I rinanon naba te aekaki ni kainaomataaki ae karaunano man rau n aron Aramwa te Ataei ngke e koreia: “I a tia ni mena inanon te rua ae te kabanea n rootongitong; ma ngkai I a noora ootan te Atua ae moan te kamiimi. E a tia ni kammarakaki tamneiu n te karawawataki ae akea tokina; ma I a tia n anaaki, ao e aki manga kammarakaki tamneiu” (Motiaeaa 27:29). Te rongorongo aei e buokai n oota bwa tain maiu ae abwabwaki ao kukurei ae boou ae e a tibwa reke e barongaaki iaon ataakina bwa Iesu Kristo bon au Tia Kamaiu ao au Tia Kabooai. Ngkai I kakaitau n akea tiana bwa au Tia Kamaiu e kabooa mwiin te motiraoi ao n anganai te kariaia, n te tai ae okioki, n namakina te aekaki n tangira ni kaboomwi anne ni katoa tai are I raira iai nanou.

Marie-Chantal Hogue, Ontario, Canada

Te Boki ane Uarereke ae Buruu

Ikawairake i Inria, te tabo are I kaitbo iai ma mitinare ao ni moan ira iai te taromauri. Te Tabati anne e riki bwa Tabatin te Itita. Ibukin tain au mwakuri, I rimwi n roko n taromauri ao n ira aia kiraati n Reirei n Tabati Kairake, are e angareirei iai temanna te mitinare. E anai tabeua taekan booki aika tabu man te boki ae buruu are I bon tuai man nonooria mai imwaaina ma bon taraan ae bon te Baibara. Ngkai e angareirei, I karekeia te namakin ae korakora inanou ao n ataia bwa I riai naba ni bwaina te boki aei.

I a bon kaineti naba ni kawaria imwiin te kiraati ao n tuangnga, “I kainnanaoa te boki anne.” Ngkai kanga ai bon oin ana boki ae tabu te boki anne, e kona n anganai, ma e kariaia bwa N na taraia ao n namakinna. I kona n noori taeka aika koora aika kraki mai imoa: “Ana Boki Moomon.” I a manga karekeia naba te aekaki n namakin are I kainnanaoa te boki i bon ibukiu. A anaa au aetureti mitinare ao a berita bwa a na anganai teuana. N ae bon tau, a roko mitinare n au auti n te tai ae waekoa imwiina ao a anganai oin au kaobi n ana Boki Moomon. Ngkanne a moanna n anganai taian reirei.

N te ririki anne, kanoan te Itita e uota te kakabwaiia nakon maiu ae aki kakoauaki: ana Boki Moomon. Te boki ane e buruu anne e uota te tamnei nakon maiu, ao I kakaitau bwa e reke au tai n reirei mai iai. ■

Venu Bhaskar Nakka, California, USA

KOAU AIIKA MWAAKA N ANA BOKI MOOMON

“Te bwai ae mwaakaroiroi ae riki ngke natin te Atua e ukeuke ni kan ataa riki rongorongona ao Natina te Tatangiraki.

Akea riki te tabo ae reiakinaki iai koaua akanne n ae rangin mataata nakon are inanon ana Boki Moomon. . . .

“Tariu ao mwaaneu ae tangiraki, I kakoaua bwa ana Boki Moomon bon ana taeka raoi te Atua. E mena inanona kaekaan titiraki aika rangin kakaitara n te maiu aei.”

Beretinteni Russell M. Nelson, “Ana Boki Moomon: E Kanga Aron Maium Ngkana Akea?” *Riaona, Nobembwa 2017, 61, 62.*

AOMATA AIKA A TAMAROA MAI ST. GEORGE, UTAH

Ngke tao ai 12 au ririki, I noora tamnein ae katauraoaki man te aro are e kaota Beretitenti Lorenzo Snow (1814–1901) n tataro ibukiia Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira i St. George, Utah, USA, ake a rootaki ni korakoran te bwatakataka.

“Te Uea,” e tataro Beretitenti Snow, “kakabwaiiaia aomata aika tamaroa mai St. George.”

Te kibuntaeka anne, “aomata aika tamaroa mai St. George,” e katuka te ururing n au iango ngke I kairake. Bukina bwa I maeka i Chile, I kataia n iangoia bwa aekakira Aika Itiaki aika kakaonimaki “aomata aika tamaroa mai St. George”. I tangiria ni kaitibo ma ngaiia.

E raka iaon 30 te ririki imwiina, inanon 2005, au utu ao ngai ti kaira natira te mwaane te kauoman nako Provo, Utah, bwa e na raona tarina, are e reirei n te Brigham Young Iuniwetiri. Te tairiki anne imwiin rokora, I taku, “I tangiria n nako n nooria aomata aika tamaroa mai St. George.”

“Ma, Papá,” natu te mwaane te ikawai e aki kukurei, “St. George e

rang raroa nako mai Provo, Utah.”

“Taraia,” I kaeka, “Papá e kabooi tiketi n te wanikiba. Papá e kabooi amwarake. Papá e kabooa te bwaa. Papá e tangira ti te teuana te bwai ibukina. E tangiria ni kaitibo ma aomata aika tamaroa mai St. George!”

“Ngaia,” e kaeka natu imwiin are e aataia bwa I aki manikanare.

Te bong are imwiina ti buti n te raroa ae 260-te maire (418 km). Imwiin rokora i St. George, ti nakon te tienta ibukiia iruwa’ n te tembora ao ni mamataku n te winta ni mweengan Beretitenti Brigham Young (1801–77). Ti roko naba n te St. George taebenako, are I a kaoaki iai bwa N na maroro nakoia au utu ibukin teutana te tai man te tabo n taetae are e a tia n taetae iai Beretitenti Snow nakoia “aomata aika a tamaroa mai St. George.” Ti rianna ni katobibia te kaawa, ni mamataku ao ni kaitibo ma aomata. A bon tara n aron ae a tataneiai iai, aika Itiaki ni Boong aika Kaitira aika kakaonimaki.

I kukurei bwa ti nako. Ma ngke tia oki nako Chile, I ata te bwai are I a

tia n nooria “aomata aika tamaroa mai St. George” mai imwaina.

Ibukin au mwakuri ao nakoau n te Ekaretia, I a tai ni mwamwanga rinanon kawan nako Chile. I Calama, I a tia n nooria kairake n ikawai ake a kekeiaki ni kawakin tuua. I La Serena, I a tia n nooria kaaro aika a taua ma nanoia ake a moantai n roko ma natia ibukin kaean te bootaki n taromauri. I Antofagasta, I a tia n nooria aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira aika a kekeiaki ni karaoa ae raoiroi ni katoabong. I Vallenar, Copiapó, Caldera, Tocopilla, ao kaawa ake tabeua, I a tia n nooria kain te aro ake a katorobubua n tataro ao imwiina a waaki nako ni karaoia riki ngkana aki bebete karaoakia.

Ngkana I nooria Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira aika kakaonimaki ake a ongotaeka ao a teimatoa—n aki tabe bwa a maeka iai ke tera aia kanganga ake a kaitarai—I taku i nanou, “Aikai aomata ake a tamaroa mai St. George.” ■

Claudio Gonzalez, Antofagasta, Chile

Ngkana I nooria Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira aika kakaonimaki ake a ongotaeka ao a teimatoa—n aki tabe bwa a mena ia—I taku i nanou, “Aikai aomata ake a tamaroa mai St. George.”

"NI KOAUANA, NGAI KAAIN TE MOOMON"

tibwa tekateka iaon te bwati ngke te mwaane ae tekateka irarikiu e raraai ao e taku, "Iai tamneim ae tikiraoi."

N aki ataa tebwai ae n na taekinna, I miimi. I tuai man kamoamoaaki n tamneiu mai imwaina. I aki ataia bwa n na kanga ni kaeka, I ti kangai, "Ko rabwa."

E tuangai te mwaane bwa e kona n ataia ibukin ana mwakuri ma kaain ana aro. I kakauongo nakoina ngke e anganai taeka n reirei bwa n na kanga ni kateimatoa tikiraoi tamneiu.

Ngke e nang tei te bwati, ti bane n tei n otinako ao e taekina te bwai teuana riki nakoio: "Kakoaua bwa ko na aki ongora nakoia kaain te Moomon."

E tiaoki ngke e ongo ana kaetieti te mwaane arei are e na aki ongo n aia taeka kaain te Moomon. Te mwaane aei e a tia n noora te bwai ae onoti ni matam, ma e aki ataa bwa bon *ibukin* aro.

E na kanga aron au kaeka? N na taekina te koaua, au moan n iango bwa ana akea te bwai ae n na taekinna ao ni bakaea ae aongkoa I aki ongo. I raraoma bwa ngkana I tuangnga ae ngai kaain te Ekaretia, e kona n ae e aki kaekaa ke ni karaoi mwakuri aika buakaka.

Ma imwiina e roko n au iango te kibu man booki aika tabu: "Ba I aki maama n ana euangkerio Kristo: ba boni mwaakan te Atua ni karekeaa maiun te aomata ae onimaki" (I-Rom 1:16). I kunea bwa I aki maama n te euangkerio, ao I ataa bwa e aki kona tamneiu n iai mwiina ae tamaroa nakoia tabeman ngkana I aki riki bwa te tia kakoaua. Ma te nano ae korakora, I taraa te mwane ao n taku, "Ni koauana, Ngai kaain te Moomon."

ataia bwa
e aki kona
tamneiu n iai
mwiina ae
tamaroa nakoia
tabeman
ngkana l aki
riki bwa te tia
kakoaua.

E taraai te mwaane ao ngai I taraia naba. Ni mimiiu, e ngare ao e taku e aki kona ni kaina te Ekaretia bukina bwa e rangin n tangira te kobee. I ngare naba, ao ti otinaki ma kawaira aika kakaokoro.

Ni karokoa te bong aei I rangin ni kukurei n te rinerine are I a tia

ni karaoia. I ataia bwa e kona ni kaangaanga ni kariaia tabeman bwa ana ataia ae ngkoe kaain te Ekaretia. N tabetai e kona ni kakamaku! Ma ngkana ti mwakuri raoi ibukin te Atua, a kona tamneira n roota te aonaaba n aron te oota. ■
Abby Thorne, Utah, USA

Biriu n te tabo ni bwaake
e reitinako, n tabetai e
tokitoki, ibukin teniua te ririki.

MOAN KAINAKIN TE EKARETIA

Nte bong teuana, ngke I kakaea nau tabo ni biri, I iangoia ni biri irarikin te tabo ni bwaake irarikin te umwantabu irarikira. I tangiria bukina bwa iai taura ake a ka ootaa n te tairiki ao e kabiraki ma te timanti ke te koorotaa. I kunea bwa te biri ni katobibii te kateitei 10 nakon 15 te miniti e na kakoroa au teniua-ni maire (4.8 km) n ekitietiaiti.

Biriu n te tabo ni bwaake e reitinako, n tabetai e tokitoki, ibukin teniua te ririki. Ma n te tai teuana nakon teuana, n na noriia aomata n te tabo ni bwaake bukina bwa n tabetai n na biri n tain te bootaki n Taromauri ao waaki ni kaukurei riki tabeua.

N taai tabetai, iai nanou ni kan taetae ma temanna ibukin te Ekaretia, ma I aki ataia bwa n na kanga ni karaoia. Ni kawaiu n okira mweengau n te tairiki teuana, I baireia bwa n na rirarikin te umwantabu ao n noria ngkana I kona ni kunea

temanna ikekei. Ngke I nakonako nakon ana kateitei te ekaretia, I kuneia mitinare imwiin banen aia intawiu ma aia beretitenti n te mition. I kabwarabwaraai nakoia ngke ti tekateka n te tabo n tataninga. Anne te tabo are a reireinai iai au moan n reirei n te euangkerio.

Inanon tabeua wiiki ake imwiina, I reitinako ni kaitibo ma mitinare. Ngke I ira te bootaki n toa, membwa n te uoote a kaota nakoia aia tabira, ao te butimwaeaki, te iraorao, ao te kaunganano. Ngke I tabe n iangoa te bwai ae I a tia n reiakinna, I kunea bwa nanou ni kan ataa te Ekaretia e rikirake nakon kainnanoana n iangoia bwa n na bwabetitoaki. I namakinna bwa I a tia n tuangaki iroun te Tamnei ni karaoa te bwai ae tangiria Tamau are i Karawa bwa n na karaoia, ma I teimatoa n aki koaua ma te babaire. N tokina, I bwabetitoaki n Nobembwa 2001, ngke 36 au ririki.

Au iango are n na biri n ana tabo ni bwaake te Ekaretia e taraa n aki kakawaki n te tai anne. Ma e kairai nakon au kakabwaia aika korakora: kainakin te Ekaretia irou, kaitibo ma kainabau ae moan te tikiraoi, Jennefer; ao ni kabaeaki mangaia ibukin ngkai ao akea tokina n te San Diego California Tembora.

Ngaia are, ngkana ko kuba n noora te aomata n eketiatati n te tabo ni bwaale n am autinibootaki, kabwarabwaraako nakoia! Ko aki kona n ataia—teuanne ke neienne e na kona n riki bwa te kabanea ni boou ni kaain am uoote! ■

Daniel R. Thompson, California, USA

TE REIREI AE I AKI KAN ONGO

Ngke ngai ma kainnabau ti baireia bwa tina waakina oin ara bitineti, moan ririki ake teniua a bon matoatoa. Ti kabwaka ni karekea te mwane ae tau ao e birirake ara tarau. Ti mwakuri korakora, ma kanganga aika tiaki kaman noori e karika te tai anne bwa te kabanea ni kaangaanga ni maiura.

E a korakora riki ngke e a mate tinan kainnabau e mate tebongina imwiin te Kiritimati ao bon te wiiki are imwiina, n tairikin te Kaririki, I a taonaki n te aoraki ae moan te kakaia-ki. N te tai are, akea iai ara mwane, te bangke e anaa ara kaa bukina bwa ti aki kona ni kabwaka mwane ibukina, ao ni korakorana riki, tiaki kona ni kabwaka boon ara intiuarenti ibukin ara bwainaoraki.

N tokina, e a kuneaki aekakin te kae-ntia ae rang korakora are e a tia n rikirake n te maan ae nimaua te ririki. E bon rang kakaiaki ao e tangira te korokoro n te tai ae waekoa. Marurungiu e a moanna ni aki raoiroi, ao akea ara mwane ibukin kabane mwane ni karekean te marurung are I kainnanoia.

Ngai ma kainnabau ti kaitibo ma ara bitiobi ao ni bubuti buokara. Ti kabwarabwara bwa te aoraki aei e bon rangin ni kakaiaki are e kona mwiina bwa te maiu ke te mate. E tabeainga te bitio- bi, ma e tuangiira bwa e namakinna te wirikiriki bwa tina tataninga teutana riki te tai imwain karekean te ibuobuoki n nooria ngkana iai riki angana ae e na kona n reke nakoira. E kamatoa nakoira bwa ngkana e tau ara onimaki, te Uea e na katauraoa te kawai ibukiu ni karekea te ibuobuoki are I kainnanoia.

N te moan tai, ana kaeka te bitio- bi e kauna nanou ao I tanginako iai. I namakinna bwa ngaia ma te Uea a katuka taekau. Ma iai au koaua n te euangkerio, ao I kakoaua bwa au

bitiobi e weteaki iroun te Atua. N aki tabe ma nanokawakiu, I tataro bwa Tamau are i Karawa e na buokai bwa N na reitinako n tangira, karinea, ao ni boutoka au bitiobi. Ngke I tataro ibu- kin aei, ao I namakina te mweengaraoi ao te namakin bwa te Uea e na buokai ni kawai tabeua.

Ngai ma kainnabau ti waakina-ko ni mwakuri ma te onimaki, ao I karekea te tutuo are I kainnanoia ao au tai ni korokoro, e ngae ngke akea ara mwane. Te bongina imwain au korokoro, ti kabonakoa ara bitineti n te boo ae raoiroi, are ti a kona iai ni

kabooi ni kabane kabanemwane ake I kainnanoia.

N te tai aei e a matata bukina ngkai e aki anga ana ibuobuoki te bitiobi. E a tia ni mwakuri ma te kairi mai ieta bwa I aonga ni karekea te atatai n te tamnei ae moan te kakaawaki. Te namakin anne are e reireinai bwa N na onimakin te Tia Kamaiu, riki ngkana te kawai e tara ni kaun ao ni kakamaaku. I kakaitau ibukin te reirei are I aki kan ongo mairoun au bitiobi. I ataia ngkai bwa te Atua bon Atuan te kakai ao E bon aki kona ni katikuira. ■

Name withheld, Porto Alegre, Brazil

Ea bon uarereke au tai,
ao akea ara mwane
ibukin boon bwainaoraki
aika bobuaka ake I
kainnanoi.

Mwanangaia Teniman Bwaeoniiā n Taai Aikai

Iroun Sarah Keenan

Ngke I mwakuri ni mitinare i Melbourne, Australia, I mena n te uoote are e kainaki irouia ataein te reirei mai itinaniku. Ngke a reirei taekaia bwaeoniiā n te Reirei n Tabati, I aki koaua bwa e na kanga aroia ni kan ongora—a kuri ni bane n tibwa rairaki, ao akea mai ibuakoia ae iai ana bakatibu ae rinanon rereuan Amerika Meang.

Ma te kamimi, a mwaiti ataein te reirei mai itinaniku aika a rangin ni korakora nanoia man karaki aika tibwauaaki. Temanna mai ibuakoia a taekina aron reitakiia ma Aika Itiaki n taai ake rimoa n oin mai- uia: kanga aroia bwaeoniiā, ataein te reirei mai itinaniku aikai a tibwa rairaki ao a tia ni karaoi anganano ni katea te Ekaretia n te aono are a maeka iai. Ibukiia tabeman membwa aikai, te Ekaretia e uarereke ke bon akea n abaia. Bon bwaeoniiā n taai aikai, ni moana katean aia bwaibwai

n te aro ae boou ibukiia rooro ake imwiina.

Aikai teniua taneiai mairouia aika rairaki ake a tia n riki bwa bwaeoniiā n taai aikai.

KARINEAKIN AU UTU NI KAWAI AIKA BOOU

Nami Chan, Taoyuan, Taiwan

Au utu ao a mwaiti kaain au reita An utu i Taiwan bon i Buddhist. Ngke I kairake, I uringnga ngke I ibu- obuoki ni katauraoa te toa ibukiia ara bakatibu ao atua aika mwaiti n tain te Ririki ae Boou i Tiaina ao boong ni motirawa riki ake tabeua. Bon te katei n te utu ibukira, n raonaki ma te kawai ni bukamaruia ara bakatibu ao ni uota te rau ao te tekeraoi nakoia au utu.

**Teniman kairake
n ikawai a tibwaua
aia karaki ngke a
kaina te Ekaretia ao
ni katea aia bwai-
bwai n te onimaki
ibukiia ao aia utu.**

Ngke tabeman kain au utu a kaina te aro ae tiaki te Kiritian, akea mwiina iaon au utu n te moan tai. Ma n tain kauringakin aia bakatibu ae Ching Ming, ngkana ko taromauria am bakatibu ao ni kabueki karea aika boiarara n ruanimateia, au koraki ni Kiritian a rawa n iria. A taekinna bwa a kabaeaki bwa ana karinei Tuua ake Tebwina, riki

"Ko na tai Atuana te Atua temanna irarikiu" (Te Otinako 20:3). A tuai au utu ni maroroakin koaua riki tabeua imwaina, ma man te bong anne ni karokoa ngkai, Kiritian a tei ibukin kamaunakin katei man aia taratara au utu ao n iangoaki bwa te bwai ae buakaka.

Ngke I rin n te iuniwetiri, I kaitibo ma mitinaren te LDS n te kawai. Ni bon arona, e na bon akea nanou n te bwai ae ana taekinna, ma tabeua taneiai ea tia ni katauraoa nanou ni butimwaai aia rongorongo. Ngke I kaitibo mangaia, I kariaia bwa n na tataro ao ni wareka ana Boki Moomon, ao ni moana karikirakean au kakoaua n te bwai ae I a ria n reireinaki iai. Ma, ibukin aia namakin au karo ni kaitara te aro ni Kiritian, I aki tangiria n tuangiia bwa n na bwabetitoaki. Imwiin namwakaina aika batu n au moan ni kaitibo ma mitinare, I a tuangiia

au karo bwa I tangiria ni bwabetitoaki ao I tangiria ni karaoa te mwakuri ni mitinare. A rangin ni un, ma I ataia bwa I karaoa te rinerine ae eti.

Akea au bakatibu aika bwaeonii, ma I namakinna bwa I ataa kakawakin aia ibuobuoki. E kaangaanga bwa ko na katikui tabeua katei ao taneiai n te kakaitara mairouia kaain te utu. Riki ngkai, ai nimaua te ririki imwiin ae I kaina te Ekaretia, n te tai are I a tia ni karaoa te mwakuri ni mitinare, au utu aki bane ni boutoka au iango, ma a tia ni kariaia. E a tia kainakin te Ekaretia ni kariaia bwa n na karieia au utu ni kawai aika boou, man karaoakin rongorongan te utu ao ni ukoukoriau au bakatibu. Au kakoaua iroun lesu Kristo ao Ana Mwakuri ni Kamaiu e buokai ni katoki itabarara ma au utu.

KAKAEAN TE KIMWAREIREI MAN TE EUANGKERIO

Harry Guan, Utah, USA

Ikawai rake i Tiaina ao n taku ina-nou bwa ngai te Kiritian, n aki tabe ma te koaua are I tuai man iriira te taromauri. I rangin n tangira te Atua ao lesu Kristo, ao I taku n au iango bwa aia reirei Kiritian a rangin ni kamwengaraoi.

Ngke I mwaing nakon te United States ni kaea te kaoreti, I moanna n iriira te aro ae tiaki te Kiritian. Imwiin tabeua namwakaina, I ongo taekan Ana Ekaretia lesu Kristo ibukiia Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira mairouia raoraou tabeman ake a iangoa riniia n te Brigham Young luniwetiri. I titirakinia tabeman ataein te reirei n te aro ae te Kiritian ibukiia Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira ao I rangin ni kubanako ngke a kauringai ma te matoatoa bwa n na kararoai mairouia kaain te "Moomon." I ongo nakon aia taeka n te moan tai, ma ngke I tarataraa inanon bwaai n ongora tao teuana te wiiki imwiina, I kunea te marooro mairoun Unimwaane Jeffrey R. Holland man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman. Inanon te marooro, e taekinna bwa a riai kain te Ekaretia n rangin ni karinerine nakoia aaro ake tabeua (taraa "Faith, Family, and Religious Freedom," lds.org/prophets-and-apostles). Ngke I kakauongo nakon Unimwaane Holland, I namakinna n aron ae I ataia ngkai bwa

te Tamnei ao n iangoia bwa n na reiakina riki taekan te Ekaretia.

I iangoia bwa n na nakon te taromauri ao imwiina n na kaitibo

ma mitinare. I rangin n rotaki n aia reirei, riki iaon te babaire ni kamaiu. Aki rangin ni kukurei au karo ngke I baireia bwa n na bwabetitoaki, ma a kariaia bwa I a ikawai ni karaoi oin au babaire. Ngke a kawarai ana karo kainabau i Amerika tabeua te namwakaina imwiina, I a kona n reireiniia taekan te euangkerio. A tauraoi ni bwabetitoaki ngaia ake uoman.

E a tia te euangkerio ni uota te kimwareirei ae batu nakoioi ao e a tia ni uotai nakon kakaean te aine ae n na waekoa ni mareaki mangaia. E materaoi karoan ke karoana n taai aika ana roko te anga karea.

KATAURAOAN TE KAWAI IBUKIIA ROORO AKE IMWIINA

Brooke Kinikini, Hawaii, USA

I kaina te Ekaretia ngke 15 au ririki, ma I a tia n nanakon te taromauri ao ni karikiraea au onimaki ao au kakoaua ma ngke I uarereke. E ngae ngke ti ngai te

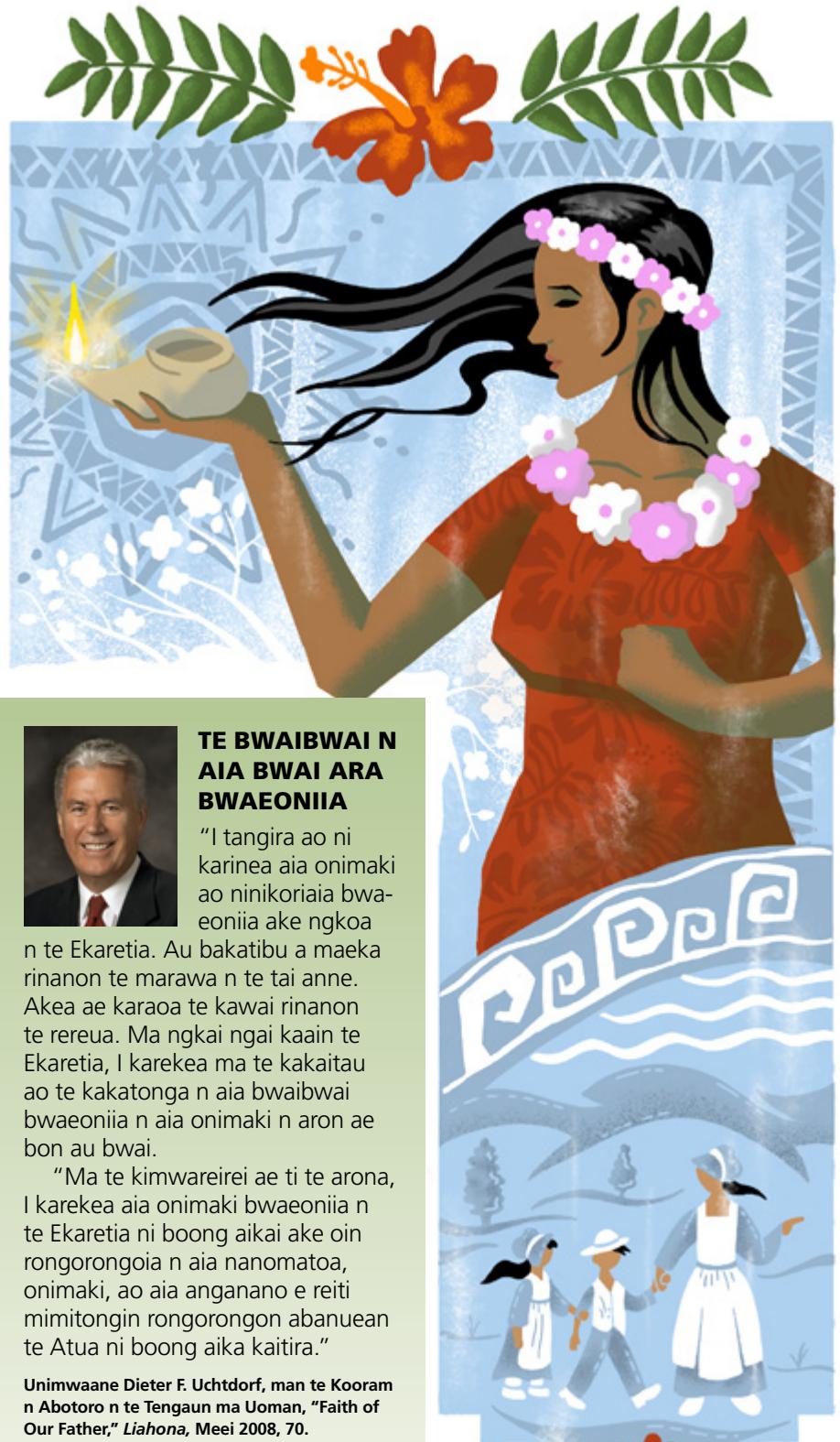
membwa n au utu, raoraou aika onimaki a tangirai ao a kairai n aia katooto.

N aki ti tebo ma bwaeonii ake rimoa, I aki kona n nakonako n ikakorakora ma te aenika rinanon te tawaana ae kamariri. Ni koauana, I aki rinanon kaangaanga aika mwaiti ngke l kaina te Ekaretia. E koaua bwa akea raoraou tabeman ngaia ae l a nakon te taromauri n tingai ao n nakon te tieminari n tingai. Ma ngke l iangoa mwiina ae a tia n riki ao n reitinako ni karekea n au utu, I ataia bwa bon teuana te kabanea n raoiroi ni babaire ae l a tia ni karaoia. Au babaire bwa n na bwabetitoaki, n na kabaeaki n te tembora, ao n na teimatoa ni kakaonimaki nakon au berita aika tabu e a tia ni karika te tiein ni katei aika reitinako are e na iai mwiina ae tamaroa nakoia teniman natiu aika tikiraoi, n ikotaki ma rooro ake imwiina, n aki toki.

Te riki ni bwaeonii bon taekan katauraoan te kawai ibukiia tabeman. I tangiria n iangoia bwa teuana mai ibuakon au kakabwaia aika mwaiti aika l a tia ni karekei ibukina bwa ngai te membwa ae i kakaonimaki n te Ekaretia bwa l kona ni buokiia tabeman n nakon Kristo. E taraa n ae te bwai ae uarereke—n aron bwabetitoakin te ataeinnaine ae 15-ana ririki i Maui, Hawaii, ke ana tataro n nanorinano te ataeinimwaane ae 14-ana ririki ni maiu inanon te buakonikai—e kona ni bita maiuia utu n taai ake rimoa, ngkai, ao ae na roko.

Araia bwaeonii n taai aikai e aki ti katukaki ibukiia aika rairaki. Ngkana ti ukoukoria ni katea te bwaibwai ae akea tokina n te kakaonimaki ibukiia rooro ake imwiina, ti kona ni bane n riki bwa bwaeonii. ■

E maeka te tia korokaraki i Utah, USA.

TE BWAIBWAI N AIA BWAI ARA BWAEONIIA

"I tangira ao ni karinea aia onimaki ao ninikoriaia bwaeonii ake ngkoa n te Ekaretia. Au bakatibu a maeka rinanon te marawa n te tai anne. Akea ae karaoa te kawai rinanon te rereua. Ma ngkai ngai kaain te Ekaretia, I karekea ma te kakaitau ao te kakatonga n aia bwaibwai bwaeoniiia n aia onimaki n aron ae bon au bwai.

"Ma te kimwareirei ae ti te arona, I karekea aia onimaki bwaeoniiia n te Ekaretia ni boong aikai ake oin rongorongoia n aia nanomatoa, onimaki, ao aia anganano e reiti mimitongin rongorongan abanuean te Atua ni boong aika kaitira."

Unimwaane Dieter F. Uchtdorf, man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman, "Faith of Our Father," *Liahona*, Meei 2008, 70.

Namakinan te Aki Reitaki ma te Maiu n Tamnei?

Kataia n Aki Rangin ni Kakawaekoa

Iroun Charlotte Larcabal

Ana Maekatin te Ekaretia

Ngkana ko iangoia n tataninga n te rain ae abwabwaki bwa te bwai ae na kakamaku n aroia tibwaita ke naeta, ti tebo ngkoe ma aomata ake tabeman.

E ngae ngke ti tei n te rain, tekateka ni katobibi, ke n tarataraa te bwati, ti ribaa te tataninga.

Te tekeraoi ibukira, te tataninga kanga ti tebo ma te mii buaka: n te kaantaninga are te bwai ae ti makua, ma tiaki te bwai ae ti tataneiai ma ngaia ni katoabong. Ti maiu n te tai are ti riai n tataninga ibukin te bwai teuana. Bwaai n rabakau a kabirimwakai bwaai ni kabane n ae rangin ni korakora n te aro are ti a kona ni kabanea ara tai iaon te bwai teuana n te tai ae uarereke nakon ae kona te ika ae uarereke. (eng, e koaua aei).¹ Ngkana e roko kainnanoan te tataninga, ti kataia ni katabetabea ara tai—riki man kabanean ara tai iaon te mobwaire.

Akea te bwai ae kairua ma bwainrabakau ke aika nakoraoi, ma te maiu ae baiti ao te kawai ae teimatoa e kona ni kararoaira ma bwaai aika kakawaki riki.

E Raka Riki Nakon Tangiraoi Koroboki Aika Tabu

E aki maan n nako, I namakinna ae ai bon akea namakinan te tamnei

irou. I aki kona n oota iai. N na nakon te taromauri, n taekin tataro aika kimototo, ao n tarai ibukin te tai aei au boki aika tabu. I aki toki n namakina ana wirikiriki te tamnei, ma ni bon arona, I namakinna ae akea au reitaki ma te Atua.

Ngke I tuanga te Tama are i Karawa te bwai aei n te tataro ae I anga ma nanou ae korakora, a roko taeka aikai n au iango: “Tei moa, ao kam na a taai ba te Atua Ngai” (Taian Areru 46:10).

E taraa n ae ngkana te taeka *e teimatoa* katuruturuaki taekaia, n rainiai aaia, ao ni karanaki.

N na bae n tia ni karaoi bwaai aika eti, ma I karaoi n te buti ae butimwaa ka n aki kabanea raoi au iango nako iai. I a tia ni moanna ni maiuakina te euangkerio n aki kabanea raoi nanou nako iai.

Akea waaki ni kakukurei n te aro ae kona ni karekea nakou te reitaki n tamnei ma te Atua ae korakora ngkana e kawaekoa ao n akea raoi nanou nako iai. E raka riki nakon tangiraoi koroboki aika tabu. Ataakin te Atua ao n reitaki ma te atatai ae bebete, ao ni kabwara-bwara te bwai ae kaona tamnein te aomata.

Irakin te wirikiriki anne e aki bebe-te. Ma e karika te bitaki ae korakora ni maiu.

**“I tangira te tataninga,”
Akea ae a tia n atonga. Ma tao a bon riai.**

Ti kainnanoia ni karaoia n aki katawe, n aki katabetabeira, kabebetea riki maiura, n aki rangin ni iangoia . . .

E reirei Nibwaai bwa ane “*botumwaaka ni ukoukoria* ao e na kunea; ao ana kaotaki ana bwai te Atua aika *raba* nakoia, ni mwaakan te Tamnei ae Raoiroi” (1 Nibwaai 10:19; e kairaki ma katuruturuana).

Ti a ukoukora te kibu aei: Reiakinan ana bwai te Atua aika *raba* e tangira *te botumwaaka ni ukoukori*. Te mwakuri ni kakukurei ae teimatoa ao ni iangoaki raoi, tiaki te kakaae n te intanete ae ti te taina. Are imwiina, aki kaoti bwaai aika a kaangaanga atakiia n te tai ae

waekoa; ma a karaurau *n roko nakoi-ra*. E kana te tai te kawai aei. Ao te tai anne e bon riai! Te *tai* ae ti anaia n iangoa ao n ukoukoria e anganiira te *tai* n reitaki ma te Tamnei, man mwaakan te Tamnei are e kaeka ara titiraki aika nano n te tamnei.

Beretitenti David O. McKay (1873–1970) e katanoata bwa te iango—“ae nano e reitinako, iangoakin tabeua botoniango n te aro”—bon “teuana mai ibuakon . . . kawai aika moan te tabu ake ti rinanoi nako matan te Uea.”² Man kauarerekean tabera, ti

kona ni karekea te kawai nakon te kaotioti. Ti kona n taraa ana kainibaire te aonnaba ae tabangaki aika aki eti ao n reitaki ma aika mairoun te Atua. Ti *kainnanoa* te kawai anne nakon te kaotioti. Ti kainnanoia n karaoia n aki katawe, n aki katabetabeira, kabebetea riki maiura, ao n aki rangin n iangoia.

Te Karaurau E Kainnanoa te Mwakuri

Irou, te karaurau, e irekereke ma te katorobubua ao n taetae ni

kabaibati ngkana I tataro. Te tabo ae rau ao te kona n ongo taekan au tataro e buokai ni iangoia riki. Te karaurau e nanonaki ni kabonganakin booki aika a tia ni boretiaki ao tiaki aika a kabongana te iti ke iaonrain ao ni koroi taekana ma te kainikoroboki ke te bentira. E na kainnanoa te mwakuri ao te tai ae batu riki, ao keraken te mwakuri ao te tai anne bon te kawai ae tamaroa ni “kauti ao ni kamwakuri ami konabwai,” ma ni kariaia te Tamnei ao te nano ibukin te koaua bwa e na “mwakuri inanomi” ao te koraa ni kakoaua e “na karekea wakaana, man ikawai rake, ma ni kariki uaa” (Aramwa 32:27, 37).

Ti kona ni kunei aeka n rongorongo man taibinakin te taeka iaon te kiiboote ma te atatai n te tamnei ao te rairaki e kainnanoa *te tai* ao te botumwaaka ni *mwakuri*. Ko kanga ni karaurau ao ni karaoa te mwakuri ae barongaki raoi n reiakina ao ni maiuakina te euangkerio e aki kakawaki, e ti kakawaki bwa ko karaoia! Ngkana ti anganaki te rongorongo ma te mwakuri ae aki tau maioura, ti kanakoi anginara reitaki n oin ara kamatebwai. Ti totokoi reken ara tai n reitaki ma te Tamnei.

Ti kona ni butimwaea te bwai n rabakau ao waaki n rabakau ake a kabebetei mwakuri ni katoabong ao ni kabonganai raoi ara tai. Ma e aki materaoi ibukira bwa ti na mae-ka n te katei n ana nanon temanna ao iango aika karioaki are ti a kona ni kabonganai iai bwaai n rabakau aikanne. Iraarikin are makakin kainnanoakin te tataninga, ti kona ni butimwaea bwa kanga reken te tai ni karaurau, iangoia raoi, ao ni kakorkora ara reitaki ma te Tamnei. ■

BWAII AIKA A NA TARAAKI

1. Taraa Leon Watson, “Humans Have Shorter Attention Span Than Goldfish, Thanks to Smartphones,” *The Telegraph*, Meei 15, 2015, telegraph.co.uk.
2. *Teachings of Presidents of the Church: David O. McKay* (2011), 31, 32.

Ni Keiakin Titiraki aika Kaangaanga: 3 REIREI AKE A KONA NI IBUOBUOKI

Aio aron ukoukoran taian kaeka n te anga are e na kakorakora iai am onimaki.

Ko tia ni karekea te titiraki n taekan te euangkerio ke te Ekareti? Ko a tia n raraoma ngkana nanon am titiraki bwa e aki tau am onimaki ke am kakoaua e aki rang bati ni korakora?

E bon taneiai te aba n taian titiraki ao n riki bwa mwakoron mwanangara ae kakawaki rinanon te

maiua ae mamate. A kona ni kairiko nakon te wawanawa ae korakora ao te onimaki. E ngae n anne, anuam, ungan naom, ao waakin kakaeaan taian kaeka iai mwiina ae e na reke.

N te tieminari ko na reiakin mwaakan teniua koauan reirei aikai ake a kona ni buokiko ni kairiko nakon koaua aika akea tokina.

1. Mwakuri inanon te Onimaki

Ngkana iai am titiraki, ko kona ni mwakuri inanon te onimaki n rineia n onimakina te Atua ao n rai-raki moa Nakoina ibukin taian kaeka. E anga taian kaeka te Atua “teutana imwiin teutana, te reirei teuana imwiin teuana” (2 Nibwaai 28:30). E bon kakawaki bwa ko na katan iaan am koaua are ko a tia ni karekea inanon taai n nanououa.

“Nanououa n am nanououa imwaain ae ko nanououa n am onimaki.”¹ —Unimwaane Dieter F. Uchtdorf

“Taui ni kamatoai bwaai ake ko a kaman atai ao n teei ni matoatoa ni karokoa a roko reitan riki rabakau.”² —Unimwaane Jeffrey R. Holland

2. Tuoi Kanoan Reirei ao Titiraki ma ana Taratara te Euangkerio

Ngana ko iangoia titiraki ni kanoan reirei ibukin te babaire ni kamaiu ao ana reirei te Tia Kamaiu, ko kona ni moanna n noori bwaai n te kawai are e noori iai te Atua. Aio e na buokiko ni manga tuoi riki am titiraki ni kamanenaakin ana kainibaire te Atua ibukin te koaua nakon bwain te aonaaba.

“Ngkana ko atinroona maium ma koaua ae akea tokina . . . e na anganiira te rau are e roko man te onimaki iroun Iesu Kristo ao te atatai are ti mena iaon te kawai nakon te maiu ae akea tokina.”³ —Beretitenti Dallin H. Oaks

“Ngkana ko kunea te bwai ae taraa n tuka te oota ao kakukurein te euangkerio *inanom* maium, I kaoko bwa ko na katikua iaon ana taratara te euangkerio. Taratara rinanon ana taratara te euangkerio ao n taratara raoi n aki kariai bwaai aika akea bonganaia ao n akea uaaia n te maiu bwa e na kamamaraa am taratara ae akea tokina n te babaire ni kukurei ae korakora.”⁴ —Unimwaane Gary E. Stevenson

3. Ukeukera Nako te Atatai rinanon Bwaai n Ibuobuoki aika Kariaiakaki mai Karawa

E a tia te Atua n anganiko bwaai n ibuobuoki aika mwaiti ngkai ko ukoukora te koaua. Aio e rao-naki ma te Tamnei ae Raoiroi, booki aika tabu, am utu, taan kairiiri n te Ekaretia, ao bwaai n ibuobuoki itinanikun te Ekaretia ake a ana kakorakora am

onimaki iroun Iesu Kristo. Ngkana ko kakaei taina kaeka, kakoaua raoi bwa ko na kinai imarenan bwai n ibuobuoki aika a aki onimakinaki ao aika a onimakinaki, ake a na kakorakora am onimaki ao ni kaoa te Tamnei ae Raoiroi nako nanon maium.

“Kakabwaia aika uaana . . . a roko man am konabwai ni kabubura, ni karababa, ao ni karikirakea am atatai ibukin te koaua. Kamanenai booki aika tabu ao aia katanoata burabeti ni karababa rabakaum.”⁵ —Unimwaane Richard G. Scott (1928–2015)

“Ti teimatoa ni ukoukora te koaua man booki ni kabane aika raraoi ao tabeua bwaai n ibuobuoki aika a uaana. ‘Ngkana iai te bwai ae tamaroa, ae kakateke, ke ae tamaroa rongorongona ke e kamoamoaaki, ti ukoukori bwaai aikai’ [Taekan te Onimaki].”⁶ —Unimwaane Dieter F. Uchtdorf

Kataia i bon ibukim!

Katoto akana imwiina a kaotia bwa e kanga aron karaona. Ataia bwa aikai tiaki kaeka aika bwanin, bon tii taian katoto bwa e kanga aron te ataeini-mwaane ke te ataeinaine ni kataia ni kaekai titiraki

aikai i bon ibukiia. Ko na tangiria n reitanako am kamatebwai ao tataroakin atuun reirei ake iai am titiraki iaoia ni kakaei taian kaeka ao ni kakorakora am koaua.

Bukin tera e kariaia te Tama are i Karawa bwa a na riki bwaai aika a buakaka?

Mwakuri inanon te Onimaki: I a namakina ana tangira te Atua ibukiui ao n ataia bwa E maiu, e ngae ngke I aki ataia bukin tera e kariaia te Tama are i Karawa bwa a na riki bwaa aika a buakaka. **Tuo a kanoan te reirei ao titiraki man ana taratara te euangkerio:** Te rinerine bon te mwakoron te babaire ni kamaiu ae kakawaki. E karuoira te Atua nakon te aonaaba bwa ti na rinanon te kataaki, ni karaoi ara babaire, ao ni karekei rabwatara. Ma ni kariaia aomata bwa a na karaoi aia babaire nanona bwa n tabetai aomata a karaoi babaire aika kairua ao n rotii maiuia tabeman. Ao kataaki bon tiaki mai imwiin rinerine aika buakaka—n aron kabuani-bwai aika bon riiriki, te mwauku, ao te mate—a kona ni karekei ara tai ni kakorakorai ara koaua ao n onimakina te Atua.

Ukeukera Nako te Atatai rinanon Bwaai n Ibuobuoki aika Kariaiakaki mai Karawa:

Tera ae taekinaki ni booki aika a tabu ao iroquia burabeti aika ngkai bukin tera ti rinanon bwaai aika a kaangaanga? “E na mena te rau n tamneim; am kaangaanga ao karawawatakim a na riki ma tii n te tai ae uarereke; ao ngkanne, ngkana ko teimatoa n rinanonan n te aro ae raoiroi, te Atua e na karietako i eta; ko na tokanikai i iaoia ni kabane am kariribai (R&B 121:7–8). E taku Unimwaane Jeffrey R. Holland man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman, “E aki kona ni katikuira te Atua n tii ngaira, ni katikuira n aki buokiira ni kaangaanga ake ti kaitarai.”⁷ I aki ataa bukin kataakiu ni kabane, ma I kakoaua bwa Iesu Kristo e karaoa te Mwakuri ni Kamaiu ibukiui ao ibukiia aomata ni kabane. I kona n rairaki Nakoina ao te Tama are i Karawa ibukin te rau, te korkora, ao te boutoka inanon kataakiu (taraa Aramwa 7:11–12).

N na kanga n ataia ngkana e taetae nakoiu te Tamnei ae Raoiroi?

Mwakuri inanon te Onimaki: E ngae ngkana n tabetai e kaangaanga irou n ataia ngkana I karekea te kairi, I ataia man ongoraau n aia koaua tabeman ao man warekin booki aika tabu bwa te Tamnei ae Raoiroi e na buokai ni kamataatai ngkana I teimatoa ni kataia n ongo Ana reirei.

Tuoi kanoan taian reirei ao titiraki man ana taratara te euangkerio: E anganiira te Atua te bwaintituaraoi ae te Tamnei ae Raoiroi bwa ti aonga ni karekea te kairi ni karaoa ae eti. Ngkana I karekea te wirikiriki ni karoan ae tamaroa, I kona n ataia bwa mairoun te Tamnei, e ngae ngke e taraa n ae bon oin au iango.

Ukoukora te atatai rinanon bwaai n ibuobuoki aika baireaki mai i karawa: E reirei booki aika tabu: “Ko na a nanorinano; ao te Uea ae Atuam e na kairiko ni baina, ao n anganiko kaekaan am tataro” (R&B 112:10). E reirei Unimwaane David A. Bednar man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman bwa “te nano ae koaua ao te kororaoi e kaoa tamnein te kao-tioti nakon maiura.”⁸ Ngkana I kataia n nanorinano ao ni karaoa au kabanea n tamaroa n tau ibukin te Tamnei, te Uea e na buokai ni kairai nakon taian kaeka. E na reireinai aron te Tamnei n taetae nakoiu n ae onoti.

Kabaneana

Titiraki bon tiaki te kanikinaa ibukin karakon te onimaki, angin te tai a kaota rikiraken te kakaua. Ngkai ko mwakuri inanon te onimaki, tuoi kanoan taian reirei ao titiraki man ana taratara te euangkerio, ao ukoukora te atatai rinanon bwaai n ibuobuoki aika baireaki ma i karawa. ■

BWAAI AIKA A NA TARAAKI

1. Dieter F. Uchtdorf, “Come, Join with Us,” *Riaona*, Okitobwa 2013 maungatabu ni kabuta.
2. Jeffrey R. Holland, “Lord, I Believe,” Eberi 2013 maungatabu ni kabuta.
3. Dallin H. Oaks, “As He Thinketh in His Heart” (Church Educational System devotional for young adults, Beberuare 8, 2013), lds.org/prophets-and-apostles.
4. Gary E. Stevenson, “Buan Otan te Tamnei,” Okitobwa 2017 maungatabu ni kabuta.
5. Richard G. Scott, “Acquiring Spiritual Knowledge,” Okitobwa 1993 maungatabu ni kabuta.
6. Dieter F. Uchtdorf, “Tera te Koaua?” (Church Educational System devotional for young adults, Tianuare 13, 2013), broadcasts.lds.org.
7. Jeffrey R. Holland, “The Ministry of Angels,” Okitobwa 2008 maungatabu ni kabuta.
8. David A. Bednar, “The Spirit of Revelation,” Eberi 2011 maungatabu ni kabuta.

MATAKU E KANGA AEI NI MWAKURI

Mataku n te witeo “Ana Rongorongo Madison” n noora te ataeinaine n rinanon te waaki aei ni kaeka oin ana titiraki.

Nakon lds.org/go/71853.

N na kanga
n tararua temanna ae
buakaka anuana?

NGKANA E
MATOATOA
TE BEKU

Iroun Lyka T. Valdez

Teuana mai buakon bwaai ae rang kaangaanga are I a ti n tokanikai iaona bon anuau “I aki tabe iai”. Ngkana I aki nanona raoi te bwai ae N na karaoia, I a kan iraorao ao n aki taotaonakinnano ma aomata.

Aio ni kabane a bitaki teuana motirawan te reirei ngke I bubutiaki ibukin tararuaan tibu te unimwaane ae 76 ana ririki ni maiu. “Dadi,” n aron ae ti weteia iai, e rootaki n te boo, are e a karika mwaukun iteran rabwatana. Ngke a bubutiai au utu bwa N na tararuaia inanon uoua namwakaina, I aki kona n iangoia bwa e kanga arona!

I riai ni moantaii n uti ni katauraoa te kaingabong, tebokana, ao ana bwainaoraki. I buokia n nakonako ni katobibi ibukin ana kamarurung. Ngkai iai ana kaangaanga ni mwaingungi, I memena irarikina n taai nako. n raonaki ma ana tai n tebotebo ao nakona n nakotaari. Ngkai te ataeinaine ae 18 ana ririki ni maiu, aio bon te mwakoro ae matoatoa.

Irarikin aei ni kabane, e kaangaanga te memena irarikina. Tiaki te membwa n te Ekaretia ao a kakaokoro ana reirei nakoiu. Bon te mwaane ae onrake n te uringaabae aki toki n tatakarua, e aki moamoangare, ao n teimatoa n taku, “I a kan mate!” Ibukin te anua aei, e matoatoa ibukira n tibwaua te reitaki.

N te moan, I karaoa au kabanea ni kona n katikui tabeu, ma e aki mwakuri anne. Ngaia I a baireia bwa N na bita anuau ao n anga au konabwai ae tamaroa.

Imwiin wiikin te anua ae boou aei, te beku ibukin Dadi e kakimwareirei irou. E rikirake au taotaonaki nano, ao I moanna n ataa korakaina. Ngkai I beku ibukina, I a katoka iangoan ae titiku irarikina kanga te bwai ni karawawata ma e oneakimwiina bwa e a reke au tai ma ngaia.

E bitaki naba Dadi. Te unimwaane ae matanokunoku aei e reke bwa te tibu ae momoangare, man ni mamannei. E roko naba n ongra Moarara riki nakon aia anene Kairake!

Te tairiki teuana I a ongongo ana kaberoro, ngaia are I a taratara nako inanon ana ruu ni kakaea bwa tera ae e a bon karaioia. Ai tibwa ana moantai n tataro. E anaaki nanou n te bitaki aei.

Ngkai I a okira te kuura, ma I nanako uatai te tai n te namwakaina ni kawara Dadi ma au utu. Ti amwarake ma ngaia ao n anene ibukina. E rikirake n aki marurung, ngaia are ngkai te buoka ae te kabanea ni korakora are I kona n anganna N na tataro ibukina.

I kakaitau ibukin au tai n tararua Dadi ibukina e buokai n noora au konabwai are I kona n anganna. Te tangira bon te bwai ae rangin korakora—e kamaraua nanou ao nanon Dadi. I a reiakinaki nanon te anga karea ao te nanoanga. Ni koauana, te tangira ae kororaoi e kabebetei naano! ■

E maeka te tia korokaraki

i Cagayan, Biribin.

BEEKU IBUKIN AM UTU

“Moana am ibuobuoki man mweengam ao inanon am utu. Aikai reitaki aika akea tokii. E ngae ngkana—tao riki—aro nako n am utu e karako kororaoia, ko kona ni kakaai kawai ni ibuobuoki, ni kabebete, ao ni kakorakora. Waaki moa man are ko mena iai, tangiriia n aroia, ao tauraoi ibukin am utu are ko tangiria ni karea n taai aika a na roko.”

Bonnie L. Oscarson, te Beretitenti n te Bootaki n Ataeinaine, “Te Kainnano are i Matara,” Okitobwa 2017 maungatabu ni kabuta.

7

KAWAI n ANGA TE MAROORO

1. KABONGNAI BOOKI AIKA TABU AO AIA REIREI BURABETI N TAAI AIKAI (TARAA R&B 52:9)

Aio raoi boton am marooro. Ni bon arona, anne raoi bukina teuana ae ti nakon te taromauri—n reirei ao ni kamatebwaia ana euangkerio lesu Kristo. Ko kona ni kamatebwaia atuun te reirei ma ana ibuobuoki te Boki ni Kairi nakon Koroboki Aika Tabu (n te scriptures.lds.org) ao marooro man te maungatabu (ukeuke man atuun rongorongo n te gc.lds.org). Kakoua bwa ko oota n nanon koroboki aika tabu ao taeka aika ko na kabongnai n am marooro. Ngkana ko kainnanaoa te ibuobuoki, tuangiia am karo ke taan kairiiri n te Ekaretia.

2. KAOA TE TAMNEI

Bon te iango ae tamaroa n tataro ao ni katauraoi imwain taina ni karekea te Tamnei iroum ngkana ko marooro. E aki ti karekea te rau ibukin raun te Tamnei, ma E kakoaua naba ibukin te koaua (taraa R&B 42:14). Kaoa te Tamnei nakon am bootaki n toa man kaotan am koaua n te bwai ae ko kakoaua bwa e boni koaua.

3. IANGOA AM KARAKI

Teuana te kabanea n tamaroa ni kawai n reitaki ma aomata tabeman bon rinanon karaki. Ti tangiria n ongo aia taneiai tabeman ao tera aekakin maiuia. Ngaia kataia n iangoa te taneiai ae kangare, e onoti, ke e kakaewenako ae ko a tia ni karekea ae kaineti ma reirein te euangkerio are ko a tia n anganaki bwa ko na marooro iaona. Tera ae ko reiakinna man te taneiai anne? E kanga ni buokiko? Aio te kawai ae moan te tamaroa ni kaukan am marooro ngkana akea am iango bwa ko na kanga ni moana am marooro.

4. KATANEIAI, KATANEIAI, KATANEIAI!

Imwiin ae ko a tia ni korea am marooro, ko na bae n tangiria ni kataneiako n tataekinna bon iroum, ao imataia kaain am utu ke raoraom. Ko kona ni kunea ngkana am marooro e bane n te tai are e katauaki ao ngkana iai mwakorona aika ko riai ni kamataatai. Ngkana e nakoraoi ma am bitiobi, ko kona ni kataia n nakon te umwantabu ni kataneiako n anga am marooro imwain taina n te tabo n taetae!

Ko na marooro inanon te bootaki n toa n te tai ae waekoa?

Katai anga aikai.

Iroun Sarah Hanson

aki kinako, ma ngke I tuangaki bwa n na marooro n te bootaki n toa, I namakinna ae e nako nanou—tiaki ibukin koreakin taekan au marooro ma ni koauana *kanakoan* te marooro. I raraoma n tainako, “Tera ngkana I rangin ni kabotu? Tera ngkana I mwaninga n taekina te bwai teuana? Tera ngkana e bure taekinakin te taeka?”

Ko a tia n namakina te aeka ni kaangaanga aei? (Au kantaninga bwa tiaki ti ngai.) Ngkana ngai anne, tiaki te bwai ae rangin ni kaangaanga! Katai kawai aika itiua aikai ni kanakoraoa aron am tae-tae ao n anga te marooro ae kakaongora.

ANGA TE MAROORO

5. TOTOKOA MOANAKIN AM TAEKA N TAEKINNA BWA KO BON AKI TANGIRIA N

TAETAE. E kona te kaukuki n am taetae aei n anai kawai aika kakaokoro, ma angiaa taan ongora a kinaa ngkekei naba. Ti tebo ma te bwai aei, "Ngke e weteai te Bitiobi n tuangai bwa n na anga au marooro, I kataia n iangoi tabeua au kaangaanga n totokoa karaoana." Angiaa kaain te Ekareitia a kona n oota n aron te aki mwengaraoi ngkana ko anganaki bwa ko na marooro, ma ngkana ko taekinna, "I aki tangiria ni mena ikai," aomata a kona n raira anne ni kangai "Taiaoka tai ongora irou." E raoiroi riki ngkana ko totokoa aron moanakin am marooro n te kawai aei–kaota nanom ae ingainga nakon atuun am marooro!

6. KAMATAATA RAOI AM MAROORO. E aki tataneiaeai te aba iai n taetae ni waekoakoa ke n rangin ni karaurau ibukin te nakonnano. I aki kona n ataia bwa tera te bwai anne! Ma e kakawaki bwa ko na kamataata am taetae ngkana ko anga am marooro bwa aonga kaain te taromaruri n oota n te bwai ae ko taekinna. Karaoa raoi te mwakuri ni koaua ma te karaurau, taekin raoi am taeka, ao taetae n te bwanaa ae riai (eng, riki ma te bwai n taetae, ko kona n taetae ni karaurau). Aomata a tangiria n ongo te bwai ae ko na taekinna!

7. TEIMATOA N TARAA ETA. Taraakin matan te aomata bon mwakoron te reitaki ae moan te raoiroi. E kaotia ae ko bon ongora raoi ao n iai nanom nako iai. Ngkai, ko aki kainnanoia bwa ko na tarai mataia kaain te taromauri ngkana ko taetae, ma riki ngkana ko teimatoa n taraa buukin ke moan te ruu, ko na rangin ni kukurei riki ngkana ko taetae. Totokoa taraakin ti am taeka n am beebea ao akea riki! Taan ongora a tangiria n noriko ni moangare, tiaki taubukin atuum.

E ngae ma kawai aika itiua aikai, ko kona naba ni karaoa te kairua ke n noora temanna ni matu n te kateniua n rinan. Ma e nanonna n anne bwa te tia taetae ngkoe ae ko aki raoiroi! Ni bon arona tiaki!

Ngkana ti karaoa te bwai ae kanga e aki kamwengaraoi, ko na namakina te nako-nnano ke ni karaoi kairua aika uarereke. Ma ngkana ko karaoa am kabanea n tamaroa ao ni kaoa te Tamnei, akea te kaangaanga ngkana iai kairuan am taetae ke ni mwani-nnga n taekina te bwai teuana. Ko karaoa ana mwakuri te Atua e na buokia Natina n reiakina riki taekan te euangkerio!

Ngkana ko reirei ao n anga am koaua n te bwai ae ko kakoaua, ana bane n nakoraoi bwaai ni kabane. ■

E maeka te tia korokaraki i Utah, USA.

Tera ae Ti Karaaoia inanon te Tembora?

Te tembora bon te tabo ae tabu ike ti kona ni kaniira riki ma te Tama are i Karawa ao Iesu Kristo. Inanon te tembora, ti reiakinaki koaua aika kakawaki, n iri otenanti n te nakoanibonga (bukamaru aika tabu), ao ni karaoi berita (berita aika tabu) ma te Atua are e na katauraoira n oki nakon mweengana.

Ti kona ni karekei otenanti n tembora i bon ibukira ao ibukiia naba ara bakatibu. N aron te katoto, kairake a kona n ira te bwabetito n tei ibukiia aia bakatibu ao tabeman ake aki reke aia tai ni bwabetitoaki man te kariaia ae riai ngke a maiu. Ibukiia ikawai, tabeua otenanti n tembora n raonaki ma te entaumente ao te kabaebae (n aron te mare n te tembora).

Te Bwabetito ao te Kamatoaki ibukiia Ara Bakatibu

Te bwabetito ao te kamatoaki a kakawaki ibukin kamaiuakiia aomata ni kabane ake a maiu iaon te aonaaba (taraa Ioane 3:5). E ngae n anne, a mwaiti aomata aika a mate n aki reke aia tai n ongora te euangkerio ke ni karekei otenanti aikai. Rinanon ana akoi ma ana nanoanga Iesu Kristo e a tia ni katauraoi kawai ibukiia aomata ni kabane ni karekei kakabwaia aikai. Inanon tembora, membwa n te Ekaretia aika a tau a kona ni karaoi bwabetito n tei ibukiia naake a tia ni mate. N te aonaaba n tamnei, e tataekinaki te euangkerio (taraa R&B 138), ao naake a ongoraa a kona n rineia ni butimwaaia ao a karaoaki otenanti ibukiia.

KO KANGA NI KATAURAOIKO?

E kanga kawakinan am berrtia aika tabu n te bwabetito ni buokiko ni karekei otenanti n te tembora?

.....
.....
.....

Baikara riki ae ko riai ni karaoi ni katauraoi ni karekei otenanti n te tembora?

.....
.....
.....

E boou am rekomente nakon te tembora? Ngkana e tuai reke am rekomente, ko kona ni kabaea am tai ma am bitiobi ke am beretitenti n te mwaanga.

.....

N reiakina riki rongorongan te nako n te tembora ibukin te moantai, nakon "Inside Temples" n lds.org/temples.

TE TEMBORA: KANIKINAEAN ARA ONIMAKI

"Tembora n tatabeua bon kanikinaean ara onimaki iroun te Atua ao kakoauana inanon maiura ao imwiin te mate. Te tembora bon oin te kantaninga ibukin waaki ni kakukurei nako, reirei nako, ao ni katoa rikirake ni waakin kawaim inanon te Ekaretia. Ara konabwai ni kabane n tataekina te euangkerio, ni kakoraoia Aomata aika Itiaki, ao ni kamaiuia maate e kairiko nakon te tembora."

Beretitenti Russell M. Nelson, "Katauraoi ibukin Kakabwaia n te Tembora," *Riaona, Okitoba 2010, 41.*

Entaumente

Te taeka *entamente* nanona te "bwaintangira." Te entamente n te tembora bon te bwaintangira mairoun te Atua are ngaia E anga kakabwaia aika onoti nakoimi.

Ngkana ko kaaina te Ekaretia, ko karekei uoua otenanti—te bwabetito ao te kamatoa. Te entamente n te tembora e karekeaki naba inanon uoua itera. Te moan, ko karekea te moan otenanti, ike ko kanikinaeaki ao n "tebokaki" ni kaitiakaki ao ni karekei kakabwaia aika onoti ni kaineti ma oin rikim ae tabu ao am konabwai ae akea tokina. N te kauoua n itera, ko karekea nikiran am entamente ngkai ko reiakina riki rongorongan te babaire ni kamaiu, n raonaki ma te Karikibwai, oin bukin rokora iaon te aba ao ana mition ao ana Mwakuri ni Kamaiu Iesu Kristo.

N tain te entamente, ti karaoi berita aika tabu n ongotaeka iroun te Atua, n iriira Iesu Kristo, n itiaki, ao ni buoka katean uean te Atua. Ngkana ti kawakin ara berita aika tabu, ti karekea te berita bwa ti na karekei ana kakabwaia te Atua aika akea tokina.

Kabaeaki

Te Utu bon nuukan ana babaire ni kakukurei te Atua ibukira. Ikotakin te utu n akea tokina bon te bau ni kakabwaia ae tauraoi inanon te tembora rinanon te kariaiakaki n ana kabaebae te Nakoanibonga—ti te arona ma te kariaiakaki are e tua Iesu nakoia Ana Abotoro (taraa Mataio 16:19). Te kabaebae n te tembora e kariaia buumwaane ao buuaine ao naati ao kaaro n ikotaki n aki toki rinanon aia kakaonimaki nakon aia berita aika tabu. ■

I ataia I riai n
tangira te
Taabati, ma
I aki ataia
bwa N na kanga.

Rinanoan te **NANOKAWAKI**

Iroun Alyssa Nielsen

Etaku booki aika tabu bwa te bong ae te Tabati bon te bong ae tabu, te bong ae kakimwareirei man kakukurei, te bong ni motirawa, te bong ni bukamaru.¹ Ma tabeua te ririki n nako, ngke tebwitabun au ririrki, I kunea bwa te Tabati e karawawata. N oneanmwiin te rau, I namakina te kua. N oneamwiin te kimwareirei, te nanokawaki. N oneamwiin te kantanninga, te namakin ae aki kakukurei. I rinanon te nanokawaki n te Tabati ae bwanin.

Ni katoa moaningabongin te Tabati, imwiin mwaitin te tai ni

karabaai iaan rabunau, n te kabane I a kariaia ae ngaia bon te Tabati ao ni karin oneau ibukin te taromauri. N te taromauri, I rinanon au wiiki ake mai imwaaina. N tain te toa, N na bae n ikoikoti kabwakau, e aki bane imwaain teiraken te moan tia taetae. Nikiran te taromauri e riki bwa bwaron ranin matau ngkai namakinan te aki kukurei e korakora ma te uringaaba ke te nakobuaka n te Tabati.

Bon ti te arona naba ma aron te tawanou. I namakina te kairua n au rinerine ake mai imwaaina,

n raraoma n au rinerine n taai aika a na roko, ao n nanokawaki n aron ae ngkai. N akea te reirei ao waaki ni kakukurei ake a na kataketabeai, N na bae ni kabanea au tai iaon iango aika a tii taraa te kabwaka.

Imwiin te kakauongo nakon, te wareware, ao ngkanne manga warekan riki ana taetae Beretitenti Russell M. Nelson n te maungatabu ni kabuta n Okitobwa 2015 bwa e kanga ni kakukurei te Tabati, I tataro ibukin te rau ao tangiran te Tabati nakon te karawawata are I namakinna ngkai.² E roko te kaeka.

N TE TABATI

Kabanea nanom iaon te Tama are i Karawa ao lesu Kristo

I namakina kairau ni bita au taratara man aki kukurei nakon au reitaki ma te Tama ao te Tia Kamaiu. Nakon are N na kabanea nanou iaon kabwakau, I bon anaa au tai ni iangoa Aia kakamwakuri inanon maiu.

Ngkana a kaoti iango iaon tii taraakin te kabwaka, I kaokiokia ni bon nakou te bwai are I ataia ao ni kakoaua taekan te Atua ao Iesu Kristo: Ngai natin te Atua. E tangirai. Iesu bon Mwaaneu, ao E mate ibukiu. A tangiria bwa N na kukurei ao n oki

Nakoia. Te Tabati bon te bwaintituaraoi mairoun te Atua.

I moanna ni mwakuriia au onimaki n te kokoaua aei.

Kakaonimaki ni Butimwaea te Toa

Ni bita au taratara e kairai nakon manga iangoan arou N na kanga n roko n te toa. N te tai ae maan I a tia ni karaoa te toa bwa au tai ni katuaesi. Ma tiaki anne oin bukina. Te toa bon te otenanti ae tabu ni manga kabouuna ara berita aika tabu. Bon te tai ni manga kaitiakaki riki rinanon mwaakan ana mwakuri ni kamaiu

Iesu Kristo. Ni kateimatoa au iango iaon te otenanti ao te berita ae tabu ma te onimaki ao te nano n rairannano, I nooria bwa te toa e uota te rau ngkai I butimwaea te bwaintituaraoi ni kabwarabure, ni kawakin au berita, ao ni karereka Tamnein te Uea (taraa R&B 20:77, 79).

N iangoa ana Mwakuri ni Kamaiu Kristo n tain te toa e uota te bwaintituaraoi riki teuana nakon au iango. I aki tii kabwaraaki au bure, ma I kona naba ni karekei te kamarurugaki ibukina bwa e uota Iaona marakiu ma aoraki te Tia Kamaiu (taraa Aramwa 7:11–12). Rinanon Ana Mwakuri ni Kamaiu ao te toa, I kona kunea te rau ao te korakora n te Tabati—ke n te bong teuana—nakon are te raraoma ao te nanokawaki.

Ao I kunea te rau anne. E mena au Tia Kamaiu ikekei ibukira n te Tabati ao n taainako!

Mwakuri Taotaonakinnano Onimaki

Tiaki teuana te wiiki karaoakina. E bon kakokarakai, ao e anaa te tai. “Ma ngkana ti kantaninga ae tiaki noria, ao ti tanigaia iai ni botumwaa-ka” (I-Rom 8:25). I teimatoa ni mwakuri iaon au taratara ao n tatara bwa N na namakina te tangira n te Tabati.

Inanon te tai, I bon kunea te rau ao te kukurei n te bong ae tabu anne, ma I aki kona ni katokia ikanne ke ni bitia nakon te mamatu n te Tabati. Ni katoa wiiki e kainnanoa te botumwaa-ka ni katurua ara taratara iaon te Tia Kamaiu ma oin bukin te Tabati, ma I ataia bwa te berita ibukin te rau ao te kimwareirei e bon koaua. ■

E maeka te tia korokaraki i Utah, USA.

BWAII AIKA A NA TARAAKI

1. Taraa Te Otinako 20:11; Te Otinako 31:15; Nakoaia Ibonga 23:32; Itaia 58:13; Reirei ao Berita aika Tabu 59:13.
2. Taraa Russell M. Nelson, “Te Tabati Bon te Bong ni Kakukurei,” *Riaona*, Meei 2015, 129–32.

TABEUA

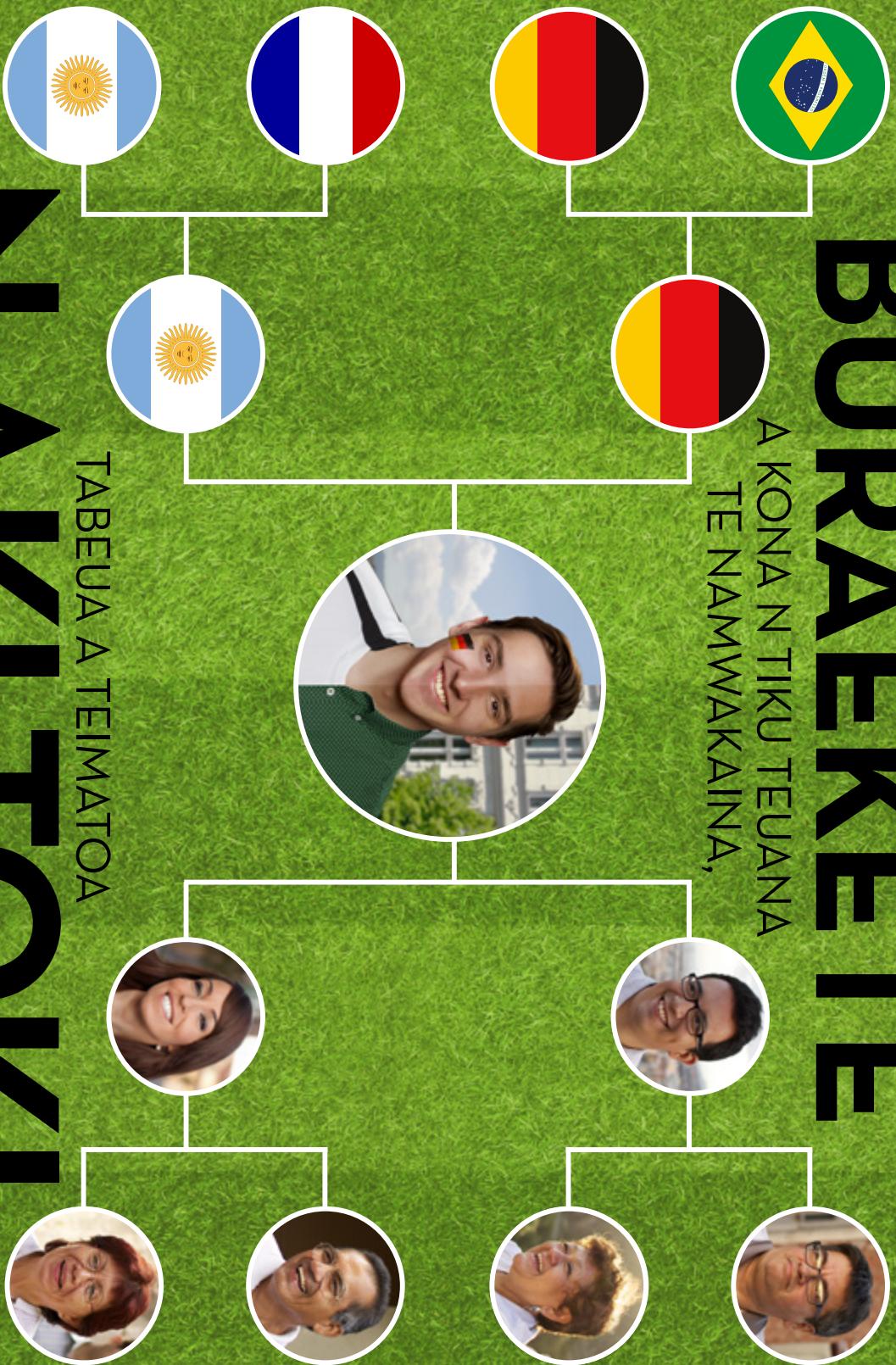
BURAEKETE

A KONA N TIKU TEUANA
TE NAMWAKAINA,

TABEUA A TEIMATOA

NAKITOKI

Ko kona n Tau Nakon te Tembora

Iroun Unimwaane Quentin L. Cook

Man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman

Bon nanora ae korakora bwa kaain te Ekaretia a na maiu ao n tau n aia beebwa ni kariaiakaki nakon te tembora. Taiaoka tai iangoa bwa te nanako n te tembora e raroa ao tao te kouru ae aki kona ni kakoroaki nanona. Ni mwakuri ma aia bitiobi, angiina kaain te aro a kona ni karekei baika a riai aika a raraoi n te tai ae uarereke ngkana iai nanoia n nanomatoa bwa a na tau ao ni bwanin aia rairannano ibukin aia kairua. Raonakin aei bon te tauraoi ni kabwarai ara bure ao n aki tii tarai kabwakara ke ara bure n namakina ae a aki kariaia nakora nakon te tembora ae tabu.

Ana Mwakuri ni Kamaiu te Tia Kamaiu e kakoroaki nanona ibukiia ni kabane natin te Atua. Ana karea ni kaboomwi e kakoroa bikin te moti ibukiia ni kabane ake a rairi raoi nanoia. Booki aika a tabu a kabwarabwara bwa aei te kawai ae moan te tamaroa:

“Tao ai aroni kunnikai aika uraura ami bure, ao a na riki ni mainaina n ai aron te tino” (Itaia 1:18).

“Ao N na aki manga uring [aia] bure” (Ieremia 31:34).

Ti kokoaua bwa maiuakinan reirei aika raoiroi a na anganiko ma am utu te kukurei, ni kakoroi nanon ami kouru, ao te rau. Kaain te aro, ikawai ao kairake, a katanoatai nakoia ao ibukiia tauia ngke a kaekai titiraki mai irouia

kaain te bitiobiriki ao kaain te titeiki beretitentii ni kakoauia taun te aomata n rin n te tembora. Te bwai ae riai ae kakawaki bon karikirakean ara koaua ibukin te Atua te Tama; Natina, Iesu Kristo; ao Kaokan Ana euangkerio ao n taneiai ma ana ibuobuoki te Tamnei ae Raoiroi.

Taiaoka ataia bwa korakorara ae ti iangoia bwa aomata ni kabane a karoai bitaki aika riai n tau n nakon te tembora. Tataromwaaka n rinanon aron maium n tamneim ni maium, ukoukora ana kairi te Tamnei, ao taetae nakon am bitiobi ibukin katauraoam nakon te tembora. Beretenti Thomas S. Monson (1927–2018) e a tia n taekinna, “Akea riki te kouru ae kakaawaki riki ibukim are kona mwakuriia nakon arom n tau n nakon te tembora.”¹

I tataro bwa ngaira n tatabemaniira nako ti na karinea te Tia Kamaiu ao ni karoai bitaki aika riai n iangoira bwa ti tau n rin n Ana tembora aika tabu. Ni karaoana, ti kona ni kakoroa nanon Ana kantanninga ao ni katauraoira ma ara utu ibukin ana kakabwaia te Uea ao Ana Ekaretia e kona n anga inanon n te maiu ae mamate ao n aki toki. ■

Te kabwarabwara man te maungatabu ni kabuta n Eberi 2016.

BWAI AIKAA NA TARAAKI

- Thomas S. Monson, “Te Tembora ae Tabute Biikan nakon te Aonaaba,” Eberi 2011 maungatabu ni kabuta.

Bungiaki
Logan, Utah
n Tebetembwa 8, 1940

Man 1960 nakon
1962, e beku n te
British Mition,
ao Unimwaane Jeffrey R.
Holland ngaia temanna
toana.

Kamatoaki bwa te membwa n te
**Kooram n Abotoro
n te Tengaun
ma Uoman**
n Okitobwa 6, 2007

Mare ma
Mary Gaddie
n te
**Logan Utah
Tembora**
n Nobembwa 30,
1962

E kaina te tiim
n takakaro ae
te butiboro ao
te **batiketi-
booro**
n te
kauarinan
n reirei.

lai **3 natina** ao
11 tibuna

Mwanangan Isabelle

Iroun Jessica Larsen

E boboto i aon te karaki ae koaua

Brazil, 1992

E kamakia matana teutana Isabelle n tararake n taraa karawa ae bane buruuna. Akea te nang ae kona n nooraki. E tenatenai riana aika mautakataka.

A taetaenikawai ana karo ma Beretitenti Santiago, te beretitenti n te titeiki. E rangin kakarongoa mooton te booti are e aki kona n ongo aia maroro. Ma e ataa te bwai ae a maroroakinna. E bane te ran ni mooi.

E kataia Isabelle ni katurua ana iango iaon bukin mwanangaia. A na nako n te tembora bwa a na kabaeaki bwa te utu! E uringa ongongona n aia maroro ana karo n rongorongan tamaroan te tembora i São Paulo ngke te teinaine ngaia ae uarereke. Te roko ikekei kanga ai aron te karaki n te mii. Imwiin bwaai nako, a maeka ana utu Isabelle i Manaus, i buakonkain Amazon ae buakoako man kakarau, ao te tembora e riaon 2,000 te maaire (3,219 kiromiita) raroana.

Ngkanne Beretitenti Santiago e bairea onobong te bong ni mwananga bwa a na roko ikekei. E riaon 100 membwa ake a bairea mwanangaia. "E na riki bwa te anga karea," Mamāe e tuanga neierei. "Ma te anga karea e utoti kakabwaia"

N te moan, e kakukurei te mwananga. A matu iaon te

amwake iaon teeke iaon te booti, n anenei kuna n taromauri ao ni wareki booki aika tabu.

Ma e a bane te ran ni mooi, ao ranin te karaanga e a rangin baareka n te nimaki.

Isabelle e namakina *Mamāe* bwa e riinga baina. "E bobootira ni kabane Beretitenti Santiago," e taku. "Ti na tataro ibukin te karau."

E kaaina te kurubu Isabelle, ao e moanaki te tataro. Imwiin tokin te tataro, e namakina te eaa ni kamwaitoroa roroana. E kabirimwaaka nakon iteran te booti ao n ikerake. A nang moanna n taonaki n te nang roo. N te tai ae waekoa e moanna ni bwaka te karau! E kauka wiina n tikona timwin te karau iaon newena.

"Kawaeko!" e tang *Mamāe*. "E anai taian bwaketi, taian baan—bwaai ni kabane!"

Isabelle e taua te baan ao ni katararakea. E tangiria ni kawaawaea te ran ae mwaiti. A kaai ni mwakuri aomata ni kabane, a ngarengare ao ni bukamaru. N te tai ae waekoa a bane ni mwaimwai ngke a karaoa aia katekeraoi! E toki te buaka inanon 15 te miniti. E bon tau maaania ni kawaawaea aia ran are a kainnanoia. Bon te kakai.

N te tai ae waekoa ao e roko te booti n te aba. Ma ai ti 1,500 te maaire (2,414 kiromiita) riki mwanangaia. A bane

E na ananau te mwananga ao ni kakamaaku, ma te nako n te tembora e bon materaoi.

KAKABWAIA AIKA MOAN BAAN TE KAKAWAKI

“Taian kakabwaia man te tembora a rangi ni kakaawaki.”

Beretitenti Thomas S. Monson (1927-2018), “Kakabwaia man te Tembora,” *Liahona*, Meei 2015, 93.

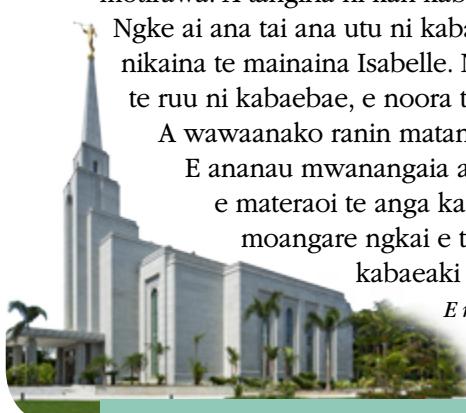

n toka iaon te bwati te koraki n nikiran te mwananga are imwiina. Ibukin boong, e a mwamwaingiing te bwati iaon kawai aika aobuaka. Teuana te tai e tebeteberake n te aro are e a raeuaaki kiraatin mooa! N tabetai a buti rinanon kaawa aika kabuebue, ae a onrake kaaina. Ma tao irarikina a aki aobuaka kawaina!

A kakaitau aomata n taainako ngkana a tei n te kaawa ke n te taaun bwa a na amwarake. A amwarake n taian umwantabu ke ma membwa n te Ekaretiia inanon kawaia. Te moan tairiki, a oki n te bwakanakontai are e a maaku Isabelle bwa rimwi ao akea ae e tataninga. “Tai raraoma,” Mamāe e taetae ma moangarena ae kua. “Taraia!”

Te beretitenti n te mwaanga ao membwa n te Ekaretiia a kateiraain n iteran te kawai. A taua te baana are e na warekaki “Te anga karea e uoti kakabwaia.” E moangare Isabelle *E eti* ae taku Mamāe!

Imwiin tenibong boong aika aobuaka, n tokin te tai a roko i São Paulo. E tei Isabelle iaon ana kaintekateka bwa e aonga ni mataku raoi ngkai e buti te bwati n te kawai ae kabwao. N te tai ae waekoa a rootaki aomata n te kukurei. “*O templo! O templo!*” A kona n noora kain te tembora te biti are e tei ietana are e rietata riki nakon

taia aroka bwaam aika waerinan. Ootantai e kia iaon te anera Moronaai ae karaoaki n te koora.

A bane ni kua aomata ni kabane, ma akea ae e kan motirawa. A tangiria ni kan kabaeki n te tai ae waekoa. Ngke ai ana tai ana utu ni kabaeki, e karina raoi kunkikaina te mainaina Isabelle. Ngkai e nakonako inanon te ruu ni kabaebae, e noora tamana ni momoangare.

A wawaanako ranin matan *Mamāe*’iaon ubuna.

E ananau mwanangaia ao e kamamate naba. “Ma e materaoi te anga karea,” e iango Isabelle. E moangare ngkai e tei n ana tabo bwa e na kabaeki ma ana utu n aki toki. ■

E maeka te tia korokaraki i Texas, USA.

N 2012 e a tei te tembora i Manaus, Brazil, te tabo are e ikawairake iai Isabelle. Ma n te tai anne, Isabelle ao tabeman ataei a ikawairake ma oin aia utu. Angiina a bane n roko bwa a na noora te tembora ae koro tamaroana ae boou aei ao a uringa mwanangaia.

Iroun Jenna Koford

E boboto i aon te karaki ae koaua

"Iai au utu ikai i aon te aba. A bon rang n tamaroa nakoiu" (Children's Songbook, 188).

"Andrew! E a roko te bwati!" Nana e wewete.
Andrew e biri n otinako man te mataroa. E katea baina ni kabu nakon Nana, Papa, ao mwanena ae uareke, Amy. Amy e rang uarereke n tuai n tau n te reirei, ngaia are e tiku n te mweenga ma Nana ao Papa.

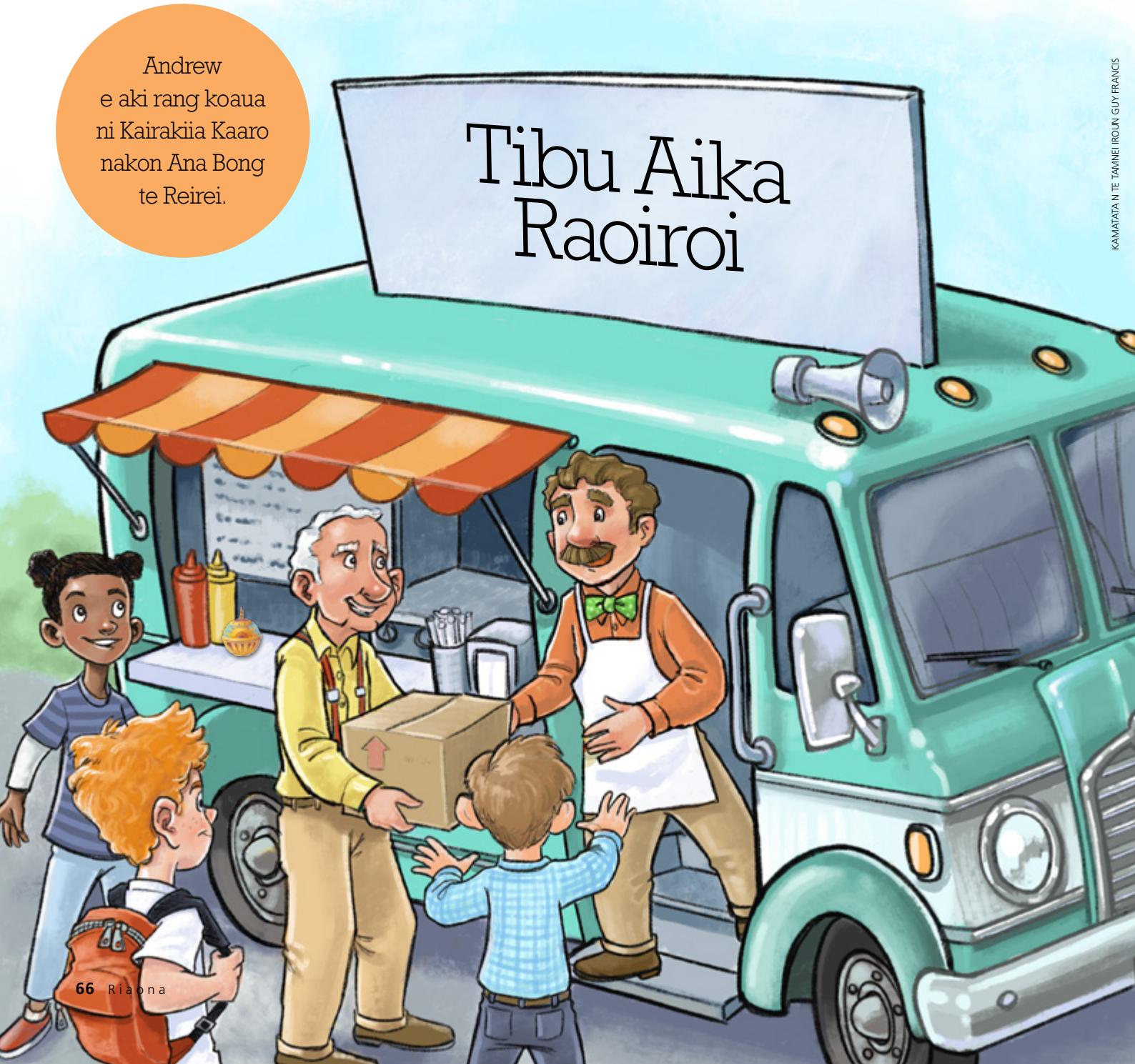
Andrew e tatangira te reirei. E tatangiria n takakaro ma raraona n tain te motirawa. E tatangira ana tia reirei, Ms. Kimball.

Imwiin te motirawa n te moaningabong, Ms. Kimball e taku, "Te wiiki ae e na roko ao tina karekea te Bong ni Kairiia-Kaaro-Nakon te Reirei. Ngkana a roko ami karo, kakoaua raoi bwa a uota te bwai teuana man aia

Andrew

e aki rang koaua
ni Kairakiia Kaaro
nakon Ana Bong
te Reirei.

Tibu Aika Raoiroi

mwakuri bwa a na kaotia nakoira. Ti rang kukurei n ongora irouia!"

Moamoan Andrew e rikirake n ura. Akea te bwai ae e kona n taekinna ibukiia ana karo. Akea te bwai ae e uringnga iroun tinana. E nako man ngke e uarereke. Ao Andrew e aki naba kina tamana.

Andrew e ongora irouia ataei ake tabeman ngke a taekina tinaia ao tamaia. Tinan Tony bon te tia tiri, ao taman Jessica e mwakuri n aia tabo maan. Ni kabane a kantatingaia bwa tamana e na uota te mongkii ke te tiraote nakon te kiraati!.

"Tera ae riki irouia am karo?" Tony e titirakina Andrew.

Andrew e tarai waena. E kakuia angana. "I maeka ma tibu."

Andrew e tangiriia Nana ao Papa, ma aki kakaongora aia mwakuri. Nana e kabonakoi burangketi ao kunnikai n ataei. Papa e kabuta te kaa n amwarake. Andrew e aki koaua raoi ibukin Kairai Kaaro nakon aia Bong Kaaro n te Reirei.

Te tairiki anne Andrew e wareka te moan mwakoro n ana boki Moomon: "Ngai, Nibwaai, I a tia ni bungiaki irouia kaaro aika a tamara . . ." (1 Nibwaai 1:1).

"I aki maeka ma au karo," e iango Andrew. "I tii maeka ma Nana ao Papa."

Imwiin anne, Amy e rinnako inanon ana ruu Andrew, e nanoaea te burangketi ae buraerae. E taua i eta bwa e na nooria Andrew. "Nana e karaoa!"

"Eang, Nana e karaoa te burangketi anne ibukim." Andrew e moangare teutana.

E iangoi bwaai ni kabane aika raraoi ake e karaoi ibukina Nana—karaoa te kaingabong imwain nakona n reirei, buokia n ana bwai n reirei, takakaro ma ngaia ao Amy. Nana kaanga bon aekakin raoi tinau.

Ngkanne e iango Andrew ibukin Papa. Papa wareki taian karaki nakon Andrew ni katoa tairiki. E ibuobuoki naba n ana bwai n reirei. E reireina naba Andrew arona ni kabuti bwatika. Papa bon aekakin raoi tamari.

E a moann riki ni bubura moanganren Andrew. E rang kakaitau ibukin Nana ao Papa. E bon raraoma naba ni kairiia tibuna nakon te reirei. Ma tao e na bon nakoraoi. "ITao N na bae n akea au karo aika raoiroi," e iango, "ma iai tibu aika tamara, ao anne te bwai ae e onoti."

Ni Bongin-Kairai Kaaro-nakon te Reirei, Andrew e tekateka ma Papa ibuki n te kiraati ao a ongora iroia aia karo ataei ake tabeman. Tinan Tony e uoti ana kaboraoi bwai n tiri. E anganiia ni kabane bwa a na kataua nangoan atuna. Taman Jessica e uota te on man te tabo ni man ae te zoo.

"Am tai, Andrew," e taku Ms. Kimball.

Andrew e rianna n nako mooa ma Papa. E kabubura ikena n ikerake ao e taku, "Au Papa e kabuta te kaa ae bubura n ninikiri amwarake. E kakaitibo ma aomata aika rawata, ao e mwakuri korakora."

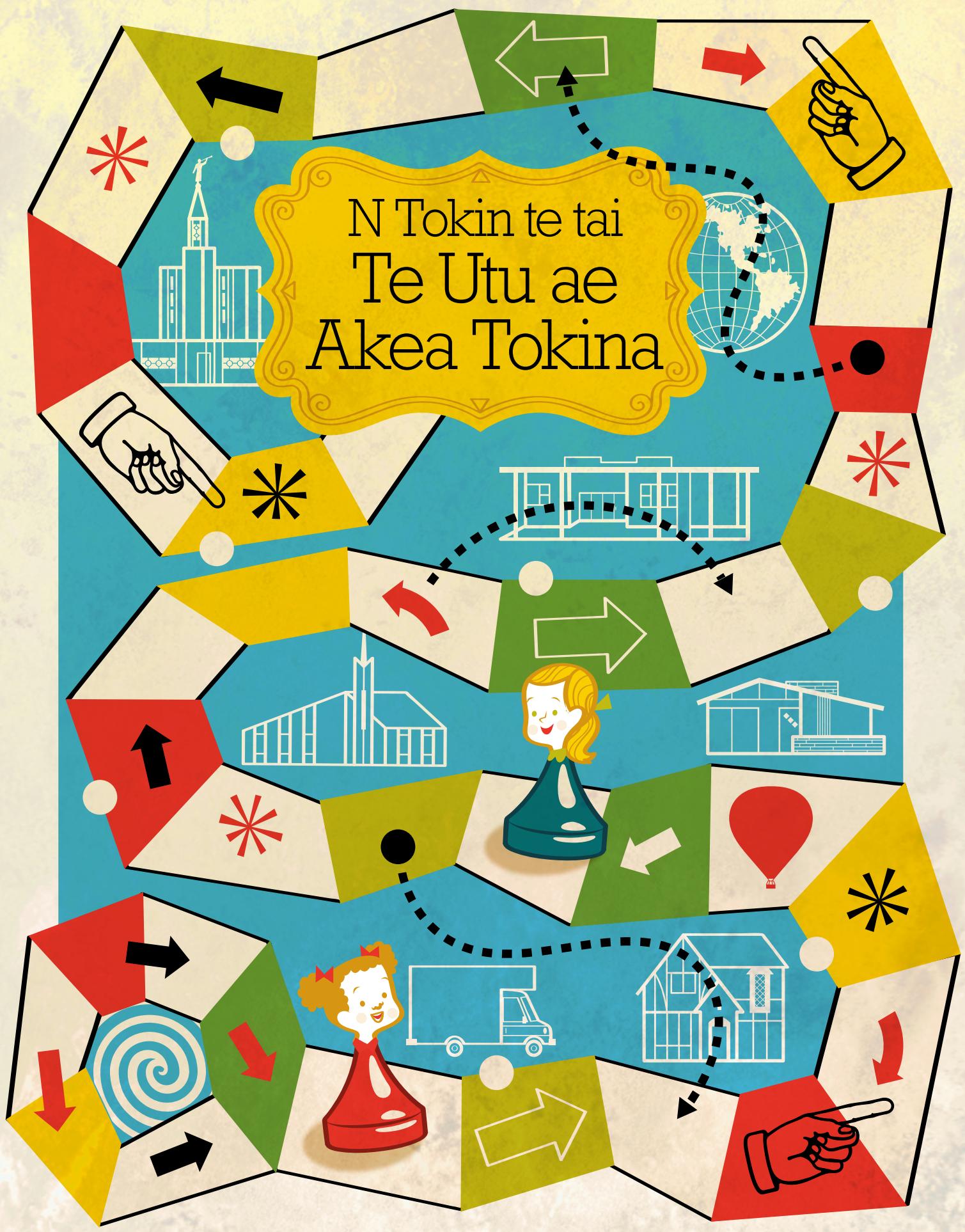
Andrew e tararake ao e noora Papa ni moangare. Imwiina Papa e taekina aron kabutan ana kaa. E anganiia naba ni kabane kakukureiaia man ana mwakuri! Ataei n ana kiraati a titirakina Papa titiraki aika a mwaiti ibukin ana mwakuri.

Andrew e kukkurei ngkai e airi ma Papa. Ngaia ao Papa ao Nana ao Amy bon te utu—ao bon te utu ae tamara. ■

E maeka te tia korokaraki i Utah, USA

N Tokin te tai
Te Utu ae
Akea Tokina

Iroun Jane McBride

E boboto i aon te karaki ae koaua

“Ao te bwai are ko kabaea iaon te aba e na kabaeaki i karawa” (Ereman 10:7).

Tera ae e nanonaki ‘Te Utu Akea Tokina?’ E titiraki Mia. E kabuta waana iaon te baba n takakaro. Neiei ma raraona Zoey, a takakaro n ana ruu ni katangaina Zoey. Iaon te oo bon te tamnei are e taku, “Te Utu Akea Tokina.” Mia e tangira te iango anne.

“Nanona bwa e ngae ngke ko a tia ni mate, bon ngkoe naba kain te utu,” Zoey e kabwarabwara. E katuka ana kaati ao e kabuta waana.

Mia e tarataranako inanon te ruu. E tara ni bon tei n arona. Iai kaintekateka, taibora, uningga ao te TV. Ma ana auti Zoey iai te namakin ae kaokoro iai. “Iai am utu ae akea tokina?” E titiraki Mia.

Zoey e taratarake man ana takakaro ma te moangare. “Eng! Tinau ao tamau a mareaki n te tembora. Ngare are ti kona ni manga ikotaki n aki toki.”

“Anne bukina ngkai e rang kaokoro te namakin n am auti?” E titiraki Mia.

E taraa ni mimi Zoey.

“E kaokoro?”

Mia e a kabi ni kabwarabwara te namakin n ana auti Zoey. E kakukurei ao e rau. Ma kaanga e bon kamanga taekinana. “Tai tabe iai,” e taku. “Tia a reitanako ara takakaro.”

Te tairiki anne Mia e aki kona ni katoka iangoaia ana utu Zoey ae akea tokina. E tangira te namakin n ana auti Zoey. Ana utu Mia a na mwaing nako Ontario, Canada, inanon tabeua te bong. E iangoia bwa ana aekakira ana namakin n ana auti ae boou.

“Tinau, ana auti Zoey I namakina iai te kukurei,” e taku Mia ngke e kawenea n ana kainiwene. “I tangira ara auti ae boou bwa N na namakina iai aekakin arei.” Mia e iangoia ana tangira nakon Tinana, Tamana, ao mwanena aika a uarereke. “I tangira naba ara utu ae akea tokina.”

Tinana e ongora ao e aki kakarongoa. Imwiina ao e taku, “Ngai naba.”

Te bong are imwiina, Tinana e tabeboniia tinan Zoey. E kunea bwa ana utu Zoey a kaina Ana Ekaretia

Iesu Kristo Ibukiia Aika a Itiaki ni Boong Aika Kaitira.

“I kan kaina naba te ekaretia anne,” Mia e tuangiia ana karo ngke a barongai aia bwai. Aia auti e a kan bane bwaina n te tai aei.

“Tinan Zoey e taku bwa e kona ni buokiira ni kakaea ana kateitei te ekaretia,” e taetae Tamana ngkai e kaina te bwaoki.

Mia e moangare ao e namakina ae nanobwi. Tao ngkannae aia auti ae boou e na kona iai n namakina te tangira ao te kukurei n aekan ana auti Zoey!

N te tai are a roko iai ni mweengai aae boou, ana utu Mia a waaki n nanako n taromauri. Aomata ikekei a rang n tikiraoi. Nikabane a weteia bwa “Tariu” ao “Mwaneu.”

Mia e kaea te Moanrinan ma mwanena ake a uarereke. E tatangiria n anenei kuuna ao ni wareki koroboki aika a tabu.

N te tai ae uarereke uoman aine a kawara ana auti Mia. Araia bon Titita Justing ao Titita Ramos, ao bon mitinare naakai. A tuangiia ana utu Mia taekan Tamara are i Karawa, Iesu, ao

Ana Boki Moomon. Mia e tatangira taekan te euangkerio. Riki mwanena a tekateka n aki karongoa ao n ongora!

Mia e tuanga Titita Ramos ao Titita Justing taekan ana auti Zoey. “I tangira te utu ae akea tokina n aekan Zoey.”

“Tamara are i Karawa e tangiriia ni kabane ngaira bwa tina karekeaa ara utu ae akea tokina,” e taku Titita Ramos ma moangarena ae bubura. “E tangirira bwa ti na kukurei.”

N te tai ae waekoa ana utu Mia a baireia bwa a na bwabetitoaki.

Zoey ao ana utu a buti nako Ontario bwa a na bwabetitoaki. Te ririki are imwiina, a manga oki naba. N te tai aei ibukina bwa Mia ma ana utu a nang kabaeaki n te tembora!

Te bong ni kabaeiae, Mia e tei itinanikun te tembora ma ana utu, ma kunikaia ae mainaina. A bane ni moangare imarenaia. Sofia e namakina te tangira ao te rau inanona. “Ngkai tia riki bwa te utu ae akea tokina!” e taekinna ma te kukurei.

“E koaua anne,” e taku Tamau. “Ngaira te utu ae akea tokina.” ■

E maeka te tia korokaraki i Colorado, USA.

Te Rao ao te Mitinare

Mauri!

Arau bon Juan Bautista, ao ngai bon kaain Argentina.

I kaota au oota man tibwauakin te euangkerio.

Rao Aika Moan te Tamara

Raoraou ae te kabanea n tamara Facundo ao Ngai ti a tia ni kinaira ngke nimaua ara ririki. Ti uaia n tangira te butibooro!

I kaoa nakon anguin ana waaki ni kakukurei te Ekaretia.

Ana Moan Titiraki Facundo

N te tai are e amwarake Facundo ma ngaira, e titiraki, "Bukin tera aki toki n ta tataro kaain ami utu?" I kangai bukina bwa te Tama are i Karawa e kakabwaiaira, ao aio arora ni Kaitaua. E rangin ni miimi!

3

Bootaki n Utu n te Tairiki

E roko Facundo nakon ara bootaki n utu n te tairiki ngke e a katauraoia tariu Benjamin ibukin te bwabetito. Facundo e namakina te Tamnei, ao e bubuti ngkana e kona ni bwabetitoaki naba! Tamau e taetae nakon ana karo Facundo.

Mitinare a reireiniia ana utu Facundo. Imwiina Facundo ao mwanena Augustine a uaia ni bwabetitoaki! A roko ana karo nakon te taromauri, ma a tuai ni bwabetitoaki.

Ana Kauoua n Titiraki Facundo

Facundo e titirakina tinau ngkana e na kona n ataa taekan te Atua n aron ae I ataia. E ngare ao e taetae nakoina ae ngkana e kamatebwai aana boki aika tabu ao n tataro, e kona n reiakina ae mwaiti riki!

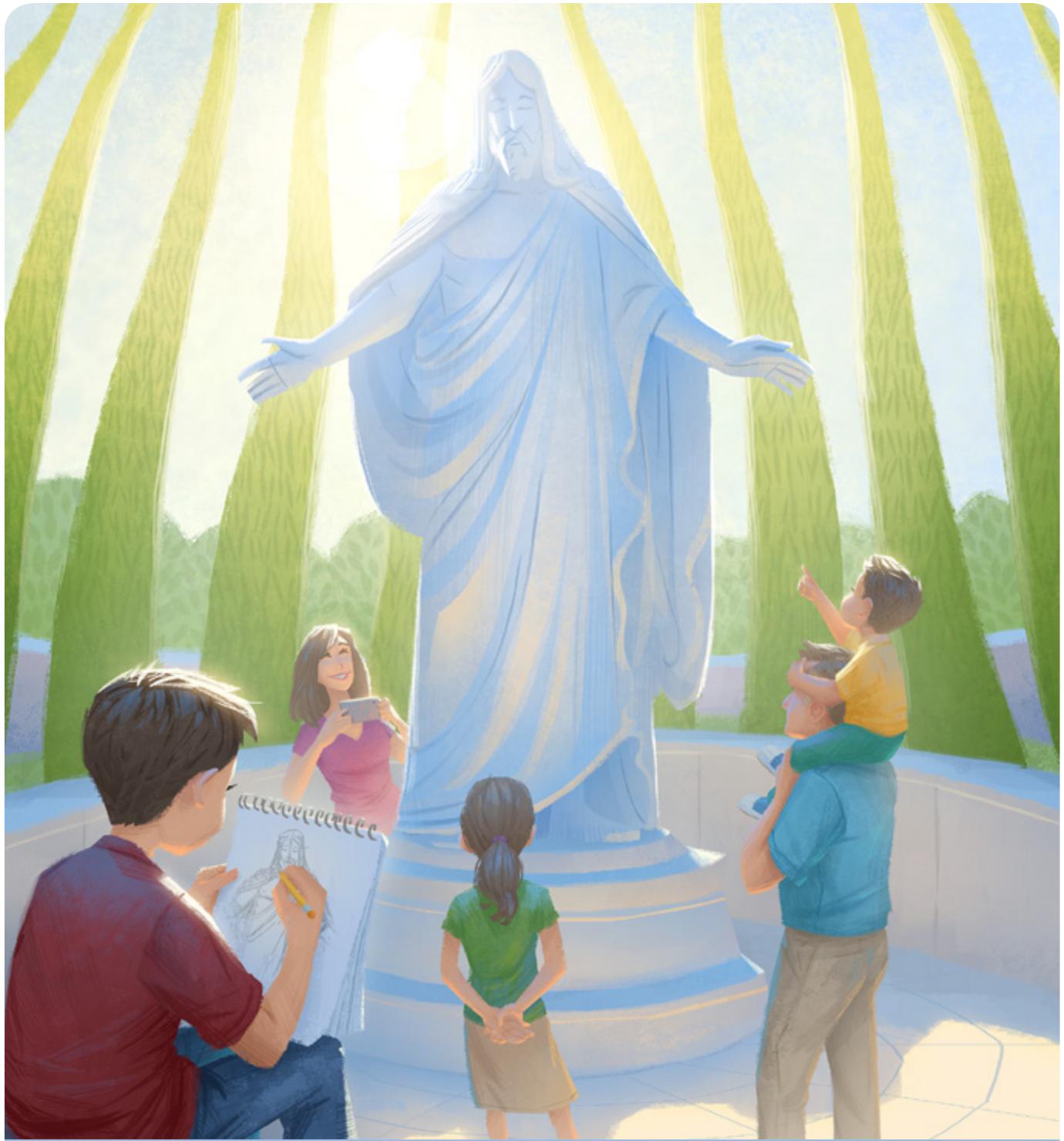
KO NA KANGA NI KAOTAA AM OOTA?

- Kaoa raoraom nakon ana waaki ni kakukrei te Ekaretia ke te bootaki n utu n te tairiki.
- Riki bwa tebanna ni katooto n te akoi ao te tangira.
- Tataro ibukin te ibuobuoki ao te kairi mai ieta.

KANAKOA NAKOIRA TE ITOI!

E tuangiira lesu bwa ti na "kaoti ara oota i mataia aomata" (Mataio 5:16). Kona kanga ni kaotaa nako am oota? Koreia tamnein te itoi ao korea am karaki iaona. Tuanga am karo bwa e na imerina tamnein am itoi, ni kairaki ma aia kariaia, nakon liahona@ldschurch.org.

“Iai au onimaki ao au koaua iroun Iesu Kristo ao Tibwangana bwa ara
Tia Kamaiu ao te Tia Kabooira.”

Iroun Unimwaane Gary E. Stevenson

Man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman

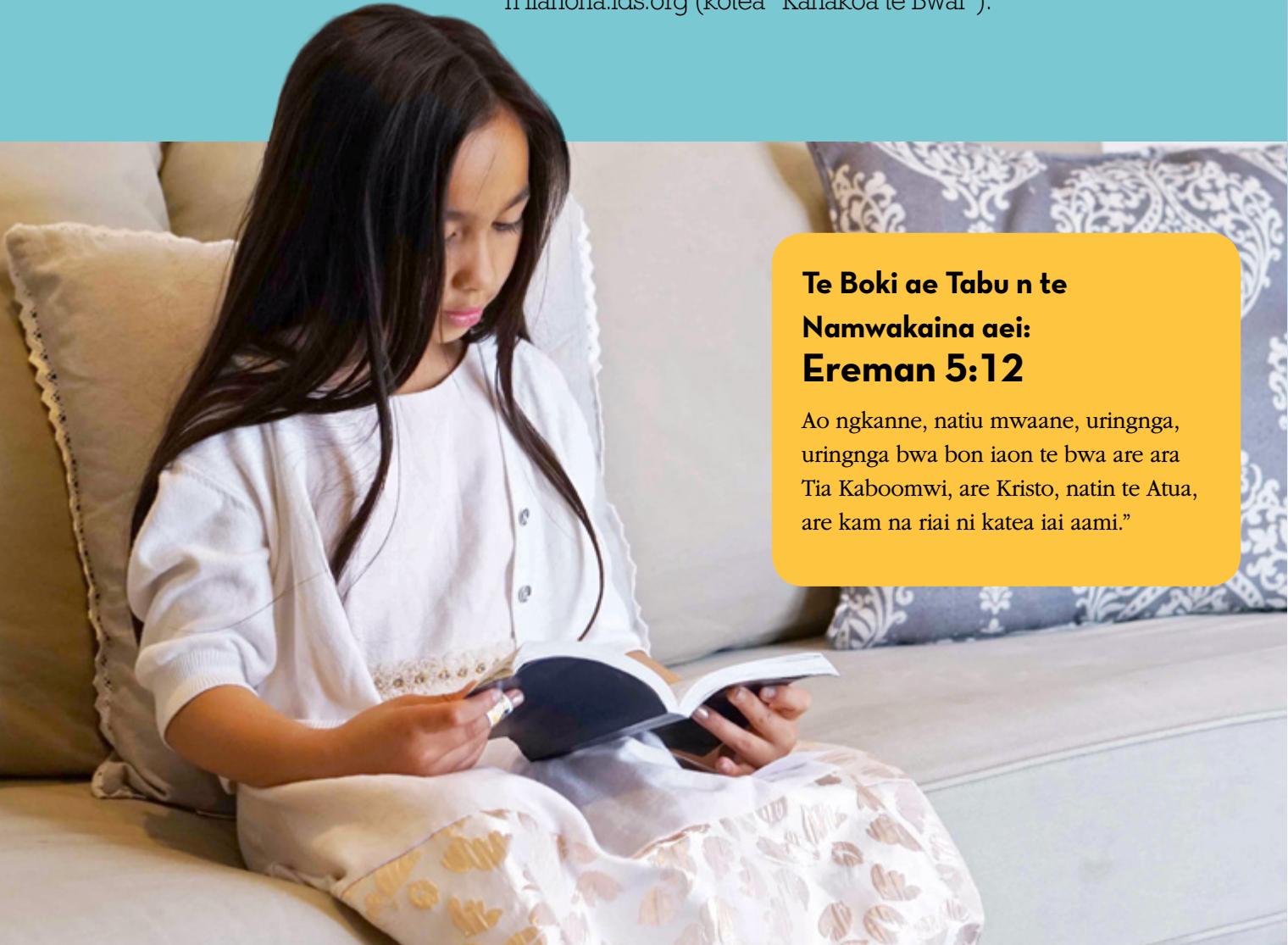
*Man “A Gospel Perspective” (Brigham Young University-Hawaii devotional,
Tebetembwa 19, 2017), devotional.byuh.edu.*

Te Kirabu ibukin
**Warekan ana
 Boki Moomon**

RAONIIRA NI WAREKAN ANA BOKI MOOMON!

Ko kona ni wareware i bon iroum, ma am utu, ke ma raoraom. Ngkanne kanakomaia tamneim ngke ko wareka ana Boki Moomon ao n tuangiira taekan te bwai ae ko a tia n reiakinna ke te karaki ae mamamate nanom iai man ana Boki Moomon. Karina am karaki n liahona.lds.org (kotea "Kanakoa te Bwai").

Te Boki ae Tabu n te Namwakaina aei: Ereman 5:12

Ao ngkanne, natiu mwaane, uringnga, uringnga bwa bon iaon te bwa are ara Tia Kaboomwi, are Kristo, natin te Atua, are kam na riai ni katea iai aami."

Au utu a wareka ana Boki Moomon. N tabetai ti katea kain te karaki. E rang kaunga aei. I reiakin taeka aika boou ao bwaai ni katoa bong. Karaoan bwaai aikai a buokai ni kateimatoa au iangoa iaon bootakin te toa ao te Moanrinan. E buokai naba ni kaanai ma au utu.

Amaron I., ana ririki 7, Phnom Penh, Cambodia

I tangira ana Boki Moomon man te tai are a kabwarabwaraa iai nakoui taian mitinare. Te karaki ae mamattenanou e mena n ana boki Motiaeae, ngke e kairiia ana aomata te Uea ae Beniamina rinanon ana onimaki. I tangiria ni kan kakaonimaki ao n ongota-eka nakon baike a butiai iai au karo bwa N na karaoi.

Janice S., ana ririki 10, Iloilo, Biribin

ARA ITERANIBA

Moan Kaotioti, ioun, Alana L, ana ririki 7, São Paulo, Brazil

Marco Z., ana ririki 9, Lima, Peru

I rangin kukurei ni bwabetitoaki n ana
Ekaretia lesu Kristo ae koava. I ataia bwa
e koava ana Boki Moomon, ao I tangiria ni
warekia ni katoa bong. E karaoai bwa te
tari ni mwaane n ikawai ngai ae mwiokoaki
nakoia tariu ma mwaaneu.

Andrei L., ana ririki 10, Iloilo, Biribin

Harada K., ana ririki 8, Yokohama, Tiaban

Ruta Bon te Rao ae Onimakinaki

Te aine ae arana Naomi e maeka ma natina mwaane aika uoman ao buuia. Ngke a kaai ni mate natina mwaane ake uoman, Naomi e tua-njiaa buuia bwa a kona n oki rikaaki nakoia aia utu. Ma temanna te kainnaba, Ruta, e bon rang n onimakinaki. E baireia bwa e na tiku ni buoka tararuaan Naomi. Ruta e nako n rikorikoi raiti man te marae ae uakaan. Te tia bwaibwai e ongo taekan Ruta aika raraoi. E rang n akoi nakon Ruta. Ruta e baireia bwa e na mare ma ngaia. Ruta ao Naomi a teimatoa n riki bwa rao ni koaua, ao Naomi e buoka tararuaan natin Ruta. Ririki ake imwiina, lesu e bungiaki nakon ana rain te utu aei. Are nanona bwa Ruta bon temanna ana bakatibu lesu!

Wareka rongorongan Ruta n Ruta 1–4.

"Ruta e akoi ao e tatangira," iroun Kylee Q., ana ririki 8, Virginia, USA

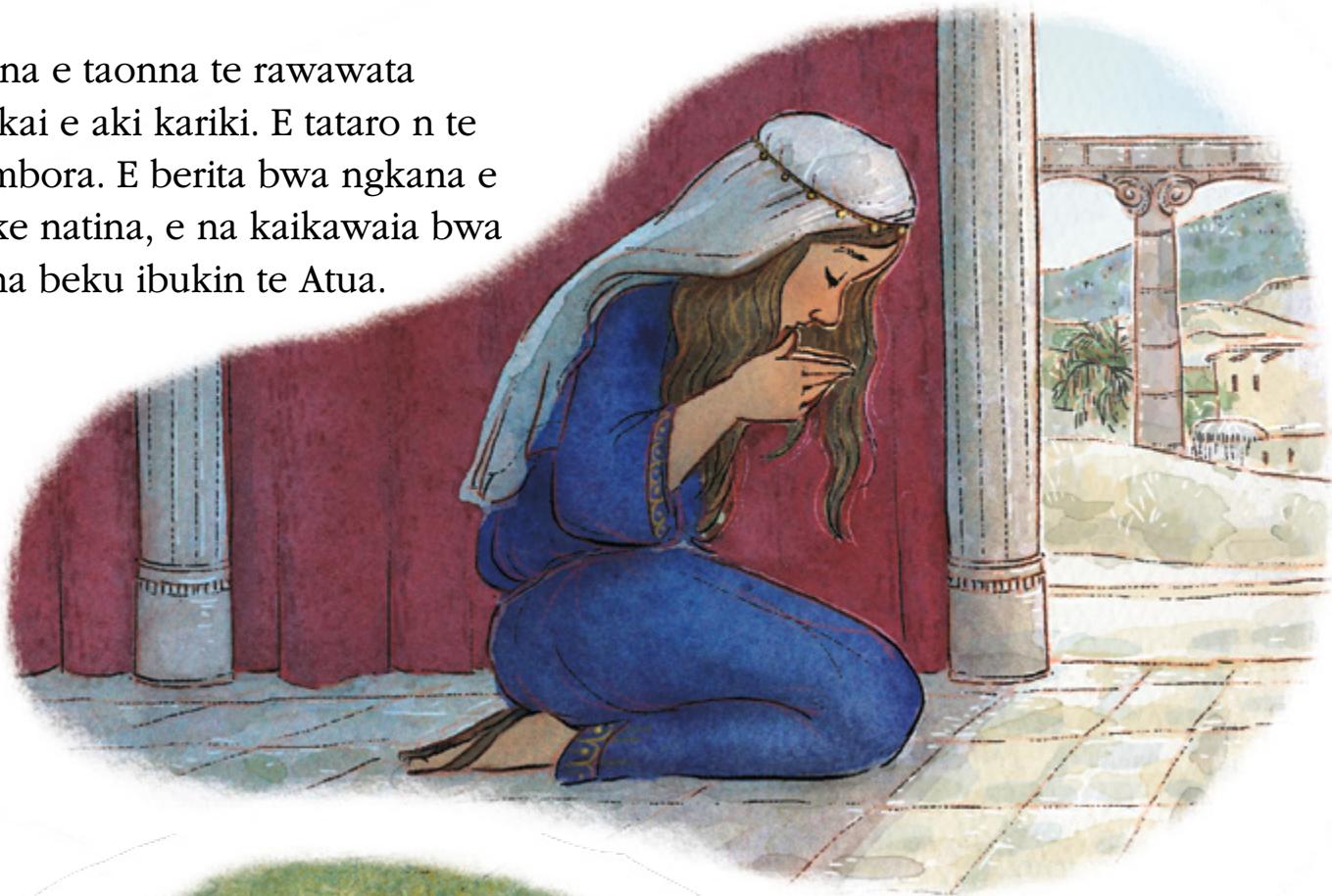
Ruta e rineia bwa e na riki bwa te rao ae onimakinaki, ao I kona naba!

- Kamatenanoa Ruta 1:16.
 - N riki n onimakinaki nanona bwa ko boutoka temanna riki ngkana e a kanganga. Koroboki n am tieno ni korea taekan te tai are koa onimakinna iai temanna.
 - Karekea raraom n te wiiki aei. Reiakina teniuia te bai ae ko tatangiriia iai!
 - I kona n riki bwa te rao ae tamaraoa man...
-
-

Ana ao Tamuera

Iroun Kim Webb Reid

Aana e taonna te rawawata
ngkai e aki kariki. E tataro n te
tembora. E berita bwa ngkana e
reke natina, e na kaikawaia bwa
e na beku ibukin te Atua.

Ana ma kainnabana e a
reke natiia! Ana e aranna
bwa Tamuera. E ataia bwa
e a tia ni kaeka ana tataro
te Atua.

Ngke e ikawairake Tamuera, Ana e kawakina ana berita. E tuanga Eri, te ibonga n te tembora, bwa e na reireina Tamuera arona ni beku ibukin te Atua. Eli e buoka kawakinan Tamuera.

N te tairiki teuana ngke e wene n ana kainiwene Tamuera, e ongo te bwana. E titiraki ngkana e weteia Eri. Eli e taku bwa e te Atua E kataia n taetae nakon Tamuera. Te tai are imwiina e manga ongo te bwana, e kakauongo. Imwiina te Atua e taetae nakon Tamuera. Tamuera e taetae nakon te Atua ao e ongo irouna.

I kona n reiakina taekan te Atua ao n irii Ana tua nako! ■

Man 1 Tamuera 1-3.

I kona n Ibuokanbwai ma Tabeman

Iroun Beretitenti
Ezra Taft Benson
(1899–1994)

ANA BOKI MOOMON E KAREKEA AE MWAITI

*Iai te mwaaka n te boki ae ko na
anganaki n te tai ae ko moana iai am
kamatebwai ma nanom ni koaua.*

Tiaki iai te bwai ae nano inanora are e kan kaniira riki nakon te Atua, ni kan riki riki n ai Arona n nakonakora n tainako, n namakinna bwa E rao-niira n tainako? Ngkana ngaia anne, ngkanne ana Boki Moomon e na buokiira ni karaoa ae mwaiti riki nakon booki riki tabeua.

Tiaki ti ana Boki Moomon ae rei-reiniira anne, e ngae ngke e karaoa anne. Tiaki ti ana Boki Moomon ae e kakoaua Kristo, ma ni koauana e karaoa, naba anne. Ma e mwaiti riki. Iai te mwaaka inanon te boki are e na waaki n raanga inanon maiura n te tai are ko waaki iai n taua nanom ni kamatebwai te boki. Ko na karekea te mwaaka ae korakora riki n totokoa te kairiiri. Ko na kunea te mwaaka

n totokoa te mwamwanaaki. Ko na kunea te mwaaka n tiku iaon te kawai ae eti man irariki. Koroboki aika a tabu a atongaki bwa “taekan te maiu” (R&B 84:85), ao akea riki ae koaua nakon ana Boki Moomon. Ngkana ko a moanna ni bwarua man taka ibukin taeka akanne, ko na kunea maium bwa e na batu n reke irouia. . . .

Berita aikai—a karikirakea te tangira ao te rau n te mweenga, karinerine ae korakora imarenaia kaaro ao naati, karikirakea te maiu n tamnei ao ae raoiroi—tiaki berita aika akea bonganaia, ma ai aron raoi te bwai

are e kananona te Burabeti Iotebwa Timiti ngke e taekinna bwa ana Boki Moomon e na buokiira ni kaniira riki nakon te Atua. . . .

Riaon 10 te ririki n nako I taekinii aikai ni kaineti ma ana Boki Moomon:

“Iai mwiina ae e tiku iaona n ara kaeka nakon Ana Boki Moonon? Eng, bon nakon kakabwaiakira ke kamaunaakira.

“Ni kabane Aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira a riai ni karikea aia kouru ibukin kamatebwaiakan te boki aei ni kabutaa maiua. Mwiina e na katuka tamneina iaon te kaangaanga ao n aki butimwaea te bwai ae kona n anga te katinanikuaki n te tamnei ao te wana-wana ae nakon maiuna ae bwanin. Iai te kaokoro imarenan te rairaki are e kateitei iaon ana atibu Kristo rinanona ana Boki Moomon ao e tiku n taua te kaibiti anne, ao temanna ae e aki.”

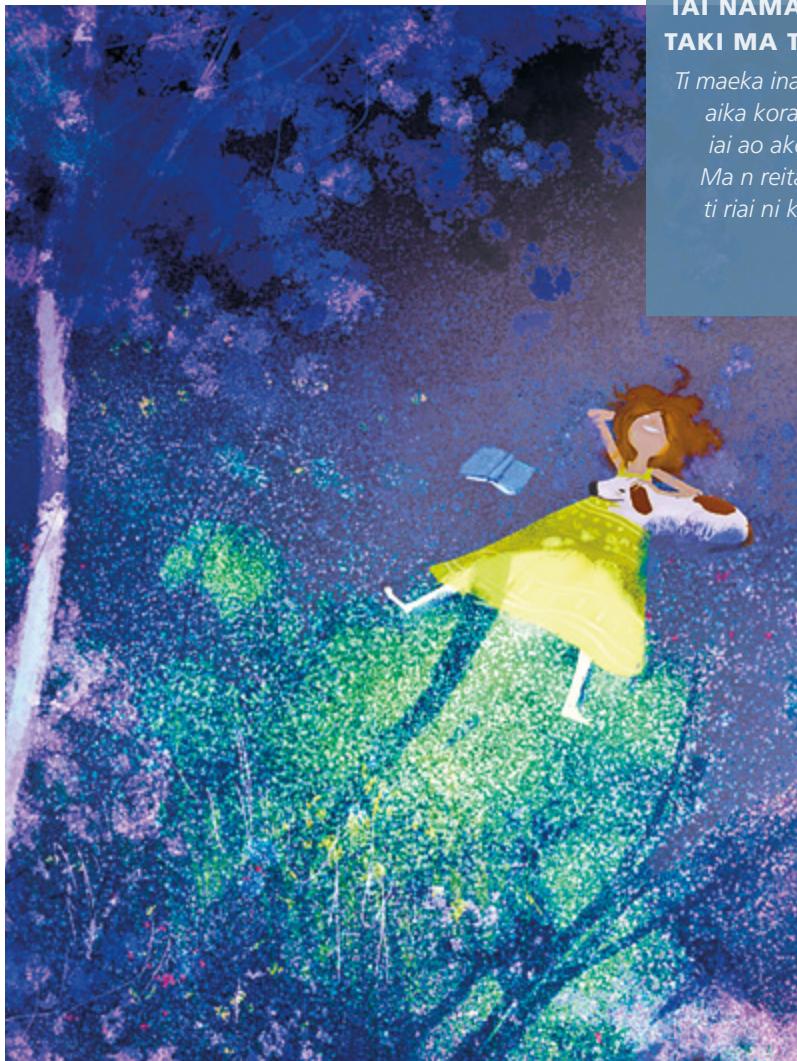
. . . Ti na aki tiku i nanon te kabu-akaaki aei . . . man karaoan te bwain-taniga ae tamaroa ao ni kakawaki aei n akea te karinerine ke n akea raoi te iango nako iai are e a tia n anganira te Uea. Ma, tina karekei berita ake a irekereke ma kawakinaia inanora. ■

*Man “Ana Boki Moomon—Aan Raoi Ara Aro,”
Ensign, Nobembwa 1986, 4–7.*

KAINETA MAEAO,
IROUND DAVID MEIKLE

Man 1856 ni karoko 1860, 10 kambwana n aenikaa a kareka te mwaiti ae 3,000 Aika Itiaki ni Boong alka Kaitira ake a mwananga mai England, Wales, Scotland, ao Scandinavia n rianna 1,300 te maire (2,090 km) n raonia alka Itiaki ake tabeman i Trion. Bwaeonii aikai a katiki aitai buwai ni kabane rinukan te aba ae aorai i Amerika iranom 3' x 5' (1 x 1.5 m) te anikaa ae karoaki man te kai.

KAIRAKE N IKAWAI

IAI NAMAKINAN TE AKI REI-TAKI MA TE MAIU N TAMNEI?

*Ti maeka inanon taai ni kaangaanga
aika korakora kabwakabwaka
iai ao akea te tai n tataninga.
Ma n reitakira raoi ma te Atua,
ti riai ni karaurau riki ao n rau.*

48

KAIRAKE

IAI AM KANGANGA MA TITIRAKI AIKA KANGANGA? AIO BUOKAM.

50

BOOTAKIN TE TOA

7 BUOKA NGKANA KO NA ANGA TE MARORO

56

ATAEI

RAONIIRA N ARA KIRABU NI WAREKA ANA BOKI MOOMON!

73